

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Dobrodružný příběh s dětskými hrdiny v městském prostředí a
jeho využití v literární výchově na 2. stupni ZŠ**

Bc. Ivana Odehnalová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu zdrojů dané práce.

V Olomouci dne.....

.....

Bc. Ivana Odehnalová

Děkuji Mgr. Janě Sladové, Ph. D za odborné vedení mé diplomové práce, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Ivana Odehnalová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Dobrodružný příběh s dětskými hrdiny v městském prostředí a jeho využití v literární výchově na 2. stupni ZŠ
Název v angličtině:	Adventurous story with child protagonists in the city environment and its use in literary education in upper primary school
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá dobrodružným příběhem s dětskými hrdiny v městském prostředí a jeho využití v literární výchově na 2. stupni ZŠ. Hlavním cílem je vytvoření pracovních listů a metodických námětů do výuky českého jazyka. Teoretická část se věnuje dobrodružnému románu a jeho implementace do rámcového vzdělávacího programu. Popisujeme vybrané metody pro práci s textem. Praktická část obsahuje devět pracovních listů, vzdělávací skládačku a další náměty do hodiny českého jazyka. Všechny náměty a pracovní listy jsou součástí příloh.
Klíčová slova:	dobrodružný román, literární výchova, pracovní listy, metodické náměty, metody pro práci s textem, čtenářské strategie
Anotace v angličtině:	The thesis deals with an adventurous story featuring child heroes in an urban setting and its utilization in literary education at the lower secondary level. The main objective is to create worksheets and methodical suggestions for Czech language teaching. The theoretical part focuses on adventure novels and their implementation into the curriculum. We describe selected methods for working with texts. The practical

	section includes nine worksheets, an educational puzzle, and additional suggestions for Czech language lessons. All suggestions and worksheets are included in the appendices.
Klíčová slova v angličtině:	adventure novel, literary education, worksheets, methodological suggestions, methods for working with text, reading strategies
Přílohy vázané v práci:	17
Rozsah práce:	81 s., přílohy
Jazyk práce:	čeština

Obsah

<i>Anotace</i>	4
<i>Úvod</i>	7
1 Charakteristika dobrodružného románu	9
1.2 Ukotvení dobrodružného románu v RVP.....	11
2 Biografie a bibliografie autorů	12
2.1 Jaroslav Foglar.....	12
2.2 Vojtěch Matocha.....	16
2.3 Petr Hugo Šlik	19
3 Analýza děl tří autorů	22
4 Využití metod	24
4.1 Čtenářské strategie.....	24
4.2 Metody	24
5 Náměty pro výuku českého jazyka na 2. stupni ZŠ	28
5. 1 Záhada hlavolamu – pracovní list č. 1.....	28
5. 2 Stínadla se bouří – vzdělávací skládačka	32
5.3 Tajemství Velkého Vonta – článek do časopisu.....	36
5.4 Záhada hlavolamu – práce s hudbou	37
5.5 Záhada hlavolamu – filmové zpracování	39
5. 6 Prašina – pracovní list č. 1.....	40
5.7 Prašina – pracovní list č. 2	44
5.8 Černý merkurit – pracovní list č. 1	47
5.9 Černý merkurit – práce s audioknihou	52
5.10 Bílá Komnata – pracovní list č. 1.....	55
5.11 Bílá komnata – vyprávěcí karty	60
5. 12 Tajemství jeskyně pokladů– pracovní list č. 1	62
5. 13 Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 1	65
5. 14 Ve staré cihelně se svítí– pracovní list č. 2	66
5. 15 Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 3	69
5. 16 Ve staré cihelně se svítí – práce s mapu	71
6 Ověřování v praxi	74
6.1 Reflexe s žáky	74
<i>Závěr</i>	75
<i>Literatura a elektronické informační zdroje</i>	77
<i>Seznam příloh</i>	81

Úvod

Dobrodružná literatura je literatura, která nás zavede do různých světů a situací. Příběhy obsahují zajímavé a napínavé zápletky, hlavní postavy čelí nečekaným výzvám a problémům. A právě akční a dobrodružné příběhy často přitahují čtenáře, kteří mají malý zájem o čtení. Tím se dobrodružná literatura stává vstupní branou pro další literární zážitky a rozvoj literárních dovedností. Díky dobrodružné literatuře se můžeme naučit i odvaze, čelit nebezpečí, překonávat výzvy a budovat v sobě sebedůvěru.

Cílem diplomové práce *Dobrodružný příběh s dětskými hrdiny v městském prostředí a jeho využití v literární výchově na 2. stupni ZŠ* je vytvořit soubor metodických námětů a pracovních listů. Pro práci jsou potřeba rozmanité ukázky, které spadají do žánru dobrodružné literatury a děj je zasazen do městského prostředí. Hlavním úkolem metodických námětů je podpořit čtenářství a rozvíjení čtenářských strategií. Tato diplomová práce se zaměřuje na význam a využití dobrodružných příběhů s českými hrdiny v literární výchově.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí, z teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol, pátá kapitola je věnována metodickým námětům a pracovním listům, které se dají využít v praxi.

V první kapitole se věnujeme obecné charakteristice dobrodružného románu. Ve druhé kapitole se seznamujeme s významnými autory dobrodružné literatury. Představíme si Jaroslava Foglara, Vojtěcha Matochu a Petra Huga Šlika a jejich stěžejní dobrodružné knihy pro děti a mládež. Ve třetí kapitole nastiňujeme podobnosti a odlišnosti v dílech těchto tří autorů. Ve čtvrté kapitole se seznámíme s jednotlivými čtenářskými strategiemi a představíme si metody, se kterými následně pracujeme v praktické části. Seznámíme se s brainstormingovými metodami a pětílístkem. Naučíme se, jak sdílet se žáky dojmy ze čtení, jak funguje podvojný i trojstranný deník, jak lze využít mapy nebo inscenační metody ve výuce literární výchovy.

V páté kapitole navrhujeme náměty a pracovní listy, které lze využít v hodinách literární výchovy. Představujeme celkem devět pracovních listů, jednu vzdělávací skládačku, náměty pro práci s hudbou, s filmem, audioknihou i mapou.

Perspektivu diplomová práce vidíme ve využití metodických námětů a pracovních listů ve výuce literární výchovy na 2. stupni základní školy, jelikož nabízí různorodé aktivity pro práci s textem.

1 Charakteristika dobrodružného románu

V této části věnujeme prostor charakteristice dobrodružného románu. Řadíme ho mezi žánry zábavné prózy. Typické je velké množství zápletek, které navozují napětí. Po dlouhou dobu byl žánrem nízkým, neoficiálním, pololidovým. Stal se zásadním žánrem populární literatury. Hlavním pilířem je propracovaný, rozvinutý a dobrodružný děj, který se odehrává v geograficky rozlehleém prostředí a zaměřuje se na klíčovou mužskou postavu (Mocná, Peterka, 2004). V současné době se v dobrodružných románech nevyskytují pouze mužské postavy, ale jsou zdůrazněny i silné ženské postavy.

Hrdinu tvoří buď dvojice, pár nebo malá skupinka postav. Syžet je tvořen sledem dramatických scén. Ty se odehrávají postupně v jednom či více originálních prostředích. Na začátku hlavní postava opouští domov a čelí nebezpečí nebo jiným závažným hrozbám. Cesta probíhá tajemnými, exotickými, neznámými krajinami. Hrdina prochází proměnou, zdokonaluje se a v mnoho situacích překonává sám sebe. Někdy jeho cesta nabývá rozměr materiální (poklad) nebo ideální (zážitky, zkušenosti, nové dovednosti) (Mocná, Peterka, 2004). Hlavní hrdinové čelí různým nebezpečím a vydávají se na cestu plnou dramatických událostí, dnes již neplatí, že se ocitají v exotickém prostředí. Postavy se během cesty rozvíjí a získávají nové zkušenosti a dovednosti.

Hrdina dobrodružného románu může mít vlastnosti dobyvatele, mušketýra, rytíře, romantika, námořníka, kavalíra, kovboje a vyniká nad ostatními postavami (silou, odvahou, vytrvalostí, chytrostí). Společenský kontext zápletky, introspektivní rozměr vyprávění, emoční podnět zápletky jsou v textu vedlejší. Do popředí se dostává akce lidí, kritické psychické a tělesné stavy postavy (únava, strach, panika, respekt, odhodlání, radost, rozkoš). Za účelem zesílit napětí jsou tyto situace a události postupně spojovány, ale zároveň řešení zápletek je oddalováno. Existuje několik tematických variant. Erotický motiv má významnou roli, tvoří hlavní linii – putování se ženou nebo za ženou. (Mocná, Peterka, 2004). Motiv erotiky může být důležitým prvkem, avšak není nezbytně přítomen ve všech dobrodružných románech. V literatuře pro děti a mládež se tak neobjevuje skoro vůbec.

Lexikon literárních pojmů uvádí dobrodružný román jako žánrovou variantu, kde se klade důraz na poutavý, dramatický děj plný nečekaných zvrátů a zápletky je vystavena na nebezpečí hlavního hrdiny. Prostředí bývá nedosažitelné čtenáři a průběh i konec se podobá pohádce. O dobrodružný román mají čtenáři velký zájem. Důležitou roli plní poznávací funkce, protože čtenář se z knih dozvídá mnoho užitečných informací z různých oblastí života. Počátky dobrodružného románu sahají do antiky. Prvky nalezneme v cestopisech, detektivní literatuře a ve sci-fi (Pavera, Všetická, 2002).

Dobrodružná próza je čtenářsky nenáročná, určena pro dospělé i pro mládež. Důležitý je úspěšný a kladný hrdina v zajímavém prostředí (tropy, oblast polárního kruhu, vesmír, moře). Hrdina se dostává do situací, které se odlišují od běžných rutinních událostí v životě (přírodní katastrofy, nebezpečí, ohrožení života, zločiny). Klade se důraz na dějové složky, akčnost syžetu, hrdina vítězí nad hrozbou. Patří sem i námořní román (J. Verne, *Děti kapitána Granta*), robinzonády (D. Defoe, *Podivuhodná dobrodružství Robinsona Crusoe, námořníka z Yorku*), indiánky (K. May, *Vinnetou*), povídky ze života zlatokopů a zálesáků (J. London, *Zlatokopové*), westerny, detektivky, fantasy, sci-fi literatura (Lederbuchová, 2002).

Dobrodružný román se plně vyvinul do dnešních podob v 19. století. Z významných autorů zmíníme autory: A. Dumas (*Tři mušketýři*), J. Verne (*Pět neděl v balóně, Cesta kolem světa za 80 dní*), R. L. Stevenson (*Ostrov pokladů*), J. London (*Volání divočiny, Bílý tesák*). V moderním pojetí dobrodružného románu jde do popředí racionální motivace a cíl cesty. V českých zemích vyzdvihneme M. V. Kratochvíla (*Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela*), V. Neffa trilogie (*Královnyn nemají nohy, Prsten Borgiů, Krásná čarodějka*) (Mocná, Peterka, 2004).

Na základě uvedeného lze konstatovat, že charakteristika dobrodružného románu je založena na napínavém a dobrodružném příběhu, plný akce a nebezpečí. Hlavní postavy se vydávají na cestu, kde čelí výzvám, nebezpečí a překonávají obtíže, aby dosáhly svého cíle. To vše platí i pro dobrodružný román pro děti a mládež. Prostředí, do kterého bývá příběh zasazen, může být rozmanité. V našem případě jsou příběhy zasazeny do městské čtvrti. V literatuře pro děti a mládež mají příběhy jednodušší a přehlednější zápletku. Postavy jsou mladší, nejčastěji ve věku čtenářů. Důraz je kladen na vytváření vzrušující a napínavé atmosféry, která podporuje zájem dětí o čtení. Jazyk a styl psaní se přizpůsobuje čtenářům,

aby docházelo k porozumění příběhu. Dobrodružné romány mají za cíl pobavit, poučovat, inspirovat a rozvíjet zájem o čtení.

1.2 Ukotvení dobrodružného románu v RVP

Na státní úrovni se nachází soubor kurikulárních dokumentů, do kterého patří Národní vzdělávací program a rámcové vzdělávací programy. Tyto dokumenty stanovují obecné směry vzdělávání pro různé úrovně školního systému. Národní vzdělávací program definuje celkový rámec pro vzdělávání na koncepční úrovni, zatímco rámcové vzdělávací programy specifikují základní obsah vzdělávání pro jednotlivé etapy – předškolního, základního a středního vzdělávání. Na úrovni jednotlivých škol existují školní vzdělávací programy, podle kterých se konkrétně realizuje vzdělávání v jednotlivých školách (Prášilová, 2006).

Pro vzdělávání na základní škole platí rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV). Ve vzdělávací oblasti Český jazyk a literatura se nachází za očekávanými výstupy pro 2. stupeň v části učivo zmínka o literárních druzích a žánrech. Dobrodružný román je součástí základního vzdělávání na 2. stupni. Konkrétní práci s tématem si volí každá škola sama podle svého školního vzdělávacího programu (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021).

2 Biografie a bibliografie autorů

V této kapitole se zaměříme na biografické a bibliografické aspekty autorů dobrodružného románu. Naším cílem je představit životní osudy a jejich tvůrčí činnost, abychom lépe porozuměli kontextu jejich díla. Biografická část bude mapovat klíčové události v jejich životě, včetně vzdělání, profesního vývoje a osobních zkušeností, které mohly ovlivnit jejich literární tvorbu. Zároveň se budeme věnovat bibliografii, kde představíme seznam jejich děl. Díky tomu dokážeme lépe pochopit kontext tvorby autorů dobrodružné literatury a hlouběji proniknout do podstaty jejich literárního odkazu.

2.1 Jaroslav Foglar

Jaroslav Foglar se narodil v roce 1907 v Praze. Chodil na obchodní školu, kterou v roce 1923 úspěšně absolvoval. Poté začal pracovat jako úředník v papírnickém velkoobchodě. Od roku 1927 začíná psát do novin a časopisů. Významný milník přichází v roce 1935, kdy nastupuje do propagačního oddělení Melantrichu. V letech 1938-1941 redigoval časopis *Mladý hlasatel* (Menclová, Vaněk, 2005).

Pracoval i v redakci časopisu *Správný kluk*. V poválečném období byl redaktorem *Junáku* (1945-1946) a časopisu *Vpřed* (1946-1948). Poté se až do roku 1953 se věnoval literární činnosti. Chvilí působil v městské stanici mladých turistů při odboru školství ÚNV hl. města Prahy a pak až do roku 1964 jako vychovatel v domovech mládeže. Pak už se věnoval jen literární činnosti (Janoušek a kol., 1995).

Je autorem i divadelní hry *Tábor ve Sluneční zátocce*. V 50. a 70. letech měl zákaz publikovat (Studenovský, Bláha, 2000).

Po dlouhá léta vedl chlapecký oddíl *Dvojka*, který byl inspirovaný skautingem. Z působení v oddílu potom čerpal i ve svých dílech. Jeho prvotiny se zabývaly předpubertálním světem, což vnímal jako prostor komplikovaného zápasu temnot a světla, zmatku a řádu, dobra a zla, morálky a nemravnosti. V dílech *Boj o první místo* (1936), *Chata v Jezerní kotlině* (1939), *Když Duben přichází* (1944) se hrdina vyhne osobnímu rozvratu třemi odlišnými způsoby: když jeho touha a vášně po aktivitě a dobrodružství je omezena skupinou nebo kolektivem,

když se snaží zlepšit sám sebe tím, že napodobuje ideálního vrstevníka, když se podvolí autoritě vůdce, který zastává roli jak chlapce, tak dospělého (Menclová, Vaněk, 2005).

Ve stejnou dobu napsal knihy *Hoši od Bobří řeky* (1937), *Pod junáckou vlajkou* (1940). Zde Foglar podporoval skautský oddíl. Zabýval se zde zasvěcovacím rituálem, sdílenými představami a příběhy v rámci společenství a lovením bobříků. Funkcí děl bylo informovat o zásadách tábornického života, pravidlech her a nebezpečí i radostech soužití. Je autorem i scénářů ke kreslenému seriálu *Rychlé šípy* (1938-1941) z toho pak vychází trojice románů, vydány knižně *Záhada hlavolamu* (1941), *Stínadla se bouří* (1970) a *Tajemství velkého Vonta* (1990). Jaroslav Foglar zemřel v roce 1999 v Praze (Menclová, Vaněk, 2005).

Podle knihy *Záhada hlavolamu* byl v roce 1993 natočen stejnojmenný film, režie se ujal Petr Kotek. Vznikl i televizní seriál režiséra Hynka Bočana s názvem *Rychlé šípy* v roce 1970 (Janoušek a kol., 1995). Seriál se natáčel v barrandovském ateliéru číslo 6 v průběhu ledna 1969, vybudování ateliéru bylo na tehdejší dobu velmi drahé (kolem 2 miliónů korun) (ČSFD, 2024).

Prvním dílem foglarovské trilogie je *Záhada hlavolamu*, která vycházela na pokračování v *Mladám hlasateli* (1940-1941) (Janoušek a kol., 1995, s. 178). Jedná se o městský příběh s chlapeckými hrdiny, kteří tvoří partu s názvem *Rychlé šípy*. První část trilogie začíná konfliktem mezi *Rychlými šípy*, tedy Mirkem Dušínem, Jarkou Metelkou, Jindrou Hojerem, Červenáčkem a *Rychlonožkou* a chlapci z *Dvorců*, kteří se domnívají, že mají právo na sběr míčků na tenisových kurtech. *Rychlé šípy* nesouhlasí a rozhodnou se informovat o celé situaci ve své čtvrti *Druhá strana* prostřednictvím oběžníku s názvem *TAM TAM*.

Po úspěchu prvního dílu *TAM TAMu* se *Rychlé šípy* rozhodnou pokračovat ve psaní. Zabývají se svými dobrodružstvími při pátrání po tajemném ježkovi v kleci, který se objevil nedaleko hranic se *Stínadly*. Když zjistí, že původní majitel hlavolamu Jan Tleskač zemřel za záhadných okolností, rozhodnou se vydat přímo do *Stínadel*, která jsou plná nebezpečí a stráží je *Vontové*, což je místní chlapecké uskupení.

Před svou první výpravou do *Stínadel* dojde mezi členy *Rychlých šípů* k rozkolu, který má za následek odchod Červenáčka ze skupiny. Vedeni Mirkem Dušínem se *Rychlé šípy* vydávají do *Stínadel*, kde se postupně přibližují k tajemství hlavolamu a osudu Jana Tleskače.

Pomáhá jim Tleskačův deník nalezený ve zvonici, který obsahuje důležité informace o jeho vynálezech, včetně plánu na létající kolo, a také o tom, jak vyjmout ježka z klece.

Rychlé šípy sdílejí svá dobrodružství ve Stínadlech prostřednictvím upravené verze TAM TAMu, což vede k určité komplikaci, protože se o jejich činnosti dozvídají i Vontové. Kromě nich se musí potýkat i s chlapeci z Dvorců a Bratrstvem kočičí pracky, kteří se také začínají zajímat o tajemství hlavolamu.

Tleskačův deník jim přinese klíčové informace, včetně toho, že Jan Tleskač pracoval na revolučním vynálezu létajícího kola, a že byl pravděpodobně zabit tajemným Em. Rychlé šípy se také dozvídají, jak vyjmout ježka z klece, což využijí při jedné ze svých výprav, kdy pomáhají Otakarovi Losnovi z vontské rady získat podporu pro jeho kandidaturu na post Velkého Vonta.

Před tajnou volbou Velkého Vonta se Rychlé šípy usmířují s Červenáčkem a vydávají se na svou vůbec první výpravu do Stínadel v kompletním složení. Losna nakonec vyhraje volbu, ale ve chvíli, kdy má vyjmout ježka z klece, se zjeví Mažňákův otec, ukradne ježka a uteče s hlavolamem do podzemí, kde později umírá z otravy. Vontské seskupení se rozpadá, a Rychlé šípy ztrácí naději na osvobození plánu na létající kolo.

Druhým dílem je kniha s názvem *Stínadla se bouří* a navazuje na předešlé události a odehrává se rok po tragické ztrátě hlavolamu v podzemní stoce. Vontové začínají soupeřit v ulicích po poměrném klidu, což se odráží i v okrajových částech Druhé strany, sousedící se Stínadly.

Rychlé šípy se zapletou do střetů mezi skupinami Vontů, když se vydají do Stínadel zachránit chlapce z Druhé strany, který se dostal mezi bouřící se Vonty. Zde se dozvídají nejen o hlavních soupeřících skupinách Uctívačích ginga a Dabinelovcích, ale také o ježkovi v kleci, který je nyní v držení tajemného, silného a obratného Široka. Díky spolupráci se spolkem Rezavé klíče objeví starou vontskou kroniku, ale jejich radost kazí podivné výhružky směrem k Mirkovi Dušínovi.

Když konkurenční časopis Sběrač označí Mirka Dušína za zrádce, Rychlé šípy se rozhodnou situaci prošetřit. Zjistí, že ve Stínadlech existuje dvojník Mirka Dušína, Mirek Daneš. Mirek Dušín tak není zrádce. Během výpravy přijdou o klubovního psa Bublinu, kterého

si vezme skupina kolem Daneše jako rukojmí. Rychlé šípy se snaží Bublínu zachránit, ale přichází pozdě a Bublína umírá hladem, steskem a zimou. Chlapce velmi zasáhne.

Nakonec se Rychlé šípy vydávají na hon za Širokem, který dobrovolně vydá ježka v kleci, když prokážou svoji čestnost a smysl pro spravedlnost. Poté zjistí, že plánek létajícího kola ukrytý v hlavolamu je nenávratně zničen a předají ježka v kleci i vontskou kroniku vůdci Žlutého květu Vlád'ovi Dratušovi jako důkaz své podpory tohoto vontského seskupení. Díky jejich podpoře se Vlád'a Dratuš stává Velkým Vontem. Rychlé šípy opět sdílejí své dobrodružství s čtenáři prostřednictvím TAM TAMu.

Poslední díl vzniká až po delší době, je zde odstup skoro třiceti let. Poprvé se ke čtenářům dostal až v roce 1990 a nese název *Tajemství Velkého Vonta* (Jirásek, 2007).

Knihla mapuje dobrodružství Rychlých šípů ve Stínadlech asi půl roku po zvolení Vládi Dratuše do čela Vontů. Náhle se začne projevovat neobvyklým způsobem, a tak vyvolává obavy u Losny o jeho pozici ve vedení Vontů. V Stínadlech dochází k rostoucí rivalitě mezi skupinami Uctívačů ginga a Dabinelovců, kteří využívají Vlád'ovy nejistoty k posílení svých pozic. Rychlé šípy identifikují Dratuše Rejholce jako klíčovou postavu, která stojí za změnami ve Vlád'ově chování a odhalují, že má u sebe symbol Velkého Vontství – ježka v kleci, kterého údajně předal Dratuši dobrovolně. Losna odhalí časté setkávání Rejholce v okolí Kocouřího hrádku, a proto se vydají tam. V hrádku naleznou tajemného Cizince, bývalého chlapce z polepšovny, který vydírá Vládi Dratuše a chce získat ježka v kleci k masové výrobě. Vlád'a Dratuš nakonec sdělí Rychlým šípům rodinné tajemství, které sahá až do jeho dětství a zapletenosti jeho otce do tragické události. Společně se jim podaří získat důkazní materiály i ježka v kleci, což vede k Vlád'ově rezignaci a novému vůdci Vontů – Otakarovi Losnovi. Tyto události jsou podrobně sdíleny Rychlými šípy prostřednictvím časopisu TAM TAM.

Současný český spisovatel Michal Viewegh připomněl jeho dílo takto: „*Moje „vzdálenost“ od počítačové mládeže každoročně narůstá, mohu jen hádat. Jsem spíše skeptický – a to jsem hrál všeho všudy dvě počítačové hry...Ale zároveň si říkám: když jsem si klukovské okouzlení prvorepublikovým Foglarem užíval ještě v sedmdesátých letech, proč by se to nemohlo stát i dneska? Aspoň někomu?*“ (Jirásek, 2007).

2.2 Vojtěch Matocha

Vojtěch Matocha se narodil v roce 1989 v Olomouci. Od roku 2000 studoval gymnázium Olomouc – Hejčín, zde v roce 2008 úspěšně složil maturitní zkoušku. V roce 2013 absolvoval na univerzitě Karlově v Praze obor matematické metody informační bezpečnosti. Od roku 2011 pracoval jako Java Consultant ve společnosti BCV solutions v Praze. Analyzoval a vyvíjel software na míru zákazníkům (webové aplikace, konektory pro systémy napojované v rámci podnikové integrace), později ve společnosti působí jako IT Team LEAD, kde vede tým konzultantů a vývojářů (Matocha, 2024).

Jako literární recenzent působí v letech 2013 až 2018. Píše literární recenze novinek na knižním trhu, které jsou pravidelně uveřejňovány na webových stránkách www.iliteratura.cz. V současnosti pracuje ve společnosti ODP– software, kde působí jako technický ředitel. Řídí vývoj SW projektů, komunikuje se zákazníky, analyzuje a navrhuje řešení a implementuje mobilní aplikace pro Android a iOS (Matocha, 2024).

Jeho první kniha vyšla v roce 2018 a nese název *Prašina*. Kniha se stala velmi populární napříč generacemi. Za tuto cenu získal cenu Učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství a Cenu nočních spáčů Noci s Andersenem. Kniha byla v roce 2019 nominována na Magnesii Literu v kategorii Litera pro děti a mládež, Cenu Jiřího Ortena nebo Zlatou stuhu (Matocha, 2022).

Klicperovo divadlo v Hradci králové v roce 2022 uvedlo na Hlavní scéně divadelní zpracování *Prašiny*. Ústřední dvojici ztvárňují Vojtěch Říha a Martina Czyžová. Režie se ujal známý divadelní režisér Pavel Khek, který je v současné době i uměleckým šéfem Klicperova divadla (Klicperovo divadlo, 2024).

V roce 2019 vydává pokračování *Prašiny Černý merkurit* a posledním dílem trilogie je *Bílá komnata* (2020). Na knižní fenomén navázala i komiksová série (Matocha, 2022).

První část trilogie začíná Jirkovou cestou na Prašinu, kde bydlí jeho děda. Prašina je zvláštní čtvrť uprostřed Prahy. Náhodně se stane svědkem smrti dědova přítele, což ho vtáhne do boje za záchranu světa. Prašina se začne rozpínat mimo své obvyklé hranice a Praha je ohrožena temnotou. Jirka, jeho kamarádka En a její bratranec Tonda se rozhodnou vydat

se na Prašinu za Jirkovým dědou, aby zjistili příčiny blížící se katastrofy, i přes nebezpečí vytvořené absencí elektřiny. Jsou sledováni muži, kteří způsobili smrt dědova přítele.

Děti zjistí, že Jirkův děda spravuje tajný stroj vytvořený vědcem Hanušem Nápravníkem, který má zadržovat rozpínání Prašiny a chránit Prahu a svět před temnotou. Jedinou nadějí na záchranu je nalezení součástek, které skryl dědův spolupracovník Patrik a oprava stroje. Při pátrání narazí na Hroudu, který chce stroj ovládnout a zabránit jeho opravě. Jirka a En se snaží překonat nástrahy Hroudy a jeho lidí. Nakonec dorazí ke stroji, kde se setkají s dědou i zrádným kamarádem Tondou.

Tam zjistí, že děda zatajil pravdu: stroj nezadržuje elektřinu, ale vytváří ji. Cílem Hroudy není zničení světa, ale zisk elektřiny a obohacení se. En odhalí jeho plány a donutí ho ustoupit.

Ve druhém dílu Matochovy trilogie se situace odehrává v zimě několik měsíců po událostech prvního dílu. Na Prašině se zdá být vše v pořádku, Hrouda momentálně nepředstavuje významné nebezpečí, a usvědčující video natočené En, které chrání Jirku i En, zůstává dosud utajeno.

Jirkův děda umírá a na jeho pohřbu se objeví neznámý muž, což v Jirkovi vyvolá podezření, že se něco děje. Později je unesen a odvezen na Krchleby, nejnebezpečnější část Prašiny s vlastními zákony. Díky nepříznivému počasí a hustému sněžení se Jirkovi podaří utéct. Ukryje se v Doupěti v prašinské klubovně, kterou založili s En. Zde potká En a poznává totožnost muže, kterého viděl na dědově pohřbu. Je to Jáchym Novotný, strýc Jirky. Před lety se účastnil útoku na vlak v tunelu pod Prašinou a momentálně je vězněm na útěku.

Jáchym Novotný slibuje najít vůdce Krchlebanů a také černý merkurit, ničivou bombu vynalezenou Hanušem Nápravníkem, aby ochránili Prašinu. Jirka s En se snaží najít merkurit dříve než Krchlebani, aby zabránili jejich plánům. Z Nápravníkovy korespondence s jeho milou Annou se dozvídají o Prokopu Steinerovi a nehodě během testování výbušniny.

Paní Bartáková, majitelka klubovny, poskytne Jirkovi a En informace o panu Plecháčovi, existujícím díky energii z černého merkuritu. Díky jejím radám se děti dostanou k Plecháčovi, původně Prokopu Steinerovi, který je umírajícím monstrem vytvořeným

Nápravníkem. Pronásleduje je Jáchym Novotný a Krchlebané. Nehoda na věži zraní En a Jirka ji dopraví do nemocnice podzemními chodbami. Jirkovi se podaří projít davem díky náhlému nárůstu sil Prokopa Steinera, který se do poslední chvíle snaží bránit svůj zdroj energie černý merkurit. Boj končí výbuchem. Steiner se dobrovolně obětuje a odnese s sebou několik obyvatel Prašiny. Jirka se zbaví části merkuritu.

Ztráta En Jirkou natolik otřese, že se rozhodne obětovat Prašinu – zveřejní usvědčující video s Hroudou a tím odhalí tajemství prašinského stroje.

Závěrečný díl trilogie se odehrává na začátku léta. Po explozi na Prašině a zveřejnění videa se Jirkův život dramaticky změnil, stejně jako jeho vztah s En a pohled veřejnosti na Prašinu. Video odhalilo tajemství Prašiny a hledání stroje je jen otázkou času.

Krchlebané se více sjednotí a snaží se zachránit Prašinu za každou cenu. Jejich protivníkem je Hrouda, nyní politik, který tvrdě bojuje proti Prašině. Jirkovo zveřejněné video Hrouda označil za podvrh, a tak na něj nelze vznést žalobu pro nedostatek důkazů. Jirka, En a Tonda se tak dostávají do situace, kdy jsou mezi dvěma radikálními skupinami bojujícími o budoucnost Prašiny a musí si vytvořit vlastní názor. Hrdinové však nemají stejný názor a dochází mezi nimi ke konfliktu.

V tomto díle hraje hlavní roli En, která se vydává pátrat po největším Nápravníkově odkazu, který by mohl zachránit Prašinu. Jirka se s Tondou usmíří a společně se vydají na Prašinu, aby En našli. U Krchlebanky Doroty najdou útočiště a pomoc. Nečekané přátelství získají od Toma, bývalého Hroudova pomocníka, který se rozhodne bojovat na straně dobra. Jirkovi a En se podaří objevit Bílou komnatu a její tajemství, ale En nakonec Jirku zradí a zavede Krchlebany ke stroji. Krchlebané se snaží za každou cenu zabránit jeho objevení veřejností a Hroudy, protože zastavení stroje by znamenalo konec Prašiny. Když plán En selže, Krchlebané odpálí merkurit v podzemí a uvězní Jirku i stroj. En vypne stroj a zachrání Jirku. Prašina je připojena k elektríně a Hrouda je potrestán za své činy.

2.3 Petr Hugo Šlik

Petr Hugo Šlik se narodil v roce 1976 a v současné době žije v Libčicích nad Vltavou. Pracuje jako zeměměřič, jelikož má vystudovaný obor geodézie. Ve volném čase se věnuje hudbě, působí ve dvou kapelách. V Neúspěšný atlet hraje na bicí a v kapele Hugo a já hraje na kytaru. Skládá také hudbu a píše texty. Na kontě má několik knih pro děti a mládež (Šlik, 2024).

Petr Hugo Šlik dostal nabídku napsat pokračování knihy Jaroslava Foglara *Chata v jezerní kotlině*. Tato kniha patří mezi jeho nejoblíbenější a velmi ho ovlivnila. Hlavní hrdinové jsou o půl roku starší. Šlik se snaží zachovat styl, sloh i témata Foglara. Pokračování nese název *Zkáza Jezerní v kotlině* (Šlik, 2022).

Je držitelem Literární ceny Vladimíra Vokolka 2010 v kategorii od 25 do 35 let. *Tajemství jeskyně pokladů* je kniha, která byla zařazena do katalogu Nejlepší knihy dětem 2015/2016. Je autorem i několika knih pro dospělé. Mezi jeho nejznámější knihy patří tetralogie Dobrodružství z Klárova. První kniha *Tajemství jeskyně pokladů* byla vydána v roce 2015, 2. díl *Ve staré cihelně se svítí* (2017), 3. díl *Po stopách ztraceného syna* (2018) tetralogii uzavírá *Záhada dračího klíče* (2019) (Šlik, 2024).

Prvním dílem tetralogie Dobrodružství z Klárova je kniha s názvem *Tajemství jeskyně pokladů*. Hlavními hrdiny jsou dva kluci Vojta a Jindra. Vojta žije v Klárově odjakživa, Jindra se sem přistěhoval. Klárov je fiktivní město. Oba jsou to dvanáctiletí kluci, kteří se znají jenom chvíli. Vojta pomohl Jindrovi při rvačce se staršími žáky a od té doby se přátelí. Vojtovi rodiče se stále hádají. Nejrady kdyby se rozvedli. Jindrovi rodiče rozvedení jsou, žije pouze s maminkou a s tatínkem ve vídání jenom občas.

Jindra je vášnivý čtenář a v jedné knize objeví tajemný vzkaz. Vzkaz je adresován neznámému Kájovi a stojí tam, že v jednom pilíři mostu Rudoarmějců je sešit, kde je popsána cesta do jeskyně pokladů.

Kluci neváhají ani vteřinu a pokusí se sešit najít. V hledání jim pomáhá pan Pávek, který žije v Klárově již dlouho. Kluci dokonce dostanou anonym, aby s pátráním přestali. Kluci to ale nevzdávají a sešit opravdu najdou. Dají si i vyvolat starou fotografii města u Jindrova

tatínka. A pak se společně vydávají hledat poklad. Asistuje jim Tereza, což je sestřenice Vojty, kterou zprvu Vojta moc nemusí, Jindrovi se však velmi líbí. Dospělý dozor jim dělá pan Krejčíř. Před výpravou se kluci s Terezou dozvídají, že onen tajemný Kája je pan Krejčíř. Právě mu byl adresován vzkaz v knize. Nechal mu ho tam kamarád Antonín, jenže s rodiči emigroval, a tak se pan Krejčíř našel a poklad sám nikdy nenašel. I on psal tajemný anonym, chtěl kluky odradit.

Teď po tolika letech jim se vším pomáhá a kluci s Terezou plánují cestu za pokladem. Vojta a Jirka se vydávají do jeskyně a objevují poklad. Pokladem jsou kresby různých zvířat, staré nástěnné malby, které tu jsou více než 1000 let. Ve stejném momentu ale zazní siréna, plánuje se odstřel skály, kde je i jeskyně. Odstřel zničí celou jeskyni, naštěstí naši hrdinové vyvážnou v pořádku. Ale poklad je zničen.

Pokračování dobrodružného příběhu *Tajemství jeskyně pokladů* je *Ve staré cihelně se svítí*. Opět se zde setkáváme s malými průzkumníky s Vojtou a Jindrou a do jejich party přibyla kamarádka Tereza. Ústředním místem je stará cihelna, ve které se svítí. Malí hrdinové se snaží vypátrat proč. Při výpravě do staré cihelny objeví dvacetiletého Františka, který zde bydlí. Tvrdí, že cihelnu chce zachránit. Místo cihelny má být vystaveno nákupní centrum s obrovským parkovištěm pro Klárov.

Příběh se odehrává v zimě. V příběhu vystupují i hrdinové z prvního dílu pan Krejčíř a pan Pávek. Jednoho dne v cihelně nenajdou Františka, ale pouze rozházené věci a obal od sušenek. František zmizel. Hrdinové to oznámí na policii, ale pan policista Novák je nebere vážně. Děti se vydávají pátrat na vlastní pěst. Pan Pávek se snaží vybrat peníze na nový zvon v Klárově. Hrdinové sbírají důkazy o tom, že František zmizel. Majitel starožitností je ten, kdo Františka ukryl ve sklepech, protože věděl, co neměl. Nakonec všechno dobře dopadne. Děti s panem policistou Novákem Františka zachrání. Pan Pávek vybere dostatek peněz pro nový zvon v Klárově. Kniha končí v momentě, kdy se zvon rozezní.

Navazujícím třetím dílem je kniha s názvem *Po stopách ztraceného syna*. Hrdinové zůstávají stejní: Jindra, Vojta, Tereza. Vojta si našel nového kamaráda a baví se i s Terezou. Jindra je z toho nešťastný, protože ani rodiče si ho moc nevšímají, a tak uteče z domů.

Schovává se ve staré hájovně v Modrém háji. Při prohledávání hájovny Jindra najde sto let staré dopisy. Ty patří Tomáši Winklerovi, který za války narukoval. Dopisy posílal domů svým rodičům z italské fronty. Jindra si s kamarády všechno vyřídí, a nakonec se usmíří. A od rodičů se dozví novinku. Jindra bude velký bráška. Děti se rozhodnou přijít záhadě na kloub. Jindra najde všechny dopisy a postupně je rozluští. Nakonec opravdu zjistí, kdo byl Tomáš Winkler, a co se s ním pravděpodobně stalo. Tomáš utekl z vojny a zachránil se. Příběh končí jarním úklidem v Modrém háji, kterého se účastní všichni kamarádi.

Čtvrtý závěrečný díl dobrodružné série z Klárova se jmenuje *Záhada dračího klíče*. Setkáváme se tady s kamarády Vojtou, Jindrou a Terezou. Jejich cílem je na vlastní pěst vypátrat, kdo ukradl cenné historické dokumenty z klárovské radnice a proč. Velkou záhadou je klíč ozdobený drakem. Snaží se zjistit, k jakému zámku by mohl klíč ve městě patřit. Parta kamarádů má však nepřítele, který je neustále sleduje. Tajemnou postavou je pan Hradecký, což je doktor humanitních věd, který chce získat poklad. Ten lze odemknout pouze dračím klíčem.

Vyvrcholení celého příběhu končí v kostele svaté Kláry. Údajný poklad se skrývá v kopce pod podlahou kostela. Odemknout záhadnou truhlici se vydává pan Hradecký a také pan Krejčíř, který se objevil ve všech dílech dobrodružné série. Oba končí pod sutinami. Záhadný klíč v sobě ukrývá tajemství, když se rozmontuje, nalezneme papírek se jmény klárovských pamětníků. Děti tak záhadu vyluští.

V závěru se dozvídáme, že se Vojta se dostal na sportovní gymnázium, Jindra se s rodiči a malým bráškou budou stěhovat do většího bytu a Tereza zůstala v Klárově. Po panu Krejčířovi zdědili domek a slíbili si, že se zde budou setkávat.

3 Analýza děl tří autorů

V této kapitole se podíváme na podobnosti a rozdíly v dílech našich tří autorů. Jaroslav Foglar vymyslel Stínadla, čtvrt' s vlastními tajemstvími, která se promítla do běžného života v nejmenovaném městě. Hranice mezi městem a Stínadly jsou spíše imaginární. Stínadla jsou jakýmsi mýtickým územím, kde si čtenáři mohou představit dobrodružství chlapců. Život dospělých se zde nevyskytuje. Naopak *Prašina*, stvořená Matochou, je pražskou čtvrtí, která se vyskytuje v současné metropoli a hranice jsou zde pevně dány. Pro každého, kdo se v ní vyskytuje, platí stejná pravidla. Jedná se o území se specifickými přírodními i civilizačními zákony. Autor pracuje s konceptem ostrova uprostřed města, který představuje svět sám pro sebe. Tento archetyp je obecnější nikoliv foglarovský (Chuchma, 2019).

Prašina byla inspirována Stínadly a není dílo, které by mělo vychovávat, jak tomu bývá ve foglarovsky laděných dílech. V Prašině se objevují prvky fantasy, thrilleru. Negativní postavy zde tvoří zlí dospělí. Každá kapitola je uzavřená. Hlavní hrdinka En není úplně typická holka a má spíš klučičí povahu, naopak hlavní hrdina Jirka je citlivější oproti ostatním klukům. (Matocha, 2018).

Černobílé ilustrace Karla Osohy v *Prašině* dokreslují temnou a napínavou atmosféru. Ilustrace se vždy vážou k příběhu. Hlavní negativní postava se vyznačuje mafiánskou rétorikou a představuje věrnou kopii současných podvodných podnikatelů s politickými vazbami. Rychlé šípy bojují s dalšími chlapeckými skupinami, na *Prašině* hrdinové čelí dospělým. Má to poutavý děj s prvky charakteristické pro Foglarovy příběhy, napínavé scény a originální myšlenky, které by mohly zaujmout i v oblasti vědecko-fantastické literatury. Součástí je i romantická atmosféra 19. století, vyskytují se zde různorodé povahy postav (Drahoňovská, 2018).

„Cílovou skupinou jsou děti ve věku hrdinů (12-13 let), ale knihy se líbí i lidem ve věku 50+, což je generace, která četla Foglara. Díky *Prašině* se tak znovu mohou vydat na dobrodružnou cestu.“ říká Matocha. Další odlišností od Foglara a jeho knih je, že hlavní hrdinkou je holka. En bojuje se strachem z neznámého velmi odhodlaně. Hlavní hrdinka Prašiny En je vyspělejší, inteligentnější a průbojnější než kluci vrstevníci. V dílech Foglara se objevují pouze kluci (Chuchma, 2019).

V každém z nás tkví poetika městské čtvrti, a to je důvod, proč je *Prašina* tak oblíbená a úspěšná. Foglarovy romány stárnou, Rychlé šípy na dnešní dobu, moc dlouho sbírají tenisové míčky, než začne to pravé dobrodružství a vydávají se do Stínadel. (Matocha, 2021).

Autor tetralogie pro mládež Dobrodružství z Klárova Petr Hugo Šlik zasadil děj do fiktivního předměstí. Jedno z pražských předměstí, je mu hodně podobné. Také se tam nacházela stará cihelna, která vypadala jako hrad, stadion, hřbitov. Hlavní hrdina Jindra má předlohu ve skutečné osobě. Je jím autor sám. Ze začátku negativní postava Rančáka se jmenuje podle autora spolužáka z vysoké školy. Ostatní postavy jsou smyšlené (Pařízek, 2023)

Jaroslav Foglar psaní využíval jako pedagogický nástroj, nechtěl být spisovatelem. Chtěl děti aktivizovat, motivovat a snažil se dělat svět lepším (Šandora, 2018).

Jaroslav Foglar, Vojtěch Matocha, Petr Hugo Šlik jsou autoři dobrodružné literatury. Jaroslav Foglar své knihy vydal před desítky let, Matocha i Šlik jsou současní autoři, přesto jejich knihy mají něco společného. Knihy od těchto autorů jsou dobrodružné, mají napínavý děj a je zde vytvořena městská část nebo město. V knihách Jaroslava Foglara se vyskytují pouze chlapecké postavy. Vojtěch Matocha i Petr Hugo Šlik mají postavy nejen chlapecké, ale vždy se tam objevuje i dívka. Jaroslav Foglar se snažil svými knihy vychovávat a motivovat. Šlikovi hrdinové se snaží ukázat dobré chování. „*Kluci poděkovali a vydali se směrem k hospodě. Nakonec ještě i proběhli, protože se směrem od školy blížil Rančák se svou bandou.*“ (Šlik, 2015).

Zlo v knihách Jaroslava Foglara je skupina chlapců stejného věku, v dílech Matochy je to dospělá osoba stejně tak u Šlika. Tetralogie Dobrodružství z Klárova je určena pro mladší děti, Prašina se bude líbit i starším dětem.

4 Využití metod

Skutečné čtení nezačíná tím, když žák otevře knihu a jeho oči se zabývají slovy a věty. Žák při přečtení textů přiřazuje své představy i dosavadní zkušenosti, porovnává je, přemýšlí o smyslu daného textu. Čtenář vnímá navazování textů, předvídá, odhaduje, jak se bude příběh vyvíjet, čím nás autor překvapí. Čtenář si během četby vybavuje, kde četl něco podobného. Chceme-li rozvíjet zájem u žáků o četbu, musíme tvořit výuku takovou, aby do čtení vstupovala i osobnost žáka jako celek. Hlavním smyslem literatury je estetický zážitek a poznávání lidských hodnot (Hausenblaus, 2024).

4.1 Čtenářské strategie

Když hovoříme o čtenářských strategiích, myslíme tím postupy, které napomáhají k lepšímu porozumění textu. Velký důraz je kladen na to, jakým způsobem pracujeme. Cílem čtenářských strategií je vést žáky k přemýšlení, co se během čtení děje v jejich hlavách. Cílem je, aby se žáci naučili pracovat se strategiemi vědomě, aby přemýšleli, proč a jak jsou potřeba. Debbie Millerová díky svému výzkumu rozpoznává několik čtenářských strategií. Jednou ze čtenářských strategií je hledání souvislostí, další kladení otázek k textu, vytváření vizuálních a jiných smyslových představ, usuzování, identifikace nejdůležitějších myšlenek a témat textů, syntéza, předvídání (Whitcroft, 2010).

4.2 Metody

Brainstormingové metody vedou ke vzniku spousty nápadů s cílem vyřešit určitý problém. Důležitý je prvek prezentace a ovlivňování nápadů. Brainstorming je výuková metoda známá taky pod názvy bouře mozků či burza nápadů. Cílem je podporovat tvůrčí, divergentní myšlení, kreativitu i vzájemný respekt mezi žáky. Dělíme ji na 2 části: sbírání nápadů a následné hodnocení. Žáci pracují buď samostatně, ve dvojicích i ve skupině. Sbírají nápady k danému tématu. Jedná se zpravidla o asociace, různé návrhy nebo nápady. Důležitým pravidlem je nekritičnost, protože umožňuje náhodný sled myšlenek a nápadů. Následně dochází k hodnocení, třídění myšlenek. Mezi brainstormingové metody patří i myšlenkové mapy, metody volného psaní (Čapek, 2015).

Klasický brainstorming využíváme ke sběru myšlenek, návrhu, nápadu. Metoda se využívá při řešení problémů. Velmi důležité je řízení, vysvětlení a dodržování pravidel aktivity. Žádný z nápadů by se neměl kritizovat. Klade se důraz na naprostou volnost. Cílem je vytvořit, co nejvíce nápadů a návrhů. Všechny řečené nápady i ty opakované by se měly zapsat. O každé myšlence diskutujeme a nezavrhujeme. Brainstorming se často využívá v evokační části (15 minut) (Čapek, 2015).

Do brainstormingu jsou zařazeny i brainwringové metody, který mají stejný charakter, jenom způsob zaznamenávání myšlenek je jiný. Další brainstormingové metody jsou lístečková metoda, brainpool, diamant, banka nápadů (Čapek, 2015).

Jednou z velmi oblíbených metod, ať už na začátek hodiny v rámci navození tématu nebo na konec hodiny jako shrnutí, je metoda strukturovaného brainstormingu. Při této aktivitě žáci asociují podle různých kategorií. Pětílístek má grafické zpracování. Obsahuje celkem 5 řádků. Na první řádek se píše název, který souvisí s tématem. Na druhém řádku je popis, který je vyjádřen dvěma přídavnými jmény. Na třetím řádku jsou tři slovesa, které se vážou k tématu. Ve čtvrtém řádku je cílem vytvořit krátkou větu složenou ze čtyř slov. Pátý řádek je věnován slovu vyjadřující podstatu tématu. Jedná se o zkrácenou verzi diamantu (Čapek, 2015).

V práci s knihou je velmi dobré čtení s předvídáním, které je založeno na čtení různých textů v postupných krocích. Cílem žáků je předvídat příběh na základě názvu knih, obalů knih, klíčových slov, nadpisu kapitoly. V další části dostanou žáci text k přečtení. V každé následující části žáci diskutují a přemýšlejí o pokračování děje. Tato technika udržuje pozornost žáků a rozvíjí jejich představivost a kreativní myšlení (Sieglová 2020).

Důležité při četbě knih je sdílení dojmů. Vést hovory o četbě je potřebné jako samotné čtení knih. Cílem je reflektovat a vyměňovat si své dojmy, zážitky, pocity, hodnocení. Výhodou je, že žáci dosáhnou lepšího porozumění textu a dochází k seznámení se s interpretacemi ostatních žáků. Metoda podporuje čtenářství, rozvíjí kritické myšlení či čtení. Učitel díky tomu dostává zpětnou vazbu, jak žáci textu porozuměli a jestli je zajímavý. Písemnou formou sdílení dojmů je dialogický zápisník. Je to výměna otázek a odpovědí, hodnocení, komentáře. K výměně může docházet mezi žákem a učitelem, mezi spolužáky či kamarády. Žáci v průběhu čtení zaznamenávají své myšlenky, které poté sdílí s učitelem. Dialogický zápisník podporuje porozumění textu, kritické myšlení a rozvíjí i mezilidské vztahy (Sieglová 2020).

Další možnost sdílet své dojmy z četby jsou čtenářské dopisy. Fungují na stejném principu jako dialogický zápisník, ale záznamy mají formu dopisu (Sieglová, 2020).

Čtenářské dopisy probíhají nejčastěji mezi žáky, kdy žáci po přečtení textů napíší dopisy a zachytí reakci na text. Žáci tak seznamují spolužáka nebo učitele s přečtenou knihou (Čapek, 2015).

Zajímavou formou, jak si vést záznamy o četbě je podvojný deník. Je to metoda kdy, si vytvoříme tabulku o dvou sloupcích. Do levého sloupce vždy žáci zapisují doslovné pasáže z textů, může jít o myšlenky, které je zaujaly. Do pravého sloupců musí úryvek okomentovat, zdůvodnit. Existuje i trojstranný deník, kdy první a druhý sloupec je stejný jako u podvojného deníku + je tam třetí sloupec, do kterého se zapisuje zpětná vazba, buď učitelem či spolužákem (Sieglová 2020).

Další evokační metodou je alfa box. Můžeme ho použít i jako metodu opakovací. Učitel si předem připraví tabulku. Může ji mít nakreslenou na tabuli, promítat přes dataprojektor, nebo vytvořenou z kartonu. Učitel na začátku aktivity určí téma. Žákům rozdává jednotlivá písmenka v abecedě. Cílem žáků je vymyslet slovo, které se k danému tématu váže. Následně žáci své odpovědi zapíší do tabulky. Vždy musí proběhnout reflexe. Učitel projde veškeré odpovědi, ptá se na další otázky, přidává vysvětlení nebo své postřehy. Žáci si své alfaboxy mohou vytvářet i sami (Čapek 2015).

Důležitým didaktickým prostředkem je využívání map. V literatuře to lze využít právě v dobrodružné literatuře, protože knihy dost často mívají své vlastní plánky. Dá se s tím tedy pracovat. Důležité je žáky naučit číst v mapě a pochopit jejich podstatu. Mělo by docházet k analýze a žáci mohou mapy srovnávat. Dobré je vyhledávat podobnosti nebo naopak rozdíly mezi jednotlivými objekty na mapě. Důležitou součástí je samotná tvorba map. Kresbou si žáci cvičí paměť, vidíme zde, jak vnímají své okolí, které orientační body jsou pro ně důležité, a jak ve výsledku mapy vypadají (Čapek 2015).

V českém jazyce lze využít i inscenační metody. Jde o napodobování nějaké ukázky, události. Žáci mohou předvést neboli zdramatizovat kousek ukázky z knihy. Patří sem například strukturovaná inscenace. Ta je založena na promyšlené stavbě děje. Základem je připravený

scénář. Nestrukturované inscenace jsou zaměřeny na konkrétní situace ze života, kdy žáci mají popis nějaké výchozí situace, ale ne jednotlivých rolí. Nestrukturované inscenace jsou určeny pro menší skupiny (2 až 3 žáci). Trvání inscenace je krátké maximálně 10 minut. Dalším tipem je mnohočetné hraní úloh, kdy jsou zapojeni všichni žáci. Každý žák má svoji roli. V každé inscenaci by měly být stanoven režisér (role vedoucího) (Čapek 2015).

Mezi metody práce s textem patří i řízené čtení. Pracuje se zde s textem a kolektivním čtením. Při této aktivitě jsou zapojeni všichni žáci. Důležité je vhodně zvolit text. K textu si učitel předem připraví otázky a úkoly, které pokládá buď před nebo po přečtení dané ukázky. Otázky mohou předvídat obsah textu nebo se týkat přečteného textu. Žáci by na zaznamenání odpovědí měli dostat čas, na konci by měla proběhnout diskuse (Čapek 2015).

K posílení dovednosti číst slouží společné čtení. Nejlepším řešením je čtení ve dvojicích. Žáci si navzájem předčítají danou pasáž v knize. Metoda studijní průvodci vede žáky k individuálnímu přemýšlení a k odpovídání na otázky ohledně přečteného textu. Metoda studijní průvodci je pracovní list, ve kterém se nachází otevřené otázky nebo nedokončené věty, které se vztahují k textu. Žáci ho vyplňují v průběhu četby nebo po přečtení. Svou představivost využívají žáci při četbě knih v aktivitě svět v mé hlavě. Pracujeme s obrazotvorností žáků. Žáci na základě svých zážitků vytváří ke každému pojmu svou představu o zmiňované situaci či autorovi. Vytváření obrazu při čtení zlepšuje porozumění a zafixování si požadovaného učiva. Zlepšuje se i komunikace ve třídě a žák si prohlubuje slovní zásobu (Čapek, 2015).

5 Náměty pro výuku českého jazyka na 2. stupni ZŠ

Cílem praktické části bylo vytvořit metodické náměty a pracovní listy do výuky českého jazyka. Dobrodružná literatura je důležitou součástí české literatury. Dobrodružné knihy jsou plné napětí, akce a objevování nových světů. Díky ní čtenáři objevují neznámá místa. Dobrodružná literatura láká čtenáře různých věkových skupin a je oblíbená pro své napínavé příběhy a fascinující svět.

Cílem bylo vytvořit pracovní listy, které jsou zahrnuty do příloh této diplomové práce. Celkem vzniklo devět pracovních listů, jedna vzdělávací skládačka. V jednom námětu žáci pracují s hudbou, v dalším s filmovým zpracováním, s audioknihou i mapou. V jednom z námětů tvoří článek do časopisu. Nalezneme zde i vyprávěcí karty do hodin literatury.

Pracovní listy se liší svou délkou a počtem otázek. Princip pracovních listů je podobný. Struktura pracovního listu je rozdělená do aktivit před čtením, během čtení, po čtení. Pracuje se zde s ukázkou z dané knihy. Ve vzdělávací skládačce se pracuje s obsahem knihy. Jelikož některé knihy byly zfilmované, tak je využíván potenciál filmu a hudby k ní. V současné době jsou populární i audioknihy, tak jeden námět vznikl jako práce s audioknihou.

V pracovních listech se pracuje s krásnými ilustracemi. V sérii Dobrodružství z Klárova se nacházejí přehledné mapy, díky tomu je vytvořen pracovní list na práci s mapou. Vyprávěcí karty se skládají z ilustrací.

V další části představím jednotlivé náměty i možné řešení. Je zde krátký popis knihy, potřebné pomůcky, využití metody, výukové cíle a očekávané výstupy. U pracovních listů není stanoven časový limit, jelikož každý jedinec pracuje vlastním tempem.

5.1 Záhada hlavolamu – pracovní list č. 1

Záhada hlavolamu je první knihou z úspěšné trilogie. Seznamuje nás s hlavními hrdiny, kteří zažívají různá dobrodružství v městské části Stínadla. Rychlé šípy pátrají po hlavolamu ježkovi v kleci. Ukázka je vybraná tak, aby se žáci seznámili se všemi hrdiny. Je zde nastíněná tehdejší doba.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 1), psací potřeby

Metody: čtení s předvídáním, čtenářské strategie (hledání souvislostí, kladení otázek, hodnocení), práce s textem

Výukové cíle:

Žák rozluští hádanky a hlavolamy.

Žák interpretuje text.

Žák navrhne vlastní text.

Žák zhodnotí práci s ukázkou i pracovní list.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby

ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

Pracovní list obsahuje tři hlavolamy, 6 hádanek a 12 úkolů, vztahující se k textu. Pracovní list je rozdělen na aktivity před čtením, během a po čtení. V aktivitách před čtením mají žáci za úkol vyluštit hlavolamy a hádanky. Dochází zde k mezipředmětovým vazbám s matematikou.

Kniha, kterou se budeme zabývat je *Záhada hlavolamu*, takže se žáci navodí na téma tajemna a záhad. Dále se pracuje s ukázkou, jedná se o 13. kapitolu knihy. Jsou zde rozvíjeny čtenářské strategie: hledání souvislostí (hledání souvislostí text a já), kladení otázek, předvídání, hodnocení. Žáci pracují s názvem kapitoly. Řeší otázky, zda jim ukázka připomíná něco ze svého života. Nebo zda se již setkali s podobnou situací.

V pracovním listu najdeme i jazykové otázky. Žáci v jednom z úkolů mají rozhodnout, zda jsou výroky pravdivé či nepravdivé, s tímto typem úkolu se mohou setkat v testech na přijímací zkoušky. V závěru je kreativní úkol, mají vytvořit chat ve facebookové skupině kluků. Cílem úkolu je ztotožnění se žáka s partou chlapců z ukázky. Na závěr žáci vyjádří vlastní názor nad pracovním listem. Pro učitele je to cenná zpětná vazba. Žáci pracují

samostatně a své odpovědi zapisují do připravených pracovních listů. Některé odpovědi žáci předkládají před celou třídu.

Aktivity před čtením

V aktivitách před čtením žáci trénují svůj mozek. Odpovědi na vylustěné hádanky a hlavolamy žáci mohou prezentovat před celou třídou.

Hlavolam č. 1: Žáci přemýšlí, kolik musí vyndat ze šuplíku ponožek, aby splnili všechny podmínky.

Možné řešení: *dvě, tři, čtyři*

Hlavolam č. 2: Žáci přemýšlí, za jak dlouho nejrychleji osmaží na jedné pánvi tři topinky, aby splnili všechny podmínky.

Možné řešení: *10 minut, 20 minut, 30 minut*

Hlavolam č. 3: Žáci se snaží přijít na to, jak odměřit 4 litry vody, aby splnili všechny podmínky.

Možné řešení: *Musíme naplnit třílitrový džbán a přelit to do pětilitrového. Znovu naplníme třílitrový, a dolijeme z něj pětilitrový. Vylijeme pětilitrový, a nalijeme do něj litr a přidáme další tři litry.*

Pod hlavolamy je otázka: Jak se cítí tvůj mozek? Žáci mají zakroužkovat obrázek, který momentálně vystihuje jejich situaci.

V další části se nachází šest hádanek.

Úkol: Žáci přemýšlí, co bude hlavolamem v naší knize.

Možné řešení: *Pandořina skříňka, zlatá mince, ježek v kleci*

Aktivity během čtení

Žáci čtou ukázkou a plní následující úkoly a odpovídají na otázky. Ukázkou si může každý žák přečíst sám nebo si ji mohou přečíst společně nahlas.

Úkol č.1: Žáci pracují s názvem kapitoly. Žáci přemýšlí nad znamením stínadelských.

Možné řešení: *černý kabát, stříbrná náušnice v uchu, medailonek na krku*

Úkol č. 2: Žáci hledají souvislosti se svým vlastním životem.

Možné řešení: *Připomíná mi to situace, které se odehrávají u nás v klubovně. Chodím totiž do skautu.*

Úkol č. 3: Žáci hledají podobnou situaci v reálném životě.

Možné řešení: *Podobnou situaci jsem viděl pouze v seriálu na Netflixu.*

Úkol č. 4: Žáci určí, kdo je vypravěčem příběhu.

Možné řešení: *vypravěč, autor sám*

Úkol č. 5: Žáci z textu vypíší jména hlavních postav.

Možné řešení: *Mirek Dušín, Jarka Metelka, Jindra Hojer, Rychlonožka, Červenáček*

Úkol č. 6: Žáci vysvětlí přezdívky Rychlonožky a Červenáčka.

Možné řešení: *Rychlonožka–chodil všude o 20 minut dříve.*

Červenáček–nosil všude červenou čepici.

Úkol č. 7: Žáci mají rozhodnout o daných výrocích, zda jsou pravdivé či nikoliv.

Možné řešení: *ano, ne*

Úkol č. 8: Žáci vyjmenují, jaké záhady se kluci pokusí osvětlit.

Možné řešení: *Kdo vlastní ježka v kleci.*

Úkol č. 9: Žáci z textu vypíší přímou řeč.

Možné řešení: *„Dodržíme ho! “pravil klidně Mirek.*

„Ale jak? Jak?“ skoro netrpělivě vykřikoval Jarka. „Vždyť kostelník nám už řekl vše, co věděl!“

Úkol č. 10: Žáci uvedou další synonyma ke slovu pero.

Možné řešení: *tužka, psací potřeba, propiska, Apple Pencil*

Aktivity po čtení

Úkol č. 11: Žáci vytvoří chat mezi členy facebookové skupiny Rychlé šípy.

Možné řešení: **Mírek:** ahoj, sejdeme se dneska v klubovně?

Jarka: já dneska nemůžu

Červenáček: ahoj přijdu

Mírek: proč nemůžeš?

Jarka: jedeme k babičce.

Jindra: v kolik tam mám být?

Mírek: ve 3

Rychlonožka: budu tam, mám vzít něco sebou?

Mírek: nene, všechno tam máme.

Takže dneska ve 3 v klubovně.

Těším se.

Úkol č. 12: Žáci zhodnotí pracovní list.

Možné řešení: Pracovní list se mi líbil, ukázka byla velmi zajímavá. Úkoly byly jednoduché, ale musel jsem se zamýšlet. Práce s pracovním listem mě bavila. Možná si knížku přečtu celou.

5. 2 Stínadla se bouří – vzdělávací skládačka

Stínadla se bouří je druhá kniha trilogie. Hlavní hrdinové zůstávají stejní a události na sebe navazují. Rychlé šípy zde bojují se skupinkou Vontů. Vydávají se i hon na Široka. V tomto úkole žáci vytvářejí vzdělávací skládačku. Dostanou šablonu, jak taková vzdělávací skládačka vypadá a jsou zde i otázky, na které žáci budou hledat odpovědi. Pracuje se s textem, ze kterého žáci získávají veškeré informace. Vzdělávací skládačka může sloužit i jako zápis do sešitu, protože obsahuje informace o autorovi i o díle.

Pomůcky: šablona vzdělávací skládačky + text (viz Příloha 2), psací potřeby, pastelky, fixy

Metody: práce s textem

Výukové cíle:

Žák vyhledá informace z textu.

Žák nakreslí obrázek podle zadání.

Žák vyjádří vlastní názor.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text

ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení

Vzdělávací skládačka je obdoba pracovní listu. Žáci dostanou šablonu vzdělávací skládačky, jejich cílem bude vyplnit otázky. Žáci budou pracovat s předem připravených textem. Z lícni strany žáci odpoví na otázky. Z rubu nakreslí obrázek k tématu. Celkem je zde 12 otázek. Vzdělávací skládačka může sloužit jako zápis do sešitů žáků.

Jedna z otázek potřebuje předešlé znalosti, další otázka je hodnotící a v další žáci kreslí klubovního psa Bublinu. Dochází zde k mezipředmětové vazbě s výtvarnou výchovou. Na zbylé otázky najdou odpověď žáci v textu. Žáci pracují s textem, který obsahuje základní informace o autorovi a charakteristiku díla. Pracují samostatně a své odpovědi zapisují do připravených pracovních listů. Některé odpovědi žáci předkládají před celou třídu.

Text: Jaroslav Foglar se narodil v roce 1907 v Praze. Byl to český spisovatel literatury pro mládež. Působil jako redaktor několika časopisů. Vedl chlapecký oddíl Dvojka, který byl inspirovaný skautingem. Mezi jeho nejznámější díla patří *Hoši od Bobří řeky*, *Chata v Jezerní kotlině*, *Pod junáckou vlajkou* a Stínadelská trilogie patří sem *Záhada hlavolamu*, *Stínadla se bouří*, *Tajemství Velkého Vonta*. *Záhada hlavolamu* se dočkala i filmového a seriálového zpracování (Menclová, Vaněk, 2005).

Parta kamarádů: Rychlé šípy – Mirek Dušín, Jarka Metelka, Jindra Hojer, Červenáček a Rychlonožka, kteří zažívají různá dobrodružství ve Stínadlech. V prvním díle *Záhada hlavolamu* se ztratí hlavolam ježek v kleci. Ve druhém díle Vontové začínají soupeřit v ulicích po poměrném klidu, což se odráží i v okrajových částech Druhé strany, sousedící se Stínadly.

Rychlé šípy se zapletou do střetů mezi skupinami Vontů, když se vydají do Stínadel zachránit chlapce z Druhé strany, který se dostal mezi bouřící se Vonty. Zde se dozvídají nejen o hlavních soupeřících skupinách Uctívačích ginga a Dabinelovcích, ale také o ježkovi v kleci, který je nyní v držení tajemného, silného a obratného Široka. Díky spolupráci se spolkem

Rezavé klíče objeví starou vontskou kroniku, ale jejich radost kazí podivné výhružky směrem k Mirkovi Dušínovi.

Když konkurenční časopis Sběrač označí Mirka Dušína za zrádce, Rychlé šípy se rozhodnou situaci prošetřit. Zjistí, že ve Stínadlech existuje dvojník Mirka Dušína, Mirek Daneš a Dušín není zrádce. Během výpravy přijdou o klubovního psa Bublínu, kterého si vezme skupina kolem Daneše jako rukojmí. Rychlé šípy se snaží Bublínu zachránit, ale přichází pozdě. Bublína umírá hladem, steskem a zimou a chlapce to velmi zasáhne.

Nakonec se Rychlé šípy vydávají na hon za Širokem, který nakonec dobrovolně vydá ježka v kleci, když prokážou svoji čestnost a smysl pro spravedlnost. Poté zjistí, že plánek létajícího kola ukrytý v hlavolamu je zničen a předají ježka v kleci i vontskou kroniku vůdci Žlutého květu Vlád'ovi Dratušovi jako důkaz své podpory tohoto vontského seskupení. Díky jejich podpoře se Vlád'a Dratuš stává Velkým Vontem. Rychlé šípy opět sdílejí své dobrodružství s čtenáři prostřednictvím TAM TAMu.

Otázka č. 1: Žáci na základě svých znalostí charakterizují dobrodružný román.

Možné řešení: *Dobrodružný román obsahuje složité zápletky, tajemství, hádanky a dobrodružství. Hlavní hrdina je odvážný a statečný a zažívá různá dobrodružství. Odehrává se například na opuštěném ostrově, v džungli, ve vesmíru. Dobrodružné romány jsou většinou napínavé.*

Otázka č. 2: Žáci napíší pár informací o autorovi.

Možné řešení: *Jaroslav Foglar se narodil v Praze. Působil jako redaktor několika časopisů. Vedl chlapecký oddíl dvojka. Mezi jeho nejznámější díla patří Hoši od Bobří řeky, Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří a Tajemství Velkého Vonta.*

Otázka č. 3: Žáci v textu najdou jména hlavních postav.

Možné řešení: *Mirek Dušín, Jarka Metelka, Jindra Hojer, Červenáček a Rychlonožka*

Otázka č. 4: Žáci vypíší informaci, co se ztratí v prvním díle trilogie.

Možné řešení: *ježek v kleci*

Otázka č. 5: Žáci předloží všechny díly ze Stínadelské trilogie.

Možné řešení: *Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří, Tajemství Velkého Vonta*

Otázka č. 6: Žáci najdou hlavní soupeřící skupinky.

Možné řešení: *Uctívači ginga, Dabinelovci*

Otázka č. 7: Žáci určí, kdo má ježka v kleci.

Možné řešení: *Široko*

Otázka č. 8: Žáci naleznou dvojníka Mirka Dušina.

Možné řešení: *Mirek Daneš*

Otázka č. 9: Žáci se dozví, co ukrýval ježek v kleci.

Možné řešení: *plánek létajícího kola*

Otázka č. 10: Žáci zjistí, kdo se stává Velkým Vontem.

Možné řešení: *Vlád'a Dratuš*

Otázka č. 11: Žáci nakreslí klubovního psa bublinu.

Možné řešení: *obrázek psa*

Otázka č. 12: Žáci se zamyslí nad tím, co je nejvíce zaujalo, co se jim nejvíce líbilo.

Možné řešení: *Nejvíce se mi líbí ježek v kleci, protože je to velmi zajímavý hlavolam. Mám dokonce jeden doma. Umím ho i z klece vyndat, akorát uvnitř ježek neskrývá plánek létajícího kola. Velice se mi líbí parta kluků, chtěl bych taky někdy do nějaké takové party patřit. Chtěl bych si přečíst vontskou kroniku.*

Z rubu vzdělávací skládačky žáci nakreslí obrázek, který je charakteristický pro danou knihu. Může být černobílý nebo barevný. Může mít konkrétní podobu nebo jen vyjadřovat pocity a dojmy žáků z knihy.

5.3 Tajemství Velkého Vonta – článek do časopisu

Tajemství Velkého Vonta je posledním dílem trilogie. Opět se tady setkáváme s Rychlými šípy. Ve Stínadlech je neklidno. Na scéně je i ježek v kleci. Tento úkol je zaměřen na sloh.

Pomůcky: list (viz Příloha 3), psací potřeby, pastelky

Metody: tvorba vlastního textu

Výukové cíle:

Žáci napíší zprávu.

Žáci aplikují své poznatky o zprávě v praxi.

Žáci navážou na daný text.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a tvořivé práci s textem nebo k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ČJL-9-2-07 v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovo tvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí

Rychlé šípy vydávají časopis TAM – TAM. Úkolem žáků je vymyslet krátkou zprávu a navázat na daný text. Žáci informují čtenáře o tom, co se tam stalo. Zpráva musí mít všechny náležitosti. Mohou nakreslit i obrázek. Žákovské práce lze využít k výzdobě nástěnky.

V tomto úkole dochází k propojení literatury, slohu i jazyka. Žáci pracují s knihou, kterou znají z literatury a mají napsat zprávu, která navazuje na daný text. Stejně zadávání slohových prací je i při maturitní zkoušce. Je to pro žáky takový nácvik. Zároveň by slohová práce měla být po pravopisné i gramatické stránce správně. Žáci pracují samostatně a někteří žáci mohou své zprávy přečíst před celou třídou. Žákovské práce lze vystavit.

Ukázka je z knihy Tajemství Velkého Vonta.

„Hoši a děvčata z Druhé strany,“ začínal úvodní článek na první stránce, „tak jsme tady zase s TAM – TAMEM!“ Ve Stínadlech se začínají rozvíjet nové podivné příběhy. Z prachu a dávného zapomenutí vyvstávají do přítomnosti vontské zkazky o kterých se myslelo, že jsou již vyčerpány. Stínadla se probouzejí! Stínadla se bouří! Vy, kteří bydlíte blízko Rozdělovací třídy, vy to víte nejlépe. Válečná píseň Vontů ožila. Nechtějte ji slyšet zblízka, jako my jsme ji slyšeli! My byli včera ve Stínadlech, naše zprávy odtamtud jsou skutečné, odnikud neopsané, to víte dobře. Vydali jsme se tam za Jirkou Rymáněm a málem bychom tam zůstali všichni.“ (Foglar, 2008).

Možné řešení:

Ve Stínadlech dochází k něčemu nečekanému, co vyvolává obavy a napětí mezi lidmi. Stínadla začínají žít vlastním životem. Jednoho dne, se Jirka vydal na neobvyklou výpravu, chtěl prozkoumat starý rybník hluboko v lesích. Seděl na břehu, když najednou uviděl něco podivného ve vodě. Přiblížil se k okraji a chtěl si na záhadný předmět sáhnout, ale náhle uklouzl a spadl do rybníka. Voda ho pohltila a Jirka se začal topit. Snažil se plavat, a co nejrychleji se dostat na hladinu, avšak jako kdyby ho někdo za nohy tahal dolů do hlubin. Síly mu začaly docházet a Jirka myslel, že tam zahyne. Najednou se stalo něco divného. Zvláštní světlo a temná energie obklopila Jirku. V tom okamžiku ležel Jirka vedle rybníka. Otevřel oči a hledal svého záchránce. Nikde nikdo nebyl. Jirka byl rád, že se mu nic zlého nestalo a utíkal domů.

5.4 Záhada hlavolamu – práce s hudbou

Jelikož se kniha *Záhada hlavolamu*, stala velmi populární, tak vzniklo filmové i seriálové zpracování. Seriálové zpracování je doplněno o nádhernou hudbu, která má velký potenciál, proto toho využíváme v tomto pracovním listě (Foglar, 1997). Autorem hudby je Jiří Šust. Od dětství hrál na klavír a poté na hoboj. Jeho kariéra je bohatá, komponoval hudbu klavírní, vokální, symfonickou, komorní, scénickou. Psal i písně hlavně politicky angažované pro různé pionýrské a mládežnické pěvecké soubory i hudbu pro spartakiádní cvičení. Mezi jeho stěžejní tvorbu patří skládání hudby pro film. Často je označován jako dvorní autor hudby k filmům režiséra Jiřího Menzela (*Postřižiny*, *Slavnosti sněženek*, *Vesničko má středisková*). Jeho hudba k seriálu *Záhada hlavolamu* z roku 1969 je nezapomenutelná (Encyklopedie Prahy 2, 2023).

Pomůcky: list (viz Příloha 4), psací potřeby, pastelky

Metody: práce s hudbou

Výukový cíl:

Žák poslouchá hudební ukázky a popíše je pomocí svých emocí.

Očekávané výstupy:

HV-9-1-01 využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách

HV-9-1-05 orientuje se v proudu znějící hudby, přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku

HV-9-1-07 vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění

V tomto úkolu žáci pracují s hudbou. Jedná se o melodii k seriálu *Záhada hlavolamu*, který vznikl podle stejnojmenné knihy. Jde o propojení literatury s hudební výchovou. Žáci si v první fázi poslechnou hudbu a na základě poslechu vypracují otázky v pracovním listě. Hudbu lze pouštět opakovaně. Žáci si své odpovědi zaznamenávají do pracovního listu. Své odpovědi mohou žáci po vypracování sdílet a diskutovat nad nimi.

Otázka č. 1: Žáci přemýšlí, jaké pocity v nich hudba vyvolává.

Možné řešení: *strach, napětí, tajemství, překvapení, náhoda*

Otázka č. 2: Žáci odhadují chuť hudby.

Možné řešení: *vanilková, sladká, slaná, jahodová*

Otázka č. 3: Žáci hledají vůni hudby.

Možné řešení: *kořeněná, příjemná, vůně podzimu*

Otázka č. 4: Žáci určí, jakou má hudba náladu.

Možné řešení: *pesimistickou, strašidelnou, smutnou*

Otázka č. 5: Žáci vypíší hudební nástroje, které slyší.

Možné řešení: *housle, kytara, buben, flétna*

Otázka č. 6: Žáci určí, kolik je hudbě let.

Možné řešení: 5, 100, 500

V další části je žákům prozrazeno, že se jedná o hudbu k seriálu *Záhada hlavolamu*.

Otázka č. 7: Žáci na základě poslechu určí, o jaký filmový žánr se jedná.

Možné řešení: *drama*

Otázka č. 8: Na základě hudby a názvu seriálů žáci vymyslí: téma, hlavní myšlenku, stručný děj.

Možné řešení: *Téma: tajemství, náhoda, strach*

Hlavní myšlenka: Parta chlapců zažívá dobrodružství.

Stručný děj: Kniha se odehrává v budoucnosti. Hlavní hrdinka putuje světem roce 2053 a snaží se vrátit do roku 2000. Během své cesty potkává různé nadpřirozené bytosti. Potkává pětiokého netopýra, bezrukou princeznu a černobílého dráčka. Nakonec vše dobře dopadne a hlavní hrdinka se vrátí v pořádku domů.

5.5 Záhada hlavolamu – filmové zpracování

Záhada hlavolamu se dočkala filmového zpracování v roce 1993. Snímek režíroval Petr Kotek. Natáčelo se v Praze (Staré město, Nové město, Žižkov, Nusle), některé pasáže se natáčely v Brně a v Olomouci. Žáci často dávají přednost filmům před knihou. Zde tedy možnost pracovat s filmem (Novotný, 2018).

Pomůcky: list (viz Příloha 5), psací potřeby

Metody: čtenářské dopisy

Výukové cíle:

Žáci interpretují film.

Žáci napíší dopis.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a tvořivé práci s textem nebo k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ČJL-9-2-07 v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovotvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí

ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy z filmového představení a názory na umělecké dílo

V tomto úkole žáci zhlédnou film *Záhada hlavolamu*. Film je volně dostupný na internetových stránkách. Po zhlédnutí filmu žáci napíší dopis, kde zachytí reakci na film a seznámí s filmem spolužáky. Je zde využívána obměna metody čtenářské dopisy. Jelikož ke knize *Záhada hlavolamu* vznikl i film, jeví se mi jako vhodné propojení knihy s filmem. Napsat dopis kamarádovi by pro žáky neměl být problém. Dopis by měl obsahovat všechny náležitosti. Dopis žáci napíší do předem připraveného pracovního listu. Žáci pracují samostatně. V závěru si některé dopisy mohou žáci přečíst nahlas.

5. 6 Prašina – pracovní list č. 1

Prašina je část města, kde se odehrává náš děj. Hlavními hrdiny jsou Jirka, En a její bratranec Tonda. *Prašina* se začne rozpínat mimo své obvyklé hranice a Praha je ohrožena temnotou. Kamarádi zjišťují, proč tomu tak je. Do děje vstupuje i děda Jirky, který hlídá stroj zadržující rozpínání. Jirka a En bojují s nástrahami pana Hroudy a jeho lidí, kteří chtějí stroj ovládnout. Nakonec vše dobře dopadne.

Autor knihy Vojtěch Matocha v Českém rozhlasu řekl: (2018) „*Inspiroval jsem se Stínadly, srovnání s Foglarem ale v mnoha bodech pokulhává. V Prašině nejde o ušlechtilé chlapecké přátelství a jejím cílem není vychovávat. Prostor dostanou i střípky dalších žánrů jako je fantasy nebo thriller.*“

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 6), psací potřeby, pastelky, fixy

Metody: čtení s předvídáním, čtenářské strategie (hledání souvislostí, kladení otázek, hodnocení), práce s textem

Výukové cíle:

Žáci interpretují text.

Žáci provedou rozbor.

Žáci nakreslí obrázek dle zadání.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

Pracovní list se skládá ze 13 úkolů. Jednotlivé úkoly jsou rozděleny do aktivit před čtením, během a po čtení. Před čtením žáci pracují s názvem knihy i s ilustrací. Následně si přečtou ukázkou a pracují s textem. U otázky č. 4 mohou žáci spolupracovat. V 6. úkole se snaží argumentovat. V další části je pokračování knihy. Pracuje se zde opět s textem i s ilustrací. Nachází se zde i jazykové otázky. V závěru žáci předvídají, co bude v příběhu následovat a mají nakreslit pokoj hlavního hrdiny. Pracovní list žáci vypracovávají samostatně do předem připraveného pracovního listu. Na závěr si žáci některé odpovědi mohou sdělit nahlas před celou třídou. V tomto pracovním listě dochází k seznámení se s aktuální knihou Prašina od českého spisovatele Vojtěcha Matochy. Jsou zde předkládány i ilustrace z knihy pro větší představivost.

Aktivita před čtením

Úkol č. 1: Žáci se zamýšlí nad slovem Prašina. Prašina je název našeho díla. Úkolem žáků je napsat, co se pod tímto slovem skrývá. Odpověď zaznamenávají písemně do svého pracovního listu.

Možné řešení: Slovo Prašina znamená něco hnusného. Připomíná mi to slovo mršina, což je mrtvola zvířete.

Úkol č. 2: Žáci pracují s ilustrací. Úkolem žáků je odhadnout podle ilustrace, o čem příběh bude. Žáci si mohou domyslet i barvy, protože ilustrace je černobílá.

Možné řešení: *Na obrázku jsou dva lidi, nejde poznat, zda to jsou kluci nebo holky. Myslím si, že to budou hlavní hrdinové. Na obrázku je tma, a tak si hrdinové svítí svíčkou. Před sebou mají nějakou stavbu ze starého harampádí. Vidíme tady kolo, okap, vysavač. Vypadá to strašidelně.*

Aktivity během čtení

Žáci čtou první část ukázky a plní následující úkoly a odpovídají na otázky.

Úkol č. 3: Po přečtení ukázky žáci zjistí, co to je vlastně Prašina. Žáci z textu vypíšou, kde se Prašina rozkládá.

Možní řešení: *Nachází se kolem dvou pahorků mezi dnešním Václavským a Karlovým náměstím.*

Úkol č. 4: Žáci přemýšlí, kdo je to primátor. Pokud neví, mohou diskutovat se spolužáky.

Možné řešení: *vedoucí města, hlava města, předseda, starosta, pivovar, sýr*

Úkol č. 5: Žáci shrnou, jaké to na Prašině bylo. V textu je konkrétní popis Prašiny.

Možné řešení: *Prašina den za dnem ztrácela svou někdejší slávu. Kdo mohl, odstěhoval se jinam a do opuštěných domů se začali stahovat ti, kteří se stranili světu nebo neměli na vybranou: žebráci, zločinci a podivíni. Paláce chátraly, dvory a zahrady zarůstaly plevelem, obchody jeden po druhém krachovaly. Prašina zůstala temná a tichá, nebezpečná, nasákla příběhy a tajemstvím.*

Úkol č. 6: Žáci pomocí metody to T–schéma vystihují, jestli by chtěli žít na Prašině. Žáci své rozhodnutí zdůvodní.

Možné řešení: *ANO – Myslím, si, že by to mohlo být dost zajímavé. Brala bych to jako únik od moderního života a chtěla bych si vyzkoušet aspoň na chvíli žít bez mobilu a elektřiny. Musela bych se spoléhat jen sama na sebe. Díky tomu bych více poznala přírodní krásy a klidnou atmosféru, která je pro mě inspirativní a obohacující.*

NE – Nechtěla bych žít bez elektřiny a mobilu, nedokážu si to představit.

Úkol č. 7: Žáci vypíšou, co se stane se svítilnou na hranici Prašiny.

Možné řešení: *zhasla*

Žáci čtou druhou část ukázky, následně plní úkoly a odpovídají na otázky.

Úkol č. 8: Žáci přemýšlí nad tím, k čemu divné žárovky mohly sloužit. Žáci vychází z textu, kdy i hlavní hrdinové hledají odpověď na tuto otázku.

Možné řešení: *Žárovky slouží jako lektvar nesmrtelnosti. Kdo ho vypije, nikdy neumře.*

Žárovky jsou brány do jiných světů. Když je zapneme, otevřeme průchod do tajemných dimenzí světla a stínů. Každá žárovka má svůj světelný příběh, který čeká, až se stane.

Úkol č. 9: Žáci hledají odpověď na to, co žárovce chybělo.

Možné řešení: *závit*

Úkol č. 10: Žáci uvažují o tom, proč si Jirka myslí, že zachraňuje svět.

Možné řešení: *Jirka cítí určitou odpovědnost vůči budoucím generacím. Ví, že jeho současné rozhodnutí může mít dlouhodobé následky pro budoucí generaci. Myslíš si, že to je jeho poslání a nechce zklamat svého dědu.*

Úkol č. 11: Žáci z textu vypíšou nespisovné slovo.

Možné řešení: *bysme*

Aktivity po čtení

Úkol č. 12: Žáci předvídají, co bude v příběhu následovat.

Možné řešení: *En ani Jirka netušili k čemu žárovky slouží, dali předměty do sáčku a společně se vydali do obývacího pokoje, kde na ně čekal děda. Děda seděl v houpacím křesle, poslouchal rádio, ze kterého se linuly tóny klasické hudby a popíjel bylinkový čaj. Děda byl ze žárovek překvapen a vůbec netušil, jak fungují. Jirka a En se tak vydají na nebezpečnou cestu Prašinou.*

Úkol č. 13: Žáci nakreslí pokoj hlavního hrdiny (En, Jirka). Uvažují o tom, jak hlavní hrdina má uspořádaný nábytek, co má ve skříních a na stěnách. Mají za úkol zdůvodnit svoji odpověď a proč si tyto věci vybrali.

Možné řešení: *Vybrala jsem si pokoj Jirky. Po pravé straně má postel, vedle noční stolek s lampičkou. Pod oknem je psací stůl. Na psacím stole je položen laptop, lampička, sešity*

a učebnice do školy. Na stěnách visí plakáty jeho oblíbené hudební kapely. V rohu místnosti se tyčí knihovna, která je plná zajímavých knih, především fantastické literatury. Na okně leží květináč rýmovníku a eukalyptu. Vedle dveří je opřena kytara, protože ve volném čase Jirka hraje na kytaru.

5.7 Prašina – pracovní list č. 2

Prašina jako kniha má velký potenciál, proto i druhý pracovní list je věnován této knize.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 7), psací potřeby, pastelky, fixy, přístup k internetu (mobil, tablet, notebook)

Metody: čtení s předvídáním, čtenářské strategie (kladení otázek), práce s textem

Výukové cíle:

Žáci vyhledávají informace.

Žáci interpretují daný text.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

Další pracovní list opět pracuje s ukázkou z knihy *Prašina*. Pracovní list obsahuje celkem 14 úkolů. Skládá se z aktivit před čtením, během a po čtení. V aktivitách před čtením žák pracuje s internetem, je zde naplňována digitální kompetence. Žáci mají za úkol vyhledat informace o autorovi Vojtěchu Matochovi. Dále jsou zde kladeny otázky na téma dobrodružství.

V další části se pracuje s ukázkou z knihy. Nachází se zde i jazykové otázky. Žáci pracují i s rčením, podobné otázky bývají na přijímacích zkouškách. Žáci se mohou ztotožnit s hlavními hrdiny.

V poslední části mají žáci napsat dopisy, které si posílají hlavní postavy a autor. Své odpovědi zaznamenávají do předem připraveného pracovního listu. Žáci pracují samostatně. V závěru si některé odpovědi mohou říct nahlas před celou třídou.

Aktivity před čtením

Úkol č. 1: Žáci pomocí internetu zjistí základní informace o autorovi knihy Vojtěchu Matochovi.

Možné řešení: *-český spisovatel*

-vyvíjí softwary

-narodil se v Olomouci

Další díla autora: Černý Merkurit

Bílá komnata

Křídový panáček

Úkol č. 2: Žáci napíšíou, zda mají rádi dobrodružství a co naposledy dobrodružného zažili.

Možné řešení: *Ano, mám rád dobrodružství. Naposledy jsem dobrodružství zažil na dovolené u moře, kde jsme se s tatškou i mamkou potápěli v moři a viděli jsme zajímavé ryby. Byl to opravdu zážitek.*

Úkol č. 3: Žáci popíšíou svůj vztah s dobrodružnou literaturou.

Možné řešení: *Dobrodružnou literaturu mám rád. Když jsme na 1. stupni četli knihu Robinson Crusoe, tak mě to velmi bavilo a představoval jsem si, jaké to je ztroskotat na opuštěném ostrově.*

Dobrodružná literatura mě nebaví. Mám raději dívčí románky. Je mi to daleko bližší a velmi často se s hrdinkami ztotožňuji.

Aktivity během čtení

Žáci si přečtou následující ukázkou. Následně plní úkoly a odpovídají na otázky.

Úkol č. 4: Žáci hledají dílo, ve kterém se též objevuje postava Galéna.

Možné řešení: *Karel Čapek – Bílá nemoc*

Úkol č. 5: Žáci v textu vyhledají přímo řeč.

Možné řešení: „Lžeš,“ ucedil Hrouda, „ale přestaňme už chodit kolem horké kaše. Asi jsi dědovi slíbil, že nic neprozradíš. Chápu. Já ti ale můžu slíbit, že tohle je jenom začátek. Pan Kraus se umí rozzlobit ještě mnohem víc, to mi věř. Takže naposledy po dobrém. Řekni mi pravdu a můžeš jít... kde jsou teď ty součástky? A kde je stroj? Kde je stroj?!“

Úkol č. 6: Žáci hledají souvislost, proč je ve slově Muzea velké počáteční písmeno.

Možné řešení: *vlastní název*

Úkol č. 7: Žáci vysvětlí... přestaňme už chodit kolem horké kaše...

Možné řešení: *jít rovnou na věc, nevymlouvat se na nic*

Úkol č. 8: Žáci v textu najdou metaforu.

Možné řešení: *Tváře mu hořely bolestí.*

Úkol č. 9: Žáci navrhnou, k čemu slouží stroj a o jaký stroj se jedná.

Možné řešení: *Je to stroj, který chce Hrouda najít. Stroj umí každého najít, ať se nachází kdekoliv. Říká se mu Boží oko. Je velmi moderní a chytrý.*

Úkol č. 10: Žáci vysvětlí, co to znamená dostávat políčky.

Možné řešení: *Dostávat rány do břicha.*

Úkol č. 11: Žáci rozhodnou, jaký vztah je mezi Jirkou a En.

Možné řešení: *Jsou to jenom kamarádi, ale mají se rádi. Jirka En tajně miluje. Ona se však lásky k němu bojí.*

Úkol č. 12: Žáci se ztotožňují s hlavními hrdiny a přemýšlejí o tom, zda by také chránili svého kamaráda či kamarádku.

Možné řešení: *Ano, svého nejlepšího kamaráda bych také chránil. Jsme nerozlučná dvojka.*

Aktivita po čtení

Úkol č. 13: Žáci specifikují hrdinu, který hlavním představitelům zachrání život.

Možné řešení: *Superman, zachrání se sami*

Úkol č. 14: Žáci napíšou několik dopisů, které si navzájem posílají hlavní hrdinové (En nebo Jirka) a autor.

Možné řešení: **En:** *Dobrý den, chtěla bych se prosím zeptat, kde bydlí jednorožci? A vy na jednorožce věříte? Myslíte si, že umí zachránit život?*

Autor: *Zdravím En, ano já na jednorožce věřím. Bydlí v horách, kde mají svoje jeskyně. A když někdo na světě potřebuje pomoc, tak vyletí ze své jeskyně a pomůžou, tam kde je potřeba.*

En: *Dobře, moc děkuji za odpověď. Já na jednorožce taky věřím. Jednou jsem jednorožce dokonce i viděla.*

5.8 Černý merkurit – pracovní list č. 1

Kniha *Černý merkurit* navazuje na první díl *Prašina*. Odehrává se několik měsíců po událostech v prvním díle. Umírá Jirkův dědeček. Hlavní hrdina Jirka se ocitá v nejnebezpečnější části Prašiny na Krchlebách, kde se odehrává následující děj. Příběh je zasazen do zimního období. I tady má velmi důležitou roli En a během všech událostí málem přijde o život. Dozvídáme se, co je černý merkurit. Nakonec všechno končí dobře. En je v pořádku a Jirka zveřejní usvědčující video s Hroudou z prvního dílu.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 8), psací potřeby, pastelky, fixy

Metody: čtení s předvídaním, čtenářské strategie (kladení otázek), práce s textem, pětilístek, podvojný deník

Výukové cíle:

Žák uvede rozdíl mezi přátelstvím a láskou.

Žák argumentuje v dané problematice.

Žák ohodnotí pracovní list.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledává klíčová slova, formuje hlavní myšlenku textu

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry

Pracovní list se váže ke druhému dílu trilogie od Vojtěcha Matochy. Druhý díl nese název *Černý merkurit* a navazuje na první díl. Pracovní list obsahuje 18 úkolů. Je rozdělen na aktivity před čtením, během, po čtení.

V první části žáci vytvoří pětilístek na téma přátelství, vysvětlit rozdíl mezi přátelstvím a láskou. Pracuje se i s názvem knihy. Žáci odhadují, kde se příběh odehrává. V další části si žáci přečtou ukázkou, která je ze začátku knihy. Jejich úkolem je vypsát klíčová slova, doplnit údaje o knize jako například literární druh, žánr, vypsát hlavní postavy a téma. Jelikož se jedná o dobrodružný román, tak žáci musí dokázat, proč se jedná právě o tento žánr. V dalším úkole se pracuje s podvojným deníkem. Jsou zde i otázky na rčení a předvídaní.

V poslední části žáci přemýšlí, jaká hudba by se hlavním postavám líbila, jestli by měli podobný vkus na hudbu jako oni. Jelikož jsou v textu zmíněná konkrétní místa, žáci mají zaznačit místa do mapy. Je zde mezipředmětová vazba se zeměpisem. Kreativní úkol je zaměřen na kresbu toho, co bude následovat. V posledním úkolu mají žáci na škále zaznamenat nakolik je knížka zaujala.

Pracovní list mohou žáci vyplňovat samostatně nebo po jednom úkolu, kdy si vždycky žáci úkol zkontrolují. První úkol lze vytvořit na tabuli a žáci mohou doplňovat slova společně nebo každý sám do pracovních listů. Ve druhé otázce můžeme navázat i na výchovu ke zdraví, protože přátelství a láska jsou tématy výchovy ke zdraví. Žáci by neměli být nuceni odpovídat na otázky před celou třídou, mělo by to být vždy dobrovolné.

Aktivity před čtením

Žáci úkoly vypracovávají do předem připraveného pracovního listu. Žáci pracují buď samostatně nebo společně.

Úkol č. 1: Žáci vytvoří pětilístek na téma přátelství. Přátelství je důležitým tématem celé knihy. Dá se to hezky propojit s občanskou výchovou nebo výchovou ke zdraví.

Možné řešení: přátelství

Jaké je? (2 přídavná jména): *milé, nekonečné, duhové, dlouhodobé, hluboké, pevné, podpůrné, kolegiální*

Co dělá? (3 slovesa): *obohacuje, pomáhá, podporuje, rozumí, respektuje, povzbuzuje, ničí, ubližují, demotivuje*

Věta vyjadřující něco podstatného (4 slova): *Moc si vážím přátelství. Přátelství je velká radost. My dva jsme přátelé.*

Jiný název, synonymum: *vztah, kamarádství, bratrství, přátelé, přátelský vztah, družba, souznění, spojenectví*

Úkol č. 2: Žáci obhájí rozdíl mezi přátelstvím a láskou.

Možné řešení:

Přátelství je mezi holkami, kluky.

Láska je mezi klukem a holkou.

Láska je víc než přátelství.

Úkol č. 3: Žáci na základě názvu knihy mají rozhodnout, kde se bude příběh odehrávat – zda v minulosti či v budoucnosti.

Možné řešení: *v minulosti, v přítomnosti, v budoucnosti, v roce 2000, v roce 2050, v romantismu, v 19. století*

Úkol č. 4: Žáci mají za úkol popsat *Černý merkurit*. Pracuje se tady s názvem knihy.

Možné řešení: *Černý merkurit je kámen, který má stejnou moc jako kámen mudrců.*

Černý merkurit je zvláštní druh minerálů, který má výjimečné vlastnosti a je pojmenovaný podle planety Merkur. Má modrou barvu a je lesklý. Je velmi vzácný a nalezneme ho v oblasti planety Merkur, na Zemi ho nikdy nikdo nenašel.

Aktivita během čtení

V další části si žáci přečtou ukázkou z knihy. Žáci vypracovávají jednotlivé úkoly a otázky.

Úkol č. 5: Žáci vypíší 4 klíčová slova z textu.

Možné řešení: *dobrodružství, kamarádství, Krchleby, nebezpečí, pomoc, klubovna, cesta*

Úkol č. 6: Žáci na základě ukázky doplní údaje o knize.

Možné řešení:

literární druh: *epika*

literární žánr: *dobrodružný román*

hlavní postavy: *Jirka, En*

téma: *dobrodružství, Krchleby*

Úkol č. 7: Žáci dokážou, jak je v textu dosahováno napětí a dobrodružství.

Možné řešení: například v první větě: „*Když Jirka s En v Doupěti poprvé nocovali, slyšel nejdřív tlumené chrchlání a plouživé kroky na schodiště. Dokonce by přísahal, že někdo zvenčí sahal na kliku. Naštěstí měli zamčeno.*“, „*Nebo jenom meluzína.*“, „*Ve světle svíčky byla její stará tvář plná hlubokých vrásek.*“, „*Tam je přece jenom zed' sráz a křoví.*“

Úkol č. 8: Žáci do tabulky zaznamenají dvě myšlenky z textu. Do levé straně napíšou, proč je zaujaly, čím je oslovily nebo překvapily. Pracuje se tady přímo s textem.

Možné řešení: Z textu: „*Poslouchala ho ale jen napůl ucha, pořád něco míchala a jednou dokonce z ničeho nic vyběhla ven, aby nakrmila králíky a přinesla dřevo na příkládání.*“

Komentář: *Přesně tohle dělá i moje mamka.*

Z textu: „*Na to náměstí se chodilo z ulice takovým kamenným obloukem, nebo spíš branou,*“ vzpomněl si ještě Jirka, zatímco se snažil rozhýbat poraněné zápěstí.

Komentář: *Také mám bolavé zápěstí. Zranil jsem se na fotbale.*

Úkol č. 9: Žáci vysvětlí rčení: poslouchala ho ale napůl ucha. S tímto typem úkolem se žáci mohou setkat v testu na přijímací zkoušky.

Možné řešení: *Nevěnovala mu veškerou pozornost. Slyšela jenom něco. Nedávala pozor.*

Úkol č. 10: Žáci popíší, jak vypadá Doupě, což je klubovna hlavních hrdinů. Sami žáci mohou mít vlastní klubovnu, takže může dojít ke ztotožnění.

Možná řešení: *Doupě je skromný úkryt skrytý v hlubokých lesích. Je obklopen hustými stromy a keři. Vchodové dveře se otevrou vždy jen na správné heslo. Uvnitř Doupěte je to celkem prostorné. Nachází se zde stůl a čtyři židle. Vpravo v rohu je velká šatní skříň a v té skříni úplně na dně je skrytý poklad. Doupě slouží jako prostor k setkávání hlavních hrdinů, hrají zde i různé hry. Na zdech se nachází v plakáty známých hudebních kapel.*

Úkol č. 11: Žáci uvedou, jak se hlavní postavy cítí v důsledku celé situace.

Možné řešení: *En se cítí odhodlaně, vstříc novým dobrodružstvím. Jirka má strach a bolí ho poraněná ruka.*

Úkol č. 12: Žáci předvídají, jak může vypadat průzkum Krchleb, který v textu zmiňuje paní Bartáková.

Možné řešení: *Hlavní hrdinové se rozhodnou prozkoumat Krchleby. Během svého průzkumu objevují zapomenuté továrny, staré sklady a podivné budovy. V jedné z budov objeví i staré dokumenty. Zdi ve městě jsou pomalovány uměleckými díly. Hrdinové se rozhodnou prozkoumat i podzemí městské části. Podzemí je plné opuštěných tunelů, kanalizace a skrytých prostor. Během svého průzkumu objeví tajemné symboly a skupinu lidí, která tak žije v úkrytu před světem. Objeví tady i černý merkurit a budou se ho snažit zachránit.*

Úkol č. 13: Žáci vyjádří své dojmy při popisu prostředí, ve kterém se příběh odehrává.

Možné řešení: *Popis prostředí ve mně vyvolává strach a bojím se, co se bude dál odehrávat.*

Aktivita po čtení

Úkol č. 14: Žáci vysvětlí, jaká hudba by se hlavním postavám líbila a proč.

Možné řešení: *Jirka má rád metal, protože na mě působí jako tvrd'ák. En má ráda českou popovou muziku. Její nejoblíbenější písnička je od Mirai – Když nemůžeš tak přidej.*

Úkol č. 15: Žáci vysvětlí, zda by měli podobný vkus na hudbu.

Možné řešení: *Myslím si, že En má stejný vkus na hudbu, ale s Jirkou bych si nerozuměla.*

Úkol č. 16: Žáci načrtnou mapu a vyznačí na ní místa z textu.

Možné řešení: *nakreslená mapa*

Úkol č. 17: Žáci nakreslí, co bude v příběhu následovat.

Možné řešení: *Žáci nakreslí obrázek. Zobrazí zde hlavní hrdiny, jak se vydávají na Krchleby.*

Úkol č. 18: Žáci na škále ohodnotí knihu, jak moc je zaujala.

Možné řešení: *3 ze 7, 5 ze 7*

5.9 Černý merkurit – práce s audioknihou

Obliba audioknih velmi rychle stoupá. Každý rok vycházejí stovky titulů. Pro knihkupce je nejvýhodnější, když je kniha vydána v klasické podobě společně s elektronickou i audio verzí. Jako audioknihy vychází nejen osvědčené tituly ale i knižní novinky (Vlčková, 2014).

Na konci roku 2023 proběhl již desátý velký audioknižní průzkum. Každoročně ho pořádá společnost Audiolibrix. Úkolem je, co nejpřesněji zmapovat knižní trh a návyky posluchačů. Průzkum ukázal, že popularita audioknih stále stoupá. Poslech audioknih je pro velkou část lidí příjemnou formou relaxace. Mnoho lidí poslouchá audioknihy i při různých činnostech, například domácí práce, řízení auta nebo cestování hromadnou dopravou. Více jak 1/2 respondentů také uvedla, že díky audioknihám daleko více čte. Jelikož obliba audioknih roste, rozhodla se na to zareagovat i stanice Českého rozhlasu, která se orientuje na mladé posluchače. Audioknihy Radia Wave nabídnou každý měsíc nový titul k poslechu. Posluchači si audioknihu budou moci poslechnout po dobu 28 dní (Nagy, 2024).

Druhý díl *Prašiny – Černý merkurit* namluvil český herec Matouš Ruml. Jedna kapitola z audioknihy je volně dostupná na webové stránce Youtube.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 9), psací potřeby, pastelky, fixy, rádio nebo notebook, reproduktory

Metody: práce s poslechem

Výukové cíle:

Žák interpretuje text z poslechu audioknihy.

Žák uvede klady a zápory knih a audioknih.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-3-01 *uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla*

ČJL-9-3-03 *formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo*

Tento pracovní list je zaměřen na práci s audioknihou. Je zaměřen na aktivity před poslechem, během poslechu a po poslechu. Budeme pracovat s jednou kapitolou z audioknihy. Před poslechem se s žáky bavíme o audioknihách. Zda vůbec ví, co to audiokniha je, jestli se s ní někdy setkali, nebo jestli u audioknih vnímají nějaké výhody a jaké to jsou.

Následně si žáci poslechnou ukázkou z audioknihy. Mohou při poslechu sledovat text z klasické knihy, ale nemusí. Po poslechu se žáků ptáme, zda všemu rozuměli a jaké to bylo poslouchat audioknihu. Žáci by měli být schopni odůvodnit, jak na ně hlavní postavy působí, kde se příběh odehrává. Kapitola má několik klíčových momentů, úkolem žáků je nakreslit nebo popsat slovy, co při poslechu „viděli“.

V poslední části pracovního listu žáci odůvodní, zda je lepší číst knihu nebo ji poslouchat. Opět pracujeme s tématem audioknihy, žáci mají za úkol napsat výhody a nevýhody klasické knihy a audioknihy. Vypracování tohoto úkolu může učitel napsat na tabuli, žáci hledají odpovědi společně. V reflexi by žáci měli ohodnotit práci s audioknihou.

Žáci vypracovávají úkoly do předem připraveného pracovního listu. Mohou pracovat společně nebo každý sám. Při poslechu by učitel měl navodit příjemnou atmosféru a žáky zklidnit. Jelikož jsou audioknihy v poslední době velmi populární, tak je velmi vhodné využít audioknihu i v hodinách českého jazyka.

Před poslechem

Žáci vypracovávají jednotlivé otázky a úkoly do předem připraveného pracovního listu. Pracují společně nebo každý sám.

Otázka č. 1: Žáci odpovídají, zda znají audioknihu.

Možné řešení: *Audioknihu posloucháme. Někdo nám čte knihu. Můžeme si ji půjčit v knihovně. Audiokniha je forma knihy, která je namluvená. Můžeme poslouchat audioknihy pomocí telefonu, tabletu, počítače.*

Otázka č. 2: Žáci přemýšlí o setkání s audioknihou.

Možné řešení: *Ano, maminka poslouchá audioknihy v autě. / Ne, nikdy jsem se s tím nesečkala.*

Otázka č. 3: Žáci zdůvodní výhody audioknih a přínos audioknih.

Možné řešení: *Výhody audioknih: Můžeme je poslouchat kdekoliv, například cestou do školy, takže tím ušetříme spoustu času. Můžeme je mít pořád při sobě, protože telefon mám vždycky u sebe. Audioknihy si můžeme půjčit i v knihovně. Audioknihy mohou být namluvené našimi oblíbenými herci, zpěváky, osobnostmi. V současné době je velké množství audioknih. Audioknihy mohou poslouchat zrakově postižení nebo lidé, kteří mají problémy se čtením. Herci do předčítání mohou vložit emocionalitu a dramaticnost textu, což je obohacující.*

Aktivity během poslechu

Žáci se pohodlně usadí a poslechnou si ukázkou z audioknihy.

Otázka č. 4: Žáci odpoví, zda rozuměli všemu.

Možné řešení: *ano, ne*

Otázka č. 5: Žáci popisují, jak na ně působí, když příběh poslouchají.

Možné řešení: *Velmi se mi to líbilo. Pán má velmi příjemný hlas. / Nudilo mě to. Málem jsem usnul.*

Otázka č. 6: Žáci vysvětlí, jak na ně hlavní postavy působí.

Možné řešení: *Hlavní postavy na mě působí velmi klidně. Chtěl bych to dobrodružství prožívat s nimi, velmi jim fandím, přestože to nemají jednoduché.*

Otázka č. 7: Žáci interpretují, kde se příběh odehrává.

Možné řešení: *v budoucnosti, na Prašíně, u paní Bartákové*

Otázka č. 8: Žáci nakreslí, co při poslechu „viděli“. Kdo nechce malovat, může to popsat slovy. Vždy je vhodné, dát žákům možnost kreslit i psát. Někdo preferuje kreslení, ale pro někoho to může být stresující.

Možné řešení: *obrázek*

Aktivity po poslechu

Otázka č. 9: Žáci rozhodnou, zda je lepší knihu číst nebo poslouchat.

Možné řešení: *číst nebo poslouchat*

Otázka č. 10: Žáci odůvodní, co jim bylo příjemné, co nepříjemné.

Možné řešení: *Příjemné. Mohl jsem zavřít oči a soustředit se jenom na poslech. Příjemný hlas toho, kdo to četl.*

Nepříjemné: Byla tu nuda. Hudba byla moc nahlas. Nebavilo mě to. Spolužák domě pořád otravoval.

Otázka č. 11: Žáci určí, jestli budou více poslouchat audioknihy.

Možné řešení: *ano, ne*

Otázka č.12: Žáci hodnotí práci s audioknihou.

Možné řešení: *1, 2, 3, 4, 5*

Otázka č. 13: Žáci vypíší výhody a nevýhody knihy a audioknihy.

Možné řešení:

knihy – výhody: *Čtení knihy je zážitek. Při čtení se mohu vrátit o stránku nebo více stránek zpět. Když čtu tak, se snažím koncentrovat a ponořit se do příběhu. Mám ráda vůni knih. Ráda knihami jen tak listuji. Všímám si obalu i ilustrací.*

nevýhody: *Tištěné knihy mohou být těžké a nepraktické k nošení. Přístupnost při cestování není tak pohodlná. Mám problémy se čtením, takže čtení knih je pro mě komplikované.*

Audio kniha – výhody: *Audioknihy mohu nosit pořád při sobě (v telefonu, tabletu). Jsou přístupné i pro lidi se zrakovým postižením. Při poslechu audioknih mohu dělat i něco jiného. Díky audiokniham efektivně využívám čas, například při cestování do školy nebo při čekání.*

nevýhody – *Audioknihy nemají ilustrace. Namluvení audioknihy nemusí být vždy kvalitní. Někdy je to a mě moc rychlé a ztrácím se v tom.*

5.10 Bílá Komnata – pracovní list č. 1

Bílá komnata je posledním dílem trilogie. Opět se zde setkáváme s hrdiny Jirkou, Tondou a En. Příběh navazuje na předešlé díly a odehrává se v létě. Hrdinové bojují o budoucnost Prašiny. Avšak každý má jiný názor a dochází mezi nimi k rozkolu. Velmi důležitou roli zde hraje En, která chce za každou cenu Prašinu zachránit. Jirka a Tonda se usmíří a společně hledají En. Jirkovi a En se podaří objevit bílou komnatu, ale En Jirku zradí. Nakonec

vše skončí dobře. Prašina je připojena k elektríně a hlavní záporná postava Hroudy je potrestána za své činy.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 10), psací potřeby, pastelky, fixy

Metody: Vennův diagram, čtení s předvídáním, práce s poezií

Výukové cíle:

Žák diskutuje a argumentuje na dané téma.

Žák napíše svou vlastní báseň.

Žák pracuje s internetem a ve dvojicích.

Žák interpretuje text a pracuje s klíčovými slovy.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledává klíčová slova, formuje hlavní myšlenku textu

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

Pracovní list je rozdělen na aktivity před čtením, během čtení, po čtení. Prvním úkolem je napsat slova, která je napadají ve spojitosti se slovem strach. Tento úkol žáci řeší samostatně do pracovních listů, ale i na tabuli celá třída. V další části se se strachem také pracuje. Jelikož plamen svíčky nás provází v ukázce, tak v aktivitách před čtením je zařazen úkol, co všechno plamen svíčky symbolizuje a žáci mají napsat krátkou báseň, která je právě s plamenem spojena. Podstatou ukázky je vstup do šachty Jirky a Tondy. Je zde velmi napínavě popsáno, co se v ukázce děje.

V aktivitách během čtení žáci mohou pracovat se svými spolužáky nebo internetem. Jsou zde rozvíjeny čtenářské strategie, především předvídání. Dochází zde i ke ztotožnění s hlavními hrdiny. Žáci mají vybrat i klíčová slova k ukázce. V 10. úkolu pracují žáci ve dvojicích. A je zde rozvíjená diskuse o pocitech a obavách hlavních hrdinů. V tomto úkolu žáci do pracovních listů nic nezaznamenávají, pouze diskutují ve třídě. V dalších úkolech se pracuje s emocemi, s rolí světla i s atmosférou. V 15. úkolu mají žáci sestavit Vennův diagram. Mají napsat, jaký je Jirka, jaký je Tonda a jaké vlastnosti mají společné.

V aktivitách po čtení žáci vytvoří cenu pro postavu, kterou si vyberou. Hledají podobnou knihu nebo film. Vymýšlí oblíbené jídlo postav, a na co by se postav chtěli zeptat. V závěru žáci pracovní list oznámují a mohou napsat i něco pozitivního pro lepší náladu.

Aktivity před čtením

Žáci zaznamenávají otázky do předem připraveného pracovního listu nebo společně na tabuli.

Úkol č. 1: Žáci mají svíse napsané slovo strach a mají k němu napsat slova, která žáky k tématu napadají.

Možné řešení: *úzkost*

nejistota

příšera

panika

pochybnost

Úkol č. 2: Žáci přemýšlí, kdy zažili strach, z čeho byl nebo proč.

Možné řešení: *Strach mám vždycky z rodičů, když dostanu špatnou známku ve škole.*

Strach mám před těžkou písemkou.

Strach mám z výtahů.

Strach mám vždycky, když letíme letadlem.

Úkol č. 3: Žáci hledají souvislost s plamenem svíčky.

Možné řešení: *naděje, víra, nový den, světlo, památka na zesnulé. Symbol příležitosti, například svíčky na dortu při oslavě narozenin. V kostele při modlitbách.*

Úkol č. 4: Žáci napíší báseň dle zadání. Báseň by měla být spojena s plamenem svíčky, například jaké dobrodružství plamen zažívá, anebo setkávání postav temné noci.

Možné řešení:

Plamen svíčky nám příběh píše,

o vůli, o síle, o víře v sny.

Ve tmavém odstínu nám cestu ukazuje,

ať naše naděje vždycky v srdci spí.

Aktivity během četby

Žáci si přečtou ukázkou z knihy. Ukázkou si žáci mohou přečíst sami potichu, nebo učitel čte nahlas.

Úkol č. 5: Žáci vysvětlují, co je to šachta. Mohou se poradit se svými spolužáky, nebo odpověď vyhledat na internetu. Je zde naplňována digitální kompetence.

Možné řešení: Šachta slouží k přístupu do podzemních dolů, kde probíhá například těžba uhlí. Existuje i stavební šachta, což je hluboká díra vykopaná v zemi, kde se nachází například kanalizace. Šachta je díra či příkop. Existuje i větrací šachta.

Úkol č. 6: Žáci předvídají, co se stane s hlavními hrdiny, když najdou šachtu.

Možné řešení: Najdou tam poklad. Zavalí je to tam. Umřou tam. Přijde jim na pomoc Superman.

Úkol č. 7: Žáci dávají k hlavním hrdinům rady, jak by se při průzkumu měli chovat. Dochází zde k propojení s občanskou výchovou i výchovou ke zdraví.

Možné řešení: Před vstupem do šachty je důležité, aby kluci měli dobré bezpečnostní vybavení, například helmy, ochranné oblečení, světlo, lano. Před vstupem do šachty by si kluci měli sdělit svůj plán a jak budou po celou dobu průzkumu komunikovat. Měli by být připravení na předvídání rizik, například co dělat, když jim dojde kyslík. Měli by se v šachtě pohybovat opatrně, aby předcházeli zranění nebo pádu. Kluci musí respektovat zákazy a varování, neměli by vstupovat do zakázaných prostor. Je důležité, aby kluci mezi sebou spolupracovali, aby se navzájem chránili a pomáhali si v případě potřeby. Neměli by se vystavovat zbytečnému riziku.

Úkol č. 8: Žáci se ztotožňují a hledají něco podobného ze svého života.

Možné řešení: Ano, když jsem byla na přírodovědné soutěži, měli jsme exkurzi do důlní šachty. /Ne nikdy jsem nic podobného nezažil a ani mě to nezajímá.

Úkol č. 9: Žáci vyberou klíčová slova, která se vážou k ukázce.

Možné řešení: strach, přátelství, nebezpečí, víra

Úkol č. 10: Žáci diskutují o pocitech a obavách kluků.

Možné řešení: Žáci se rozdělí do dvojic a snaží se vžít do situace hlavních postav a vedou diskuzi na téma pocity a obavy kluků. Nejprve diskuse probíhá ve dvojicích. Následně se učitel každé dvojice ptá na jejich názor a probíhá diskuse v rámci celé třídy.

Úkol č. 11: Žáci formulují, co šachta symbolizuje.

Možné řešení: Šachta může symbolizovat nějaké tajemství, protože vede do podzemí, které je neznámé a neobjevené. Může symbolizovat vstup do neznámého světa nebo do jiné dimenze. Může symbolizovat i začátek nějaké cesty do neznámého místa. Šachta symbolizuje i práci a úsilí těžařů, kteří riskují své životy při těžbě uhlí. V tomto spojení si vybavím film Dukla 61, který mě velmi zasáhl.

Úkol č. 12: Žáci objasní roli světla v příběhu.

Možné řešení: Světlo je symbol svícení. Slouží nám abychom viděli a také se orientovali ve tmě. Když se v mém pokojíčku svítí, cítím se v bezpečí. Malé světlo mě uklidňuje a snižuje můj stres i strach.

Úkol č. 13: Žáci popíší své emoce, které se vážou na ukázkou.

Možná řešení: opatrnost, zvědavost, napětí, respekt, důvěra, adrenalin, zodpovědnost, víra

Úkol č. 14: Žáci odhadnou atmosféru v ukázce.

Možné řešení: napjatá, nebezpečná, smutná

Úkol č. 15: Žáci vytvoří Vennův diagram. Hledají vlastnosti, které má Jirka, které má Tonda, a které mají společné.

Možné řešení: Jirka – má větší strach, a bojí se, doufá, že to dobře dopadne

Tonda – má odvahu, chce zažít dobrodružství, chce něco najít

Společné – spolupracují, jdou do toho spolu, podporují se

Aktivity po čtení

Aktivity po čtení se nesou v kreativnějším duchu.

Úkol č. 16: Žáci vytvoří pro svou postavu cenu a napíší vysvětlení, za co ji dostanou.

Možné řešení: Cena bude vypadat jako olympijská medaile. Bude určena pro Tonda, protože prokázal odvahu. Dostane medaili za odvahu, vlezl do šachty a byl součástí průzkumu.

Úkol č. 17: Žáci hledají podobnou knihu či film.

Možné řešení: *Záhada hlavolamu, Dukla 61, Na západní frontě klid, Fiorella a Bratrstvo křišťálu, Žeberův odkaz*

Úkol č. 18: Žáci navrhnou oblíbené jídlo postav.

Možné řešení: *Jirka – svíčková na smetaně, houskový knedlík, lentilky a kofila*
Tonda – hamburger, hranolky, jahodová zmrzlina, oříšková čokoláda

Úkol č. 19: Žáci vymyslí otázku, na kterou by se chtěli zeptat hlavních postav.

Možné řešení: *Jaké měli známky na vysvědčení? Jaký mají druh mobilu? Jaká je jejich nejoblíbenější počítačová hra? Jestli byli někdy na dovolené u moře?*

Úkol č. 20: Žáci oznámkují pracovní list.

Možné řešení: 1–5

Na závěr žáci mohou napsat něco pozitivního, nějaký milý vzkaz.

5.11 Bílá komnata – vyprávěcí karty

Kniha *Bílá komnata* má nádherné ilustrace. Autorem je Karel Osoha, který patří k předním komiksovým autorům. Jeho významným dílem je webový komiks *Plíč*, ten paroduje akční japonské příběhy. Je držitelem i ceny Muriel pro nejlepšího kreslíře za album *Češi 1948: Jak se KSČ chopila moci*. Byl nominován na cenu Czech Grand Design právě díky ilustracím pro *Prašinu* (Osoha, 2022).

Právě s ilustracemi se dá dobře pracovat v hodinách českého jazyka v podobě vyprávěcích karet.

Pomůcky: vyprávěcí karty (viz Příloha 11)

Metody: slovní (vyprávění)

Výukové cíle:

Žák vypráví příběhy a dokáže ve vyprávění navázat na ostatní.

Očekávaný výstup:

ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

Z ilustrací z knihy *Bílá komnata* se vytvoří vyprávěcí karty. Ilustrace se vytisknou, vystříhnou, zalaminují a jsou z toho karty. S kartami se může hrát spousta her.

Hra na vypravěče:

Hra je určená pro 2 a více hráčů. Karty zamícháme a vyskládáme je rubem nahoru. Každý z hráčů postupně otočí jednu kartu a navazuje na příběh předchozího hráče. Poslední hráč má za úkol příběh ukončit.

Tajemná šachta

Hra je určená pro 2 hráče. Nejprve se nalezne karta, na které jsou zobrazeni hlavní hrdinové, jak jdou do šachty. Ostatní karty se rozdají mezi hráče a cílem hráčů je pomocí karet vyprávět příběh, jak se kluci do šachty dostali.

Příběhové bingo

Hra je určena pro 2 a více hráčů. Jeden z hráčů bude vypravěč. Vypravěč si vylosuje 5 karet a vyloží je na stůl tak, aby všichni viděli na obrázek. Vypravěč vymyslí příběh na vybrané karty. Ostatní si připraví mřížku o velikosti 3*3 a napíší si do mřížky slova, která si myslí, že v příběhu zazní. Můžou to být jen podstatná jména.

Vypravěč začne vyprávět svůj příběh. Pokud vypravěč zmíní slovo, které mají hráči zapsané v mřížce, hráči si dané slovo mohou škrtnout. Vítězem se stává ten, kdo má zaškrtnutá 3 slova v libovolném směru, buď v řadě nebo sloupci. Pokud se tak stane, zakřičí „bingo“ vypravěč dovypráví svůj příběh a dá příležitost i ostatním hráčům.

5. 12 Tajemství jeskyně pokladů– pracovní list č. 1

První díl tetralogie Dobrodružství z Klárova má název *Tajemství jeskyně pokladů*. Seznamujeme se zde s hlavními hrdiny Vojtou a Jindrou. Kluci hledají jeskyni pokladů, kterou opravdu najdou. Jedná se o dobrodružný příběh. Je zábavný a dobře se čte. Konec je nečekaný. V průběhu celé knihy jsou krásné ilustrace od Petra Morkese.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 12), psací potřeby, mobil, kamera, notebook

Metody: práce ve skupinkách, práce s textem

Výukové cíle:

Žák objasní informace spojené s černobílými filmy.

Žák vymyslí vhodná slova, slovní spojení vzhledem ke komunikační situaci.

Žák vytvoří video dle zadání a svých možností.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

I-9-4-02 ukládá a spravuje svá data ve vhodném formátu s ohledem na jejich další zpracování či přenos

Pracovní list je rozdělen na aktivity před čtením, během čtení, po čtení. Pracuje se zde s tematikou černobílých fotografií, s černobílým filmem a s cestováním v čase. V ukázce se objevují hlavní hrdinové a je zde představena pasáž z knihy. V ukázce se seznamujeme i s velmi důležitou postavou pana Krejčíře. Pracuje se zde s textem. Žáci vymyslí další názvy ulic, s jakou historickou postavou by se chtěli setkat, a jak zaznamenat historické okamžiky. Pomocí barev mají znázornit atmosféru ukázky. Nachází se zde i otázky jazykové. Mezipředmětová vazba s výchovou ke zdraví, kdy žáci přemýšlí nad škodlivostí cigaret. Žáci hledají jejich klíčové momenty v ději.

V ohlédnutí za čtením žáci doporučují filmy klukům a na závěr žáci mají vytvořit krátké video o svém městě. Je zde naplňována digitální kompetence a mezipředmětové vazba s informačními technologiemi. Myslím si, že to je velmi vhodná aktivita, která by žáky mohla bavit. Mohou používat mobilní telefony a ukázat nám jejich využití v praxi.

Aktivity před čtením

Žáci zaznamenávají odpovědi do předem připravených pracovních listů. Žáci pracují samostatně nebo společně jako celá třída.

Úkol č. 1: Žáci si prohlédnou černobílé fotografie a zdůvodní, zda se jim líbí či nikoliv a proč.

Možné řešení: *Ano, moc se mi líbí. Mám ráda černobílé fotografie, protože jsou minimalistické a eliminují rušivé prvky. Vyvolávají ve mně nostalgii. Černobílé fotografie jsou na Instagramu in.*

Úkol č. 2: Žáci odpoví, zda si někdy prohlíží černobílé fotky s rodiči nebo prarodiči.

Možné řešení: *Ano, vždycky u babičky si prohlížíme staré fotografie. Má je uchované v kufříku nahoře ve skříni v ložnici.*

Úkol č. 3: Žáci odpoví na otázku, zda někdy viděli černobílý film.

Možné řešení: *Ano, vždycky v neděli v České televizi vysílají nějaký film pro pamětníky.*

Ne na černobílé filmy se nedívám, nebaví mě to.

Úkol č. 4: Žáci zdůvodní, proč by chtěli cestovat časem a do jaké doby.

Možné řešení: *Cestovat časem bych určitě chtěla. Chtěla bych se ocitnout v době Marie Terezie. Tahle doba mě fascinuje, právě ji probíráme v dějepisu. Cestování časem by mohlo být zábavné a fantastické.*

Aktivity během čtení

Žáci čtou ukázkou v pracovním listě, buď každý sám nebo společně jako třída.

Úkol č. 5: Žáci popíšu dojem z pana Krejčíře a jeho vztahu ke klukům.

Možné řešení: *Z pana Krejčíře mám pozitivní dojem a myslím si, že chce klukům pomoci, že je má rád.*

Úkol č. 6: Žáci v textu vyhledají, co všechno viděli kluci v ukázce na záběrech.

Možné řešení: *stavbu jejich školy, slavnostně otevřené koupaliště, reportáže ze stavby nových domků.*

Úkol č. 7: Žáci vymyslí další názvy ulic. Mohou se inspirovat městem nebo vesnicí, kde žijí.

Možné řešení: *Sportovní, Nová, Luční, Potoční, Melicharová*

Úkol č. 8: Žáci řeší, jakou historickou postavu by chtěli vidět ve starých filmech.

Možné řešení: *Alberta Einsteina, Karla Čapka, Marii Terezii*

Úkol č. 9: Žáci řeší, jak by zajistili, aby důležité okamžiky v jejich městě, čtvrti, vesnici nebyly zapomenuty.

Možné řešení: *Nahrajeme si je na mobil a pak to dáme na TikTok nebo Instagram.*

Úkol č. 10: Žáci vyjádří atmosféru ukázky pomocí barev.

Možné řešení: *bílá, černá, modrá, zelená, červená, duhová, žlutá*

Úkol č. 11: Žáci si vyberou vhodná slova nebo slovní spojení, která vystihují ukázku.

Možné řešení: *c) hledání vstupu do jeskyně*

Úkol č. 12: Žáci vymyslí synonymum ke slovu činžák.

Možné řešení: *panelák, vícepodlažní dům, městský dům, obytný dům*

Úkol č. 13: Žáci odůvodní, jaký vliv má kouření na člověka.

Možné řešení: *problémy s dýcháním, kardiovaskulární onemocnění, riziko rakoviny, poškození reprodukčního systému, poškození pokožky, zubů, zvýšené riziko dalších onemocnění například osteoporóza, Alzheimerova choroba*

Úkol č. 14: Žáci najdou klíčové momenty v ukázce.

Možné řešení: *hledání ztraceného času, staré záběry, záběr na dělníky*

Aktivity po čtení

Úkol č. 15: Žáci hlavním postavám doporučí filmy.

Možné řešení: *Wonka, Tlapková patrola, Superman Marvel, Avengers*

Úkol č. 16: Žáci vytvoří krátké video o svém městě.

Možné řešení: *natočené video*

Žáci ve skupinách natočí krátké video, kde zaznamenají momenty z jejich města, vesnice. Pracují ve skupinách, kde si rozdělí role. Následně bude probíhat reflexe a ukázka krátkých filmů.

5. 13 Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 1

Druhý díl tetralogie Dobrodružství z Klárova má název *Ve staré cihelně se svítí*. Opět se zde setkáváme s našimi hrdiny Jindrou, Vojtou a Terezou. Příběh se odehrává ve staré cihelně, kde děti řeší záhady.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 13), psací potřeby

Metody: práce s ilustrací, práce s textem

Výukový cíl:

Žák napíše vypravování dle zadaných instrukcí.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

Pracovní list je zaměřen na práci s ilustrací. Ilustrace je ze začátku knihy a je zde nakreslená stará cihelna, ve které se celý náš příběh odehrává. Úkolem žáků je nejdříve se zorientovat v obrázku. Odhadnout, co na obrázku vidí, co jim to připomíná a jaké roční období na obrázku je. Tím nejdůležitějším úkolem je napsat vypravování, které souvisí s obrázkem. Příběh by měl být zasazen do staré cihelny. Ve vypravování žáci mohou zmínit komín, roční období, hlavní postavy, denní dobu. Dochází zde k propojení literatury a slohu v českém jazyce. Jelikož je ilustrace vybraná ze knihy, žákům to bude bližší. Následně se mohou v knize dočíst, co opravdu na obrázku je, jaký příběh se tam odehrává.

Žáci mohou své vypravování přečíst před celou třídou. Výtvary žáků lze vystavit ve třídě nebo na nástěnce.

Úkol č. 1: Žáci odpovídají, co vidí na obrázku.

Možné řešení: *nějaký dům, vysoký komín, vypadá to jako nějaká fabrika*

Úkol č. 2: Žáci hledají, co jim ilustrace připomíná.

Možné řešení: *Ve Žďáře nad Sázavou se nachází stejná továrna. Jmenuje se ŽĎAS a pracuje tam moje maminka.*

Úkol č. 3: Žáci odhadnou, jaké roční období na obrázku je.

Možné řešení: *Zima, protože sněží a střechy jsou pokryty sněhem.*

Úkol č. 4: Žáci mají za úkol napsat vypravování, které souvisí s obrázkem.

Možné řešení:

Byl jednou jeden kluk a jmenoval se Petr. Každý den chodil do školy kolem staré cihelny. Jednoho dne brzy ráno hustě sněžilo. Petr se rozhodl, že tajemnou cihelnu půjde prozkoumat.

Petr věděl, že je třeba být opatrný. Vstoupil do jedné ze starých budov a ucítil chladný vánek. Jeho dech byl vidět ve vzduchu, a když se dotkl zdi, byla studená a vlhká. Nacházely se tam staré cihly, hromady prachu, ztrouchnivělý nábytek. Petr pokračoval hlouběji do budovy a najednou uviděl velkou skříň. Skříň otevřel a vypadla na něj stará kniha.

Petrovi přejel mráz po zádech. Měl strach knihu otevřít, přesto se rozhodl, že knihu otevře. Kniha nebyla popsána. Pouze na jedné stránce byl obrázek. Vypadalo to jako nějaký znak. Petr se rozhodl, že si starou knihu odnese domů. Dostal velký strach a začal utíkat pryč z cihelny. Když vyšel ven, hustě sněžilo. Cihelna byla chladná a opuštěná. Petr cítil, že toto místo je tajemné a má svou sílu. Rozhodl odejít, ale věděl, že se sem brzy vrátí, aby pokračoval v objevování tajemství, které tato stará cihelna skrývala.

5. 14 Ve staré cihelně se svítí– pracovní list č. 2

Kniha *Ve staré cihelně se svítí* nás zavede do staré cihelny. Hrdinové Vojta, Jindra, Tereza se vydávají řešit záhadu.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 14), psací potřeby

Metody: práce s textem, předvídání, skupinová práce

Výukové cíle:

Žák vyhledá informace z testu.

Žák napíše dopis.

Žák diskutuje a argumentuje ve skupině.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-1-04 *dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci*

ČJL-9-1-07 *zapojuje se do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu*

ČJL-9-2-05 *využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace*

ČJL-9-3-01 *uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla*

V tomto pracovním listě pracujeme s ukázkou z knihy *Ve staré cihelně se svítí*.

V pracovním listě se nachází ukázka a deset otázek, které se vážou k danému textu.

Žáci mají z textu vyčíst, kdo jsou hlavní postavy, kde se příběh odehrává, jaké myšlenky se honí postavám v hlavě. Jeden z úkolů je i vytvořit seznam věcí, které postavy naleznou ve výrobní hale. Pátý úkol je propojen se slohem. Žáci mají napsat dopis, který by mohly postavy zanechat v cihelně, kdyby se František objevil. V kreativním úkolu mají žáci vytvořit plakát, který by postavy použily k hledání Františka ve svém okolí. V sedmém a osmém úkole žáci předvídají. Poslední úkol je zaměřen na skupinovou práci. Žáci mají vytvořit skupinky a prezentovat své nápady a argumentovat o osudu Františka. Nejdříve diskutují ve skupinkách a poté jako celá třída.

Žáci své odpovědi zaznamenávají do pracovních listů. Vytvořené plakáty si mohou vystavit ve třídě nebo na nástěnce.

Úkol č. 1: Žáci z textu vyčtou, kdo jsou hlavní postavy.

Možné řešení: Tereza, František, Vojta a Jindra

Úkol č. 2: Žáci z textu vyčtou, kde se příběh odehrává.

Možné řešení: *v cihelně*

Úkol č. 3: Žáci přemýšlí, jaké myšlenky se honí postavám v hlavě.

Možné řešení: *Co se tady mohlo stát? Kde je František? Snad ho nikdo neunesl? Třeba je František stále v cihelně, musíme ho najít. Měli bychom zmizet. Měli bychom zavolat policii. Nesmíme o tom nikomu říct. Co bude dnes k večeri? Kolik je tady asi tak stupňů? Opravdu se mi líbí Tereza.*

Úkol č. 4: Žáci vytvoří seznam věcí, které postavy naleznou ve výrobní hale.

Možné řešení: *poházené sudy, barely a jiné železné nádoby, hudební nástroje, spacák, deku, bedny*

Úkol č. 5: Žáci napíší dopis, který by mohly postavy zanechat v cihelně, kdyby se František objevil.

Možné řešení:

Ahoj Františku, co se tady stalo? Hledali jsme tě. Přijdeme zase zítra. Počkej tady na nás. Nebo alespoň zanech vzkaz.

Díky Jindra, Vojta, Tereza

Úkol č. 6: Žáci vytvoří plakát, který by postavy použily při hledání Františka ve svém okolí.

Možné řešení: *Žáci vytvoří plakát, který lze potom vystavit ve třídě nebo na nástěnce.*

Úkol č. 7: Žáci předvídají, jaká situace vedla k tomu, že se Vojta, Jindra a Tereza vydali do výrobní haly.

Možné řešení: *Když tady byli naposledy, něco si tu zapomněli. Byli zvědaví. Něco hledají.*

Úkol č. 8: Žáci přemýšlí, co se stalo s Františkem.

Možné řešení: *Myslím si, že František utekl. Myslím si, že za Františkem přišli zloději, zmlátili ho a odvezli ho pryč.*

Úkol č. 9: Žáci dokončí příběh.

Možné řešení: *Děti se dostanou v bezpečí domů a hned druhý den se vydají znovu do cihelny. Další den v cihelně nic nenajdou, a tak se rozhodnou, že to ohlásí na policii. Vydají se na místní*

policejní stanice a tam nahlásí zmizení Františka. Policisté se dají hned do pátrání. Po několika dnech Františka v pořádku najdou ve vedlejší vesnici. Ukryval se tam před zlodějem. Jelikož byl zraněný, potřeboval se nejprve uzdravit. Do cihelny se nevrátil, proto dětem nezanechal žádný vzkaz. Naštěstí všechno dobře dopadlo.

Úkol č. 10: Žáci se rozdělí do skupin a vymyslí možnosti o osudu Františka. Poté své možnosti prezentují a argumentují.

Možné řešení: Žáci pracují ve skupině (4–5 členů). Přemýšlí o tom, co se Františkovi mohlo stát. Vymýšlí pádné argumenty a nápady. Následně společně diskutují a argumentují. Poté své nápady a argumenty přednáší před celou třídou. Žáci se hromadně shodnou, co se s Františkem asi stalo.

5. 15 Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 3

V knize *Ve staré cihelně se svítí* se toho děje spousta. Jednou z částí příběhu je nehoda, která se stala u rybníka.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 14), psací potřeby

Metody: práce s textem, předvídání

Výukové cíle:

Žák zdůvodní pokračování příběhu.

Žák dokáže popsat první pomoc na základě ukázky.

Očekávané výstupy:

ČJL-9-3-01 *uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla*

VZ-9-1-05 *usiluje v rámci svých možností a zkušeností o aktivní podporu zdraví*

Tento pracovní list je propojen s výchovou ke zdraví. Je zaměřen na první pomoc, kterou by žáci měli dobře znát.

Pracovní list se skládá ze dvou ukázek. První ukázka je zaměřena na nebezpečnou situaci. Žáci odpovídají na to, jaké nebezpečí hrozí chlapci, který zmizel pod ledem. Jak by se v dané situaci chovali žáci, nebo jaká preventivní opatření by mohla být přijata, aby se takové nehodě předcházelo. Poté žáci popíší první pomoc. V pátém úkolu žáci předvídají, jak to dopadne v našem příběhu.

Následuje pokračování příběhu. Žáci přemýšlí, jestli čekali takové pokračování příběhu. Hledají ve svém okolí místo, na kterém by se mohla stát podobná situace. Poslední otázka je věnována poselství, které žáci mohou napsat. Žáci sem většinou píšou milé vzkazy nebo hodnotí pracovní list. Žáci pracují samostatně a své odpovědi vpisují do předem připraveného pracovního listu.

Úkol č. 1: Žáci přemýšlí, jaké nebezpečí hrozí chlapci, který zmizel pod ledem.

Možné řešení: *Může se utopit, podchladí se.*

Úkol č. 2: Žáci přemýšlí, jak by se v dané situaci zachovali.

Možné řešení: *Utekl bych. Snažil bych se mu pomoci. Zavolal bych hasiče a záchrannou službu. Našel bych v okolí nějakou dospělou osobu. Chtěl bych mu pomoci.*

Úkol č. 3: Žáci navrhnou preventivní opatření, aby se taková situace neopakovala.

Možné řešení: *Měli bychom dávat pozor, kam chodíme. Tohle se stalo z malé nepozornosti a asi to bylo naschvál. Když se to stane, měli bychom být schopni dát první pomoc a zachránit chlapce.*

Úkol č. 4: Žáci popíší první pomoc.

Možné řešení: *Nejdříve bychom měli zavolat o pomoc. Zavoláme záchrannou službu. Nelezeme na led. Mohlo by to vést k tomu, že se propadneme také. Snažíme se zůstat na pevné půdě. Pokud je to možné, najdeme nějaký předmět, který by mohl posloužit jako plovoucí prostředek. Když v okolí najdeme nějakou větev nebo provaz, snažíme se dosáhnout k tonoucímu. Lehleme si na pevnou plochu a rozprostřeme váhu, abychom minimalizovali riziko, že také spadneme do vody. Pokud není možné bezpečně dosáhnout k tonoucímu, odejdeme zpět na bezpečné místo a počkáme na příjezd záchranných služeb.*

Je velmi důležité vyhýbat se vlastnímu nebezpečí a minimalizovat riziko dalších úrazů nebo úmrtí.

Úkol č. 5: Žáci vymyslí pokračování příběhu.

Možné řešení: *Chlapec je určitě zachráněn.*

Pokračování příběhu

V další části se nachází opět ukázka jedná se o pokračování příběhu.

Úkol č. 6: Žáci zdůvodní, jestli čekali takové pokračování příběhu.

Možné řešení: *Ano, čekal jsem, že hlavní hrdina bude zachráněn.*

Úkol č. 7: Žáci hledají ve svém okolí místo, kde by k takové situaci mohlo dojít.

Možné řešení: *Veselský rybník*

Úkol č. 8: Žáci na závěr mohou napsat nějaké poselství.

Možné řešení: *Dávejte na sebe pozor.*

5. 16 Ve staré cihelně se svítí – práce s mapu

Ve všech knihách tetralogie Dobrodružství z Klárova se vyskytují mapy města. I mapy se dají krásně využít ve výuce českého jazyka.

Pomůcky: pracovní list (viz Příloha 15), psací potřeby

Metody: práce s mapou

Výukové cíle:

Žák samostatně pracuje s mapou.

Žák rozhodne, jaké místo v Klárově je nejhezčí a v čem se obě mapy liší.

Očekávaný výstup:

ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami

Pracovní list je zaměřen na práci s mapou. Pracuje se zde s mapou z knihy *Tajemství jeskyně pokladů* a z knihy *Ve staré cihelně se svítí*. V první části se pracuje s mapou z prvního dílu.

V prvním úkolu žáci mají vypsát, co vidí na mapě. Mají vypsát budovy, přírodní areály, názvy ulic, sportovní areály. Musejí dávat pozor na psaní velkých písmen. Když žáci neví, poradí se s Pravidly českého pravopisu. V druhém úkolu žáci zaznačí cestu do školy z domů obou kluků. Ve třetím úkole si žáci vyberou, kde by mohli kluci trávit volný čas. Do mapy mohou dokreslit, co se ještě v Klárově nachází. Z mapy lze i vyčíst jakými způsoby se kluci mohou dostat do školy, a nakonec žáci napíšou, které místo se jim v Klárově líbí nejvíce.

Následně mají žáci k dispozici i druhou mapu z druhého dílu *Ve staré cihelně se svítí* a jejich cílem je najít rozdíly, v čem se mapy liší. Žáci pracují samostatně a do předem připraveného pracovního listu zaznamenávají své odpovědi. Mapu lze promítnout i pomocí dataprojektoru pro celou třídu.

Úkol č. 1: Žáci v mapě vyhledají veškeré informace. Mají vyhledat budovy, přírodní areály, názvy ulic, sportovní areály. Ohledně pravopisu se poradí s Pravidly českého pravopisu.

Možné řešení: **budovy:** bývalá radnice, svatá Klára, Nové domky, hospoda u „Hoftychů“, Kinosvět, městská knihovna, hudební škola, základní škola, stará cihelna, dům pana Krejčíře

přírodní areály: Modrý háj, Třešňovka, zahrádkářská kolonie

ulice: Okrouhlá, Horáková třída, Pod Pecí

sportovní areály: koupaliště, Slovan Klárov

Úkol č. 2: Žáci zaznačí do mapy cestu do školy z domů obou kluků.

Možné řešení: *zaznačení do mapy*

Úkol č. 3: Žáci červeně zaznačí místa, kde můžou kluci trávit čas.

Možné řešení: *Kluci mohou trávit čas: na koupališti, na Slovanu Klárov, na zmrzlině, v zahrádkářské kolonii, v Třešňovce, v Modrém háji*

Úkol č. 4: Žáci nakreslí nějakou další budovu, která by se mohla nacházet v Klárově.

Možné řešení: *rozhledna na kopci, prodejna potravin, divadlo*

Úkol č. 5: Žáci z mapy vyčtou, jakými způsoby se kluci mohou dostat do školy.

Možné řešení: *pěšky, autem, na kole, na koloběžce, tramvají, autobusem*

Úkol č. 6: Žáci rozhodnou, které místo se jim v Klárově líbí nejvíce.

Možné řešení: *Nejvíce se mi líbí městská knihovna, Modrý háj, koupaliště.*

Úkol č. 7: Žáci rozhodnou, v čem se mapy liší.

Možné řešení: *Na první mapě se sídliště teprve staví, na druhé je už postaveno. Na druhé mapě je navíc bazar, hřbitov, sběrna, policejní stanice.*

6 Ověřování v praxi

V této kapitole se seznámíme, jakým způsobem jsme metodické náměty ověřovali v praxi. Pro ověřování jsem si vybrala individuální vyučování. Vyučování probíhalo online u žáků 9. tříd. Při online vyučování byl vždy přítomen jeden žák a vyučující. Pracovali jsme s pracovním listem číslo jedna z knihy Prašina. Žáci dostali předem připravený pracovní list, do kterého zaznamenávali své odpovědi. Žák si vždy přečetl zadání a nahlas vyučujícímu sdělil svoji myšlenku, názor, odpověď. Když nechtěl odpovídat, nemusel, ale každý vždy svou odpověď chtěl sdělit.

6.1 Reflexe s žáky

Žáci velmi dobře spolupracovali. Do předem připraveného pracovního listu vyplňovali své odpovědi. Pracovní list žáci vyplňovali zhruba 45 minut.

Žáci pracovní list hodnotí velmi kladně a vyplňování je bavilo. V průběhu vyučování žáci hodnotili jednotlivé otázky. V předem připraveném pracovním listě byli i řádky na zaznamenání odpovědi. Žáci říkali, že jich je tam moc, a že je to stresuje. Práce s ilustracemi je velmi bavila a díky ní si příběh dokázali lépe představit. Nejvíce žáky zaujal kreativní úkol. Když měli žáci nakreslit pokoj hlavního hrdiny, tak nastalo úplné ticho a věnovali se jenom kreslení. Nakreslili velice zajímavé obrázky, které pak zdůvodnili.

Po celou dobu pracovali tiše a vždy na vyzvání odpověděli na otázky. V příloze č. 17 nalezneme ukázkou vyplněného pracovního listu.

Závěr

Cílem diplomové práce *Dobrodružný příběh s dětskými hrdiny v městském prostředí a jeho využití v literární výchově na 2. stupni ZŠ* bylo vytvořit náměty a pracovní listy do hodin literární výchovy se zaměřením na dobrodružné romány. V pracovních listech bylo důležité podpořit čtenářské strategie a práci s textem.

Diplomovou práci jsem rozdělila na dvě části, na teoretickou a praktickou. První čtyři kapitoly jsou věnovány teoretické části. V páté kapitole jsou představeny náměty pro výuku českého jazyka na 2. stupni základní školy.

První kapitola je věnována charakteristice dobrodružného románu a ukotvení dobrodružného románu v rámcově vzdělávacím programu.

Ve druhé kapitole se seznamujeme se třemi důležitými autory, kteří píšou dobrodružný román pro děti a mládež. Představíme si autora známých „foglarovek“ Jaroslava Foglara a dva mladší autory Vojtěcha Matochu a Petra Huga Šlika. Součástí kapitoly je biografie autorů i bibliografie. Představujeme si zde nejdůležitější díla.

Třetí kapitola se zabývá podobnostmi a rozdíly knih všech tří autorů. Je zde ve stručnosti zmíněno, co mají společné a v čem se odlišují.

Ve čtvrté kapitole představuji čtenářské strategie a metody, které lze využít pro práci s textem. Metody jsou následně využívány v pracovních listech, kde jsou podrobněji popsány vzhledem k dané ukázce textu.

V páté kapitole jsem navrhla pracovní listy a náměty do výuky českého jazyka, primárně do literární výchovy na 2. stupni základní školy. Nalezneme zde pracovní listy, které jsou rozděleny na aktivity před čtením, během čtení a po čtení. Vždy jsou obohaceny o kreativní úkol. Snažila jsem se i o rozvíjení digitální kompetence. Pracovní listy jsem vytvořila v programu Canva. Velmi často využívám i krásné ilustrace, ze kterých jsem vytvořila vyprávěcí karty. Představila jsem i pracovní list na práci s mapou, dochází zde k přesahu

do zeměpisu. Všechny pracovní listy jsou uloženy v přílohách diplomové práce a může je každý využít.

Myslím si, že cíl mé diplomové práce byl naplněn. Doufám, že navržené pracovní listy budou užitečným prostředkem pro podporu čtenářství. Zaměřila jsem se na různorodé aktivity práce s textem, které se zabývají dobrodružnou literaturou. Pracovní listy mají potenciál posílit literární dovednosti a zájem žáků o čtení a dobrodružnou literaturu.

Literatura a elektronické informační zdroje

Primární

FOGLAR, Jaroslav. *Tajemství Velkého Vonta*. 3. vyd. Ilustroval Jan FISCHER. Praha: Olympia, 1999. ISBN 80-7033-605-6.

FOGLAR, Jaroslav. *Stínadla se bouří*. 6. vyd. Ilustroval Jan FISCHER. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-869-5.

FOGLAR, Jaroslav. *Záhada hlavolamu*. 8. vyd. Ilustroval Jan FISCHER. Praha: Olympia, 2003. ISBN 80-7033-779-6.

MATOCHA, Vojtěch. *Prašina*. Ilustroval Karel OSOHA. V Praze: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-910-4.

MATOCHA, Vojtěch. *Prašina*. Ilustroval Karel OSOHA. V Praze: Paseka, 2019. ISBN 978-80-7432-989-0.

MATOCHA, Vojtěch. *Prašina*. Ilustroval Karel OSOHA. V Praze: Paseka, 2020. ISBN 978-80-7637-118-7.

ŠLIK, Petr Hugo. *Po stopách ztraceného syna*. Ilustroval Petr MORKES. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05007-2.

ŠLIK, Petr Hugo. *Tajemství jeskyně pokladů*. Ilustroval Petr MORKES. V Praze: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04074-5.

ŠLIK, Petr Hugo. *Ve staré cihelně se svítí*. Ilustroval Petr MORKES. V Praze: Albatros, 2017. ISBN 978-80-00-04602-0.

ŠLIK, Petr Hugo. *Záhada dračího klíče*. Ilustroval Petr MORKES. V Praze: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05582-4.

Sekundární

CANVA. [online].2024 [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.canva.com>.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Pedagogika. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.

ČSFD. Rychlé šípy. [online].2024 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/69387-zahada-hlavalamu/prehled/>.

DRAHOŇOVSKÁ, Kamila. Když se minulost a současnost protnou. *ILiteratura.cz*. [online]. 2018. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/39781-matocha-vojtech-prasina>. [cit. 2024-04-04].

ENCYKLOPEDIIE PRAHY 2. Osobnosti. *Jiří Šust*. [on-line]. 2023. [cit. 5.4.2024]. Dostupné z: <https://encyklopedie.praha2.cz/osobnost/2565-jiri-sust>

FOGLAR, Jaroslav. *Život v poklusu*. 2. přeprac., dopl. vyd. Sebrané spisy. Praha: Olympia, 1997. ISBN 80-7033-482-7.

HAUSENBLAS, Ondřej. Čtení s porozuměním a aktivizace žáka: Činnosti před četbou-při četbě-po četbě literárních textů. *Česká školní inspekce*. [on-line]. 2024, str. 51. [2024-02-04].

Dostupné z:

https://www.csicr.cz/html/CGvzdelavaci_cil/resources/_pdfs_/e2016e6b01cb4d00d6ef072d00c5b80f_51.pdf

CHUCHMA, Josef. Proč román Prašina není foglarovkou. *Česká televize. ART*. [on-line]. 2019. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://art.ceskatelevize.cz/inside/proc-roman-prasina-neni-foglarovkou-UTpKw>.

JANOUSĚK, Pavel (ed.). *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Díl 1, A-L. Praha: Brána, 1995. ISBN 8085946165.

JIRÁSEK, Ivo (ed.). *Fenomén Foglar*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007. ISBN 9788023997361.

KLICPEROVO DIVADLO. *Prašina*. [on-line]. 2024. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/prasina-8478/>.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6.

MATOCHA, Vojtěch. *Nakladatelství Paseka*. [on-line]. 2024. [cit. 2024-04-04].

Dostupné z: <https://www.paseka.cz/autor/vojtech-matocha/>.

MATOCHA, Vojtěch. *LinkedIn*. [on-line]. 2024. [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://cz.linkedin.com/in/vojtech-matocha-5983b5b6>.

MATOCHA, Vojtěch. Vznika nová Stínadla? Děti potřebují dobrodružství, říká autor úspěšné Prašiny. *iROZHLAS.CZ*. [on-line]. 2018. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/vojtech-matocha-spisovatel-rozhovor-lucie-vyborna_1807281809_jak.

MENCLOVÁ, Věra a VANĚK, Václav. *Slovník českých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771795.

MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

NAGY, Petr. *Čím dál populárnější knihy do uší*. [on-line]. 2024. [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://www.h7o.cz/clanky/13832-cim-dal-popularnejsi-knihy-do-usi>.

Největší kniha hlavolamů: pro děti od 9 let. Ilustroval Robert BARBORINI. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 9788025114643.

NOVOTNÝ, Pavel. Film Záhada hlavolamu. *Foglarweb.skauting*. [on-line]. 2018. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://foglarweb.skauting.cz/clanky.php?id=90>

OSOHA, Karel. *Nakladatelství Paseka*. [on-line]. 2024. [cit. 2024-04-04].

Dostupné z: <https://www.paseka.cz/autor/karel-osoha/>.

PAŘÍZEK, Aleš. Petr Hugo Šlik: Příběh z Klárova se mi zdál. *Magazín Knihovny Ústeckého kraje*. [on-line]. 2023. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://blog.knihovnauk.cz/index.php/2023/03/06/petr-hugo-slik-pribeh-z-klarova-se-mi-zdal/>.

PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 8071821241

POPIOLEK, Jiří. *Vojtěch Matocha je moderní verzí Jaroslava Foglara. Prašina si ze stínadelské trilogie bere to nejlepší a posouvá se ještě dál*. [on-line]. 2023. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.knihkupec.net/magazin/vojtech-matocha-je-moderni-verzi-jaroslava-foglara-prasina-si-ze-stinadelske-trilogie-bere-to-nejlepsi-a-posouva-se-jeste-dal>.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Učebnice. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1415-5.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha. 2021.

ROZSYPAL, Michal. Foglar psal jen pro děti, nepomrkával na dospělé. Snažím se o to stejné říká Šlik. *Aktuálně.cz*. [online]. 2022 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/foglar-psal-pro-deti-nepomrkaval-na-dospel-pe-tr-hugo-slik/r~f2ad302688eb11eda25a0cc47ab5f122/>

SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-2254-7.

STUDENOVSKÝ, Tomáš a BLÁHA, Josef. *Slovník českých autorů knih pro chlapce (a nejen pro ně)*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 8086289044.

ŠANTORA, Roman. Foglar chtěl svými knihami zlepšit svět, říká skautský historik Roman Šantora. *Český rozhlas Radiožurnál*. [online].2019 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jJ2Jf3rn8PU>.

ŠLIK, Petr Hugo. *Albatros.media*. [online].2021 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/autori/15246812/petr-hugo-slik/>

VECHETA, Vladimír. *Einsteinovy hádanky a jiné hlavolamy: III+II+I zapeklitost pro trénink mozku*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2834-3.

VESELSKÝ, Martin, Matocha: Děti zažívají méně a méně dobrodružství. V Prašíně jsou odkázané na sebe. *Aktuálně.cz*. [online].2021 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/matocha-deti-zazivaji-mene-a-mene-dobrodruzstvi-v-prasine-js/r~2acec3464c6411eba6f6ac1f6b220ee8/>.

VLČKOVÁ, Zuzana. Obliba audioknih v Česku rychle stoupá, ročně vycházejí stovky titulů. *iRozhlas.cz*. [on-line]. 2014. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura_literatura/obliba-audioknih-v-cesku-rychle-stoupa-rocne-vychazeji-stovky-titulu-201411260831_kbrezovska.

WHITCROFT, Ladislava. Čtenářské strategie – 1. díl – Co jsou čtenářské strategie. In: *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 21. 10. 2010 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-strategie/cg-strategie-1>

WHITCROFT, Ladislava. Čtenářské strategie – 2. díl – Co vše sem patří & trocha historie. In: *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 21. 10. 2010 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/ctenarska-gramotnost/cg-strategie/ctenarske-strategie-2>

Seznam příloh

- Příloha 1: Záhada hlavolamu – pracovní list č. 1
- Příloha 2: Stínadla se bouří – vzdělávací skládačka
- Příloha 3: Tajemství Velkého Vonta – článek do časopisu
- Příloha 4: Záhada hlavolamu – práce s hudbou
- Příloha 5: Záhada hlavolamu – filmové zpracování
- Příloha 6: Prašina – pracovní list č. 1
- Příloha 7: Prašina – pracovní list č. 2
- Příloha 8: Černý merkurit – pracovní list č. 1
- Příloha 9: Černý merkurit – práce s audioknihou
- Příloha 10: Bílá komnata – pracovní list č. 1
- Příloha 11: Bílá komnata – vyprávěcí karty
- Příloha 12: Tajemství jeskyně pokladů – pracovní list č. 1
- Příloha 13: Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 1
- Příloha 14: Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 2
- Příloha 15: Ve staré cihelně se svítí – pracovní list č. 3
- Příloha 16: Ve staré cihelně se svítí – práce s mapou
- Příloha 17: Ukázka vyplněného pracovního listu

Jaroslav Foglar – Záhada hlavolamu

Potrénuj mozek. Vylušti hlavolamy a hádanky.

- 1** V šuplíku je 32 červených ponožek a 32 modrých ponožek. Levá a pravá ponožka jsou k nerozeznání. Taháte po tmě ponožky z šuplíku.

Kolik jich musíte vyndat, abyste měli jistotu, že až se na ní podíváte, máte pár?

- 2** Jedna Topinka se smaží 10 min. 5 min. z každé strany. Na pánvi se vejdou dva chleby vedle sebe.

Za jak dlouho nejrychleji osmažíte na jedné pánvi 3 topinky?

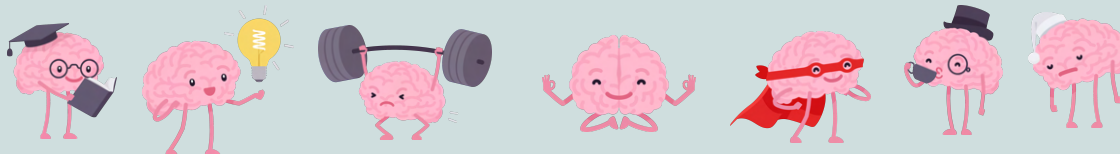
Nápověda: můžete začít smažit topinku, sundat z pánve a dosmažit později.

- 3** Máte dva džbány, pětilitrový a třilitrový a neomezený zdroj vody. Dokážete odměřit 4 l?

Jak se cítí tvůj mozek?

Hádanky

Když spojíš dohromady mé dvě části, rozdělují.
Kdo jsem?

Když mě svlékají, tak pláčou. Kdo jsem?

Mám oči vzadu. Kdo jsem?

Mám 4 nohy, ale nechodím. Mám čelo,
ale nemám tvář. Kdo jsem?

Jsem pěkně schovaný a přece pořád mokrý.
Kdo jsem?

Můj klíč neotvírá žádné dveře. Kdo jsem?

Co bude hlavolamem v naší knize?

Čti, přemýšlej a ptej se...

13-- -- ZNAMENÍ STÍNADELSKÝCH

„Až do posledního slova psal Mirek rychle a bez dlouhého přemítání. Myšlenky jedna za druhou vstupovaly mu do mysli tak překotně, že je pero nestačilo ani zachycovat, a leckterou zapomněl, než dopsal předchozí.“

A teď mlčky a unaveně položil pero. Jeho napjatý výraz trochu povolil. Vzhlédl na Jarku, a Rychlonožku a Jindru, kteří opisovali z jeho stránek řádky do dalších stejných sešitů, jak s napětím čtou a zároveň píší to, co napsal, a pak se svezl jeho zrak na Červenáčka.

„Ale, Mirku – to snad přece – jak chceš –?“ překvapeně a nesouvisle začal mluvit Jarka, který první ve svém opisování došel k Mirkovu závěru v TAM – TAMU.

Mirek se na něho záhadně usmál. „Nu, co chceš říct? Co se ti nelíbí?“

„Ale všechno se mi líbí – což o to,“ řekl trochu zamýšleně Jarka. „Ale jedné věci zde nerozumím! Píšeš, že všechny ty záhady se pokusíme nějak osvětlit. To je přece slib, který se musí dodržet!“

„Dodržíme ho!“ pravil klidně Mirek.

„Ale jak? Jak?“ skoro netrpělivě vykřikoval Jarka. „Vždyť kostelník nám už řekl vše, co věděl!“

„Vím to,“ odušil Mirek. „Však se ho taky víc nebudeme ptát. Aspoň ne teď!“

„A co teď chceš dělat? Kde chceš vzít další slíbené zprávy pro TAM – TAM?“

Ostatní dva hoši přestali psát a Červenáček malovat. Mirek neodpovídal. Jen se záhadně usmíval a pak místo odpovědi vytáhl z kapsy malý papírek. Bylo v něm cosi zabalené, mnohokrát do něj zavinuté. Mirek papírek zvolna rozbaloval. V klubovně vládlo ticho, že bylo slyšet každé zašustění a prasknutí papírku, i tikot Mirkových náramkových hodinek.

A pak byl papírek rozbalený a v Mirkově ruce se objevilo několik špendlíků se žlutými hlavičkami“ (Foglar, 2003).

1. Znamení stínadelských, tak zní název 13. kapitoly knihy Záhada hlavolamu. Co myslíš, že to bude za znamení?

2. Co mi to připomíná ze svého života?

3. Setkal/a jsem se s podobnou situací v reálném životě? Rozepiš se.

4. Kdo příběh vypráví?

5. Vypiš jména hlavních postav.

1 _____

4 _____

2 _____

5 _____

3 _____

6. Vysvětli přezdívky Rychlonožky a Červenáčka.

Rychlonožka _____

Červenáček _____

7. Rozhodni, zda jsou následující tvrzení pravda nebo lež.

a) Kostelník, řekl klukům, již vše.

b) Jarka vytáhl z kapsy malý papírek.

c) Mírek v ruce držel několik špendlíků s hlavičkou červené barvy.

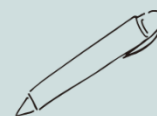

8. Jaké záhady se kluci pokusí osvětlit?

9. Vypiš z textu přímou řeč.

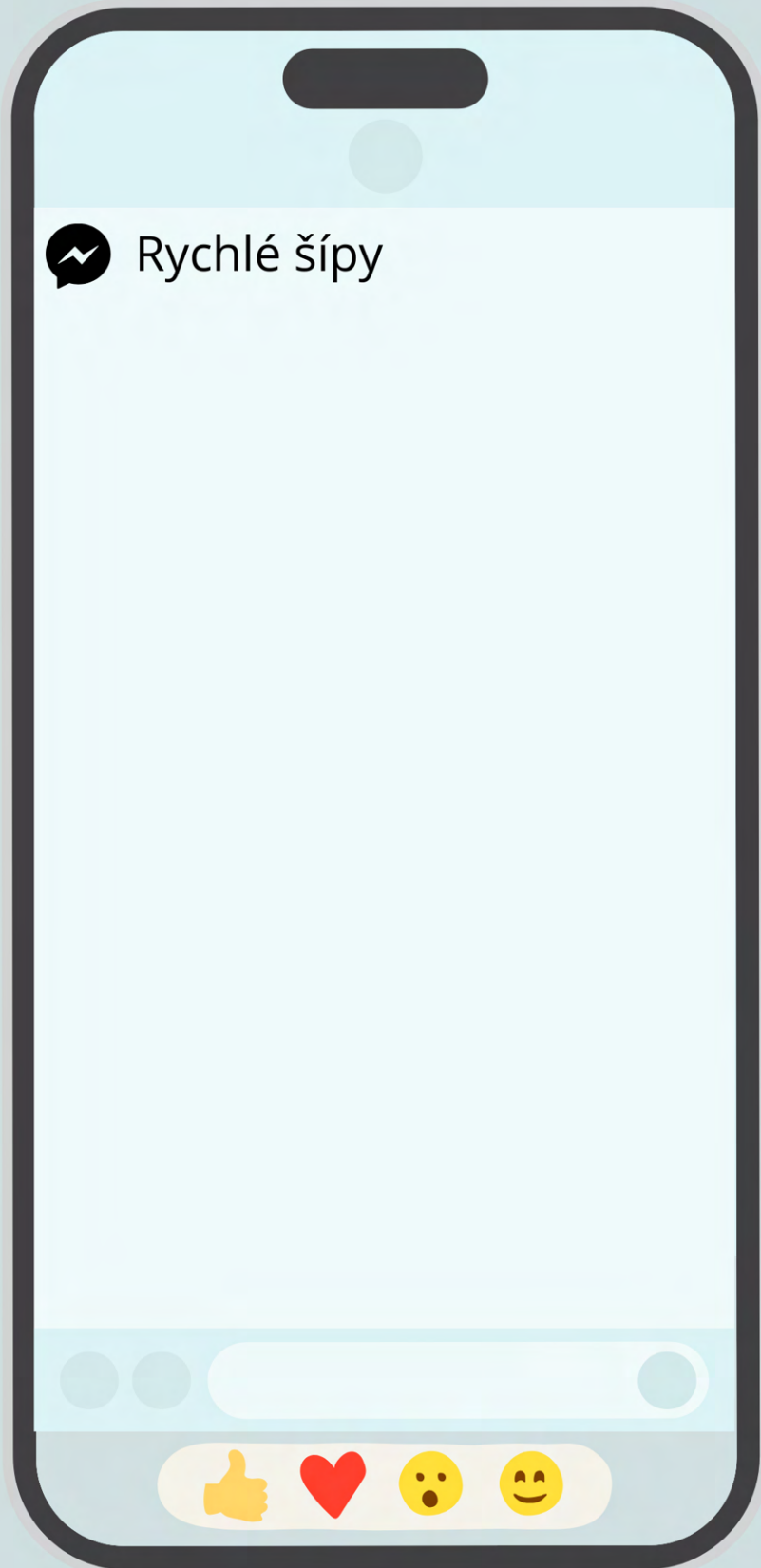
10. Vymyslí synonyma ke slovu pero.

Ohlédnutí za čtením

11. Kluci by mohli mít facebookovou skupinu.

Vytvoř chat mezi nimi, jak si domlouvají schůzky. Nezapomeň na to, že se kluci musí domluvit, kde a kdy se setkají, a co musí mít sebou. Můžeš použít i emotikony.

12. Zhodnoť pracovní list.
Jak se ti líbila vybraná ukázka?
Jak se ti s ukázkou pracovalo?

Příloha 2: vzdělávací skládačka

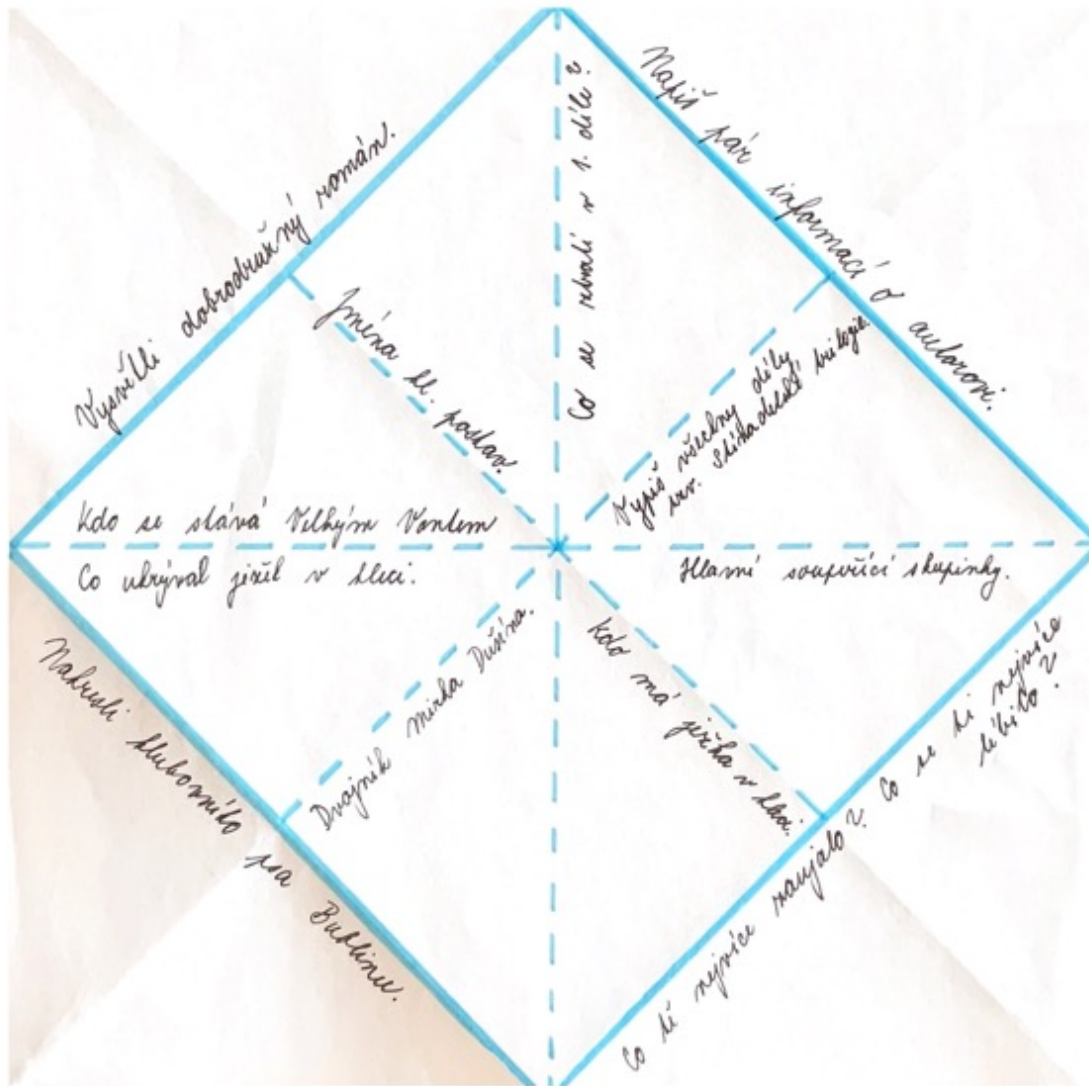
Text: Jaroslav Foglar se narodil v roce 1907 v Praze. Byl to český spisovatel literatury pro mládež. Působil jako redaktor několika časopisů. Vedl chlapecký oddíl Dvojka, který byl inspirovaný skautingem. Mezi jeho nejznámější díla patří *Hoši od Bobří řeky*, *Chata v Jezerní kotlině*, *Pod junáckou vlajkou* a Stínadelská trilogie patří sem *Záhada hlavolamu*, *Stínadla se bouří*, *Tajemství Velkého Vonta*. *Záhada hlavolamu* se dočkala i filmového a seriálového zpracování (Menclová, Vaněk, 2005).

Parta kamarádů: Rychlé šípy – Mirek Dušín, Jarka Metelka, Jindra Hojer, Červenáček a Rychlonožka, kteří zažívají různá dobrodružství ve Stínadlech. V prvním díle *Záhada hlavolamu* se ztratí hlavolam ježek v kleci. Ve druhém díle Vontové začínají soupeřit v ulicích po poměrném klidu, což se odráží i v okrajových částech Druhé strany, sousedící se Stínadly.

Rychlé šípy se zapletou do střetů mezi skupinami Vontů, když se vydají do Stínadel zachránit chlapce z Druhé strany, který se dostal mezi bouřící se Vonty. Zde se dozvídají nejen o hlavních soupeřících skupinách Uctívačích ginga a Dabinelovcích, ale také o ježkovi v kleci, který je nyní v držení tajemného, silného a obratného Široka. Díky spolupráci se spolkem Rezavé klíče objeví starou vontskou kroniku, ale jejich radost kazí podivné výhružky směrem k Mirkovi Dušínovi.

Když konkurenční časopis Sběrač označí Mirka Dušína za zrádce, Rychlé šípy se rozhodnou situaci prošetřit. Zjistí, že ve Stínadlech existuje dvojník Mirka Dušína, Mirek Daneš a Dušín není zrádce. Během výpravy přijdou o klubovního psa Bublina, kterého si vezme skupina kolem Daneše jako rukojmí. Rychlé šípy se snaží Bublina zachránit, ale přichází pozdě. Bublina umírá hladem, steskem a zimou a chlapce to velmi zasáhne.

Nakonec se Rychlé šípy vydávají na hon za Širokem, který nakonec dobrovolně vydá ježka v kleci, když prokážou svoji čestnost a smysl pro spravedlnost. Poté zjistí, že plánek létajícího kola ukrytý v hlavolamu je zničen a předají ježka v kleci i vontskou kroniku vůdci Žlutého květu Vlád'ovi Dratušovi jako důkaz své podpory tohoto vontského seskupení. Díky jejich podpoře se Vlád'a Dratuš stává Velkým Vontem. Rychlé šípy opět sdílejí své dobrodružství s čtenáři prostřednictvím TAM TAMu.

Příloha 3: článek do časopisu

Rychlé šípy vydávají časopis TAM – TAM. Tvým úkolem bude vymyslet krátkou zprávu a navázat na daný text.

„Hoši a děvčata z Druhé strany, “ začínal úvodní článek na první stránce, „tak jsme tady zase s TAM – TAMEM!“ Ve Stínadlech se začínají rozvíjet nové podivné příběhy. Z prachu a dávného zapomenutí vyvstávají do přítomnosti vontské zkazky o kterých se myslelo, že jsou již vyčerpány.

*Stínadla se probouzejí! Stínadla se bouří! Vy, kteří bydlíte blízko Rozdělovací třídy, vy to víte nejlépe. Válečná píseň Vontů ožila. Nechtějte ji slyšet zblízka, jako my jsme ji slyšeli! My byli včera ve Stínadlech, naše zprávy odtamtud jsou skutečné, odnikud neopsané, to víte dobře. Vydali jsme se tam za Jirkou Rymáněm a málem bychom tam zůstali všichni“
(Foglar, 1999).*

Informuj čtenáře o tom, co se tam stalo. Můžeš nakreslit i obrázek.

TAM—TAM

Hlavní text

Příloha 4: práce s hudbou

Pohodlně se usad' a zaposlouchej se do hudby.

1. Co v tobě hudba vyvolává za pocity?

2. Jakou má hudba chuť?

3. Jakou má hudba vůni?

4. Jakou má hudba náladu?

5. Jaké hudební nástroje slyšíš?

6. Kolik je hudbě let?

Jedná se o hudbu k seriálu Záhada hlavolamu.

7. O jaký filmový žánr se bude jednat?

8. Na základě hudby a názvu seriálu vymysli:

Téma:

Hlavní myšlenka:

Stručný děj:

Příloha 6: pracovní list č. 1

PRAŠINA - VOJTĚCH MATOCHA

NEŽ ZAČNEME ČÍST

1. Co si představíš pod pojmem Prašina?

2. Podívej se na obrázek a zkus odhadnout, o čem příběh bude.

ČTI, UVAŽUJ, PTEJ SE

“Od čtvrtě jménem Prašina se říkalo leccos, ne všechno byla pravda. Jedno ale bylo jisté: na Prašině nefungovala elektřina. Lampy tu nesvítily, tramvaje nejezdily, rádio nehrálo a hodinky na baterky se zastavily, když se s nimi člověk na Prašinu vydal. Proč? To nikdo nevěděl. Když byl Jirka menší, pozval Pražský primátor vědce a univerzitní profesory z celého světa, aby té zahradě přišli na kloub.

Důstojní páni měřili, zkoumali a přemýšleli, psali články do odborných časopisů a pořádali v Praze konference. Na nic ale nepřišli. Prašina byla čtvrti jako každá jiná a elektřina by v ní fungovat měla, jenže zkrátka a dobře nefungovala. Tedy ne že by nefungovala vůbec, to zase ne. Lidé na Prašíně žít mohli, někteří tu dokonce bydleli. Když byla bouřka, blýskalo se nad Prašinou vždycky nejvíc. Jako kdyby bouřkové mraky naopak přitahovala.

Svítilna ale na hranici Prašiny vždycky zhasla. Krok zpátky a rozsvítila se. Krok do Prašiny a zablikala a zhasla. Ještě v druhé půlce 19. století patřila Prašina mezi nejvýstavnějších pražské čtvrti, kolem dvou pahorku mezi dnešním Václavským a Karlovým náměstím se stavěly honosné měšťanské domy, sázely se parky a dláždily silnice. Na konci 19. století se ale všechno změnilo. Čas na Prašíně se jednou provždy zastavil. Zatímco se po celém městě rozsvěcovali první elektrické lampy, do pohybu se daly první tramvaje a ulice zkřížily první dráty elektrického vedení, Prašina den za dnem ztrácela svou někdejší slávu. Kdo mohl, odstěhoval se jinam a do opuštěných domů se začali stahovat ti, kteří se stranili světa nebo neměli na vybranou: žebráci, zločinci a podivíni. Paláce chátraly, dvory a zahrady zarůstaly plevelem, obchody jeden po druhém krachovaly. Prašina zůstala temná a tichá, nebezpečná, nasáklá příběhy a tajemstvím” (Matocha, 2018).

3. Kde se Prašina rozkládá?

4. Víš, kdo to je primátor? Pokud nevíš, zeptej se spolužáků.

5. Jaké to na Prašíně bylo?

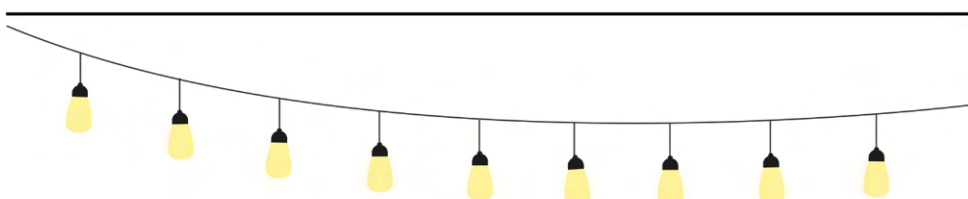

6. Dokázal/a bys na takovém místě žít ? Proč ano nebo ne?

Ano

Ne

7. Co se stalo se svítilnou na hranici Prašiny?

„Co myslíš, že je uvnitř? Podíváme se?“ špitla En. Jirka rozevřel sáček. Oba se naklonili dopředu, aby lépe viděli. Jirka ucítil, jak ho její vlasy polechtaly na čele. Zachraňujeme svět, opakoval si v duchu. Všechno ostatní počká. V sáčku ale nebylo nic vidět, a tak museli jeho obsah vytáhnout ven na světlo. Posadili se ke stolku a svíčku položili každý z jedné strany. Tři předměty tvarem a velikostí připomínající žárovku, ale žárovky to nebyly. Chyběl jim závit, místo něj měly jen mosazný čtvercový výstupek. Byly taky mnohem těžší. Baňka, stejně jako u žárovek skleněná, totiž nebyla prázdná. Vyplňovala ji zvláštní, nazelenalá tekutina. Když Jirka předmětem zatočil, tekutina v baňce se rozproudila. Pluly v ní nepatrné zlaté tečky. Mosazný konec sloužil jako zátka, nejspíš by se dal odšroubovat a obsah baňky vylít. (...) „K čemu to může být dobré? Myslíš, že je vyrobil tvůj děda?“ napadlo En. „Možná,“ soudil Jirka. Tak málo toho o dědovi ví! „Měli bysme se vrátit,“ dodal po chvíli ticha, „děda na nás čeká“ (Matocha, 2018).

8. K čemu divné žárovky mohly sloužit?

9. Co žárovce chybělo?

10. Proč si Jirka myslí, že zachraňuje svět?

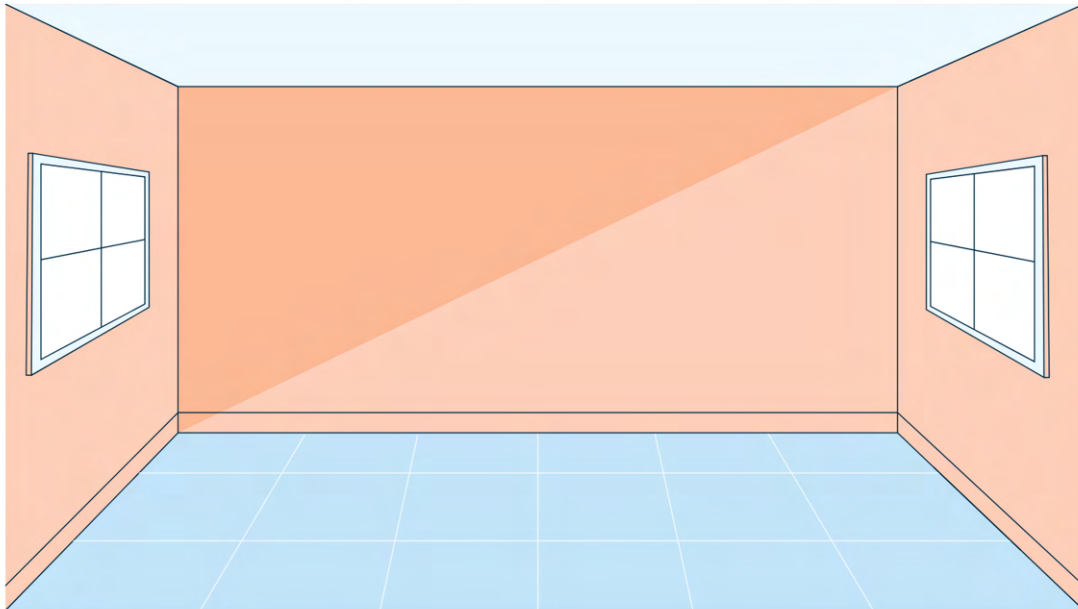
11. Z textu vypiš nespisovné slovo.

OHLEDNUTÍ ZA ČTENÍM

12. Co bude v našem příběhu následovat?

13. Nakresli pokoj hlavního hrdiny (En, Jirka). Uvažuj o tom, jak má uspořádaný nábytek, co má ve skříních a na stěnách. Zdůvodni, proč jsi vybral/a tyto věci?.

Zdůvodnění:

Příloha 7: pracovní list č. 2

PRAŠINA - VOJTĚCH MATOCHA

NEŽ ZACNEME ČÍST

1. Autorem knihy je Vojtěch Matocha. Pomocí internetu o něm zjistí základní informace.

Další díla autora:

2. Máte rádi dobrodružství? Co jste naposledy zažili dobrodružného?

3. Máte rádi dobrodružnou literaturu? Proč ano/ne?

ČTI, UVAŽUJ, PTEJ SE

“Hrouda pokračoval: „Pomáhal jsi Patriku Galénovi odnést součástky z Prašiny. Ráno jste se plížili zpátky na Prašinu křovím od Muzea, aby vás nikdo neviděl. Večer jste se pro součástky vrátili a snažili se je donést zpátky dědovi. Myslím, že toho víš hodně. Myslím, že víš úplně všechno.“ „Ne, nic nevím, opravdu,“ vykoktal ze sebe Jirka a vzápětí dostal od Krause další ránu, až se mu zatmělo před očima. „Lžeš,“ ucedil Hrouda, „ale přestaňme už chodit kolem horké kaše. Asi jsi dědovi slíbil, že nic neprozradíš. Chápu. Já ti ale můžu slíbit, že tohle je jenom začátek. Pan Kraus se umí rozzlobit ještě mnohem víc, to mi věř. Takže naposledy po dobrém. Řekni mi pravdu a můžeš jít... Kde jsou teď ty součástky? A kde je stroj? Kde je stroj?!“ „Stroj? C-cože?“ řekl Jirka. Další rána a po ní ještě jedna. Třikrát se Hrouda zeptal na stroj a třikrát se nedočkal odpovědi. Jaký stroj, o čem to mluví? běželo Jirkovi hlavou, zatímco dostával další políčky. Proboha, jaký stroj? Neví o žádném stroji! Co má říct?! Tváře mu hořely bolestí. „Dobře,“ zdvihl Hrouda ruku a Kraus přestal Jirku bít, „možná bude mít víc rozumu tvoje kamarádka.“ V Jirkovi hrklo. En. Ne, to ne! Jeho ať klidně bijí, ale En ať nechají na pokoji” (Matocha, 2018).

4. Ve kterém díle se ještě objevuje postava Galéna?

5. Vypiš z textu přímou řeč.

6. Proč je ve slově Muzea velké počáteční písmeno?

7. Vysvětli:....přestaňme už chodit kolem horké kaše.....

8. Najdi v textu metaforu.

9. O jakém stroji Hrouda mluví? K čemu stroj podle tebe slouží?

10. Co to znamená, že dostával políčky?

11. Jaký je podle tebe vztah En a Jirky?

12. Chránil/a bys také svého kamaráda/kamarádku?

OHLÉDNUTÍ ZA ČTENÍM

13. Vymysli, kdo hlavním hrdinům zachrání život.

14. Napiš několik dopisů, které si navzájem posílají postava (En nebo Jirka) a autor.

Příloha 8: pracovní list č. 1

ČERNÝ MERKURIT-VOJTĚCH MATOCHA

Než začneme číst

1. Vytvoř pětílístek na téma přátelství.

PŘÁTELSTVÍ

Jaké je? (2 přídavná jména)

Co dělá? (3 slovesa)

Věta vyjadřující něco podstatného (4 slova)

Jiný název, synonymum

2. Jaký je rozdíl mezi přátelstvím a láskou?

3. V jaké době se kniha podle názvu odehrávat? V minulosti? V budoucnosti?

4. Co by mohl být ČERNÝ MERKURIT? Popiš.

Čti, přemýšlej a ptej se

„Když Jirka s En v Doupěti poprvé nocovali, slyšel nejdřív tlumené chrchlání a plouživé kroky na schodišti. Dokonce by přísahal, že někdo zvenčí sahal na kliku. Naštěstí měli zamčeno. En se neprobudila, ale Jirku ty zvuky ještě dlouho strašily.

„Manžel? Kdepak,“ mávla nad tím tedy paní Bartáková rukou. „Na Prašně toho člověk zaslechne... Mohla to být třeba kuna. Nebo jenom meluzína.“

Jirka jí teď stručně vylíčil, co během dnešního večera zažil. Poslouchala ho ale jen napůl ucha, pořád něco míchala a jednou dokonce z ničeho nic vyběhla ven, aby nakrmila králíky a přinesla dřevo na přikládání.

Když se vrátila, otřepal dávala si z vlasů sníh a tváře měla rudé mrazem.

„Kruhové náměstí s morovým sloupem, říkáš? A divní lidi?“ pokývala zamyšleně hlavou a utřela si nos do rukavice. „Na to náměstí se chodilo z ulice takovým kamenným obloukem, nebo spíš branou,“ vzpomněl si ještě Jirka, zatímco se snažil rozhybat poraněné zápěstí. Už to bylo trochu lepší, snad bude jen naražené.

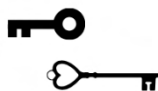
Paní Bartáková se dvakrát nadechla, než se odhodlala promluvit. „Krchleby,“ prohlásila vážně. Jirka jí nerozuměl. „Myslím, žes byl na Krchlebách,“ zopakovala, když viděla jeho nechápavý výraz. Pohlédla zachmuřeně z okna, jako kdyby se snažila odhadnout, kdy vánice poleví. Ve světle svíčky byla její stará tvář plná hlubokých vrásek.

„Co jsou Krchleby?“ zeptal se Jirka opatrně.

„Jižní pahorek Prašiny,“ ozvala se En z křesla, zatímco dál hladila kocoura. „Ten nižší, máš ho po pravé ruce, když jedeš tramvají z Míráku na Karlovo náměstí.“

Jirka chvíli přemýšlel. „Tam je přece jenom zeď, sráz a křoví“ (Matocha, 2019).

5. Vypiš 4 klíčová slova.

6. Doplň údaje o knize.

Literární druh:

Literární žánr:

Hlavní postavy:

Téma:

7. Jak je v textu dosahováno napětí a dobrodružství?

8. Do pravé strany tabulky zaznamenej dvě myšlenky z textu, které tě zaujaly. Do levé napiš, proč tě zaujaly, čím tě oslovily, překvapily.

9. Vysvětli: Poslouchala ho ale jen na půl ucha.

10. Popiš, jak bude vypadat Doupě.

11. Jak se postavy cítí v důsledku celé situace?

12. Jaké dobrodružství může představovat průzkum Krchleb, které zmiňuje paní Bartáková?

13. Jaké dojmy vám přináší popis prostředí, ve kterém se příběh odehrává?

Ohlédnutí za čtením

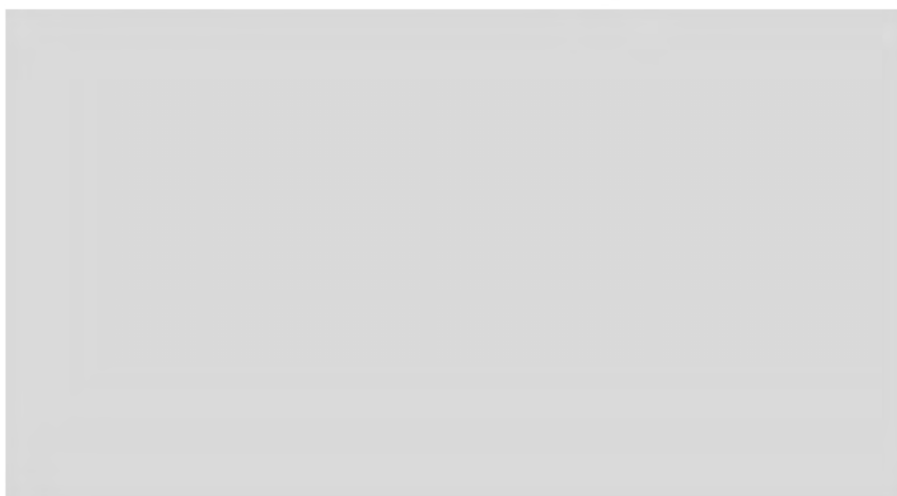
14. Jaká hudba by se hlavním postavám líbila a proč?

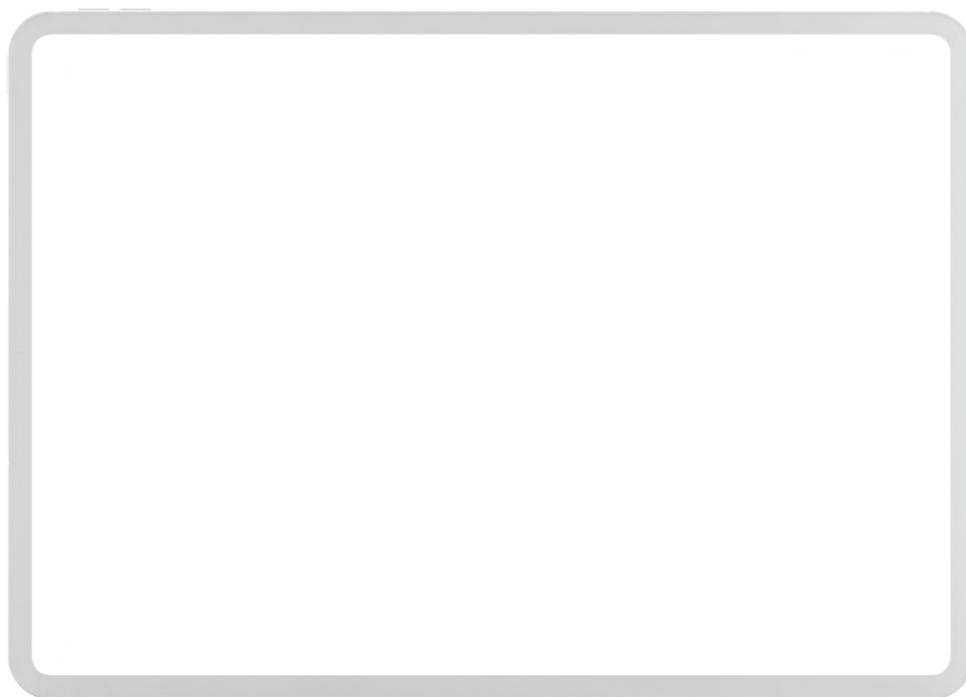
15. Měli byste podobný vkus na hudbu? Proč ano? Proč ne?

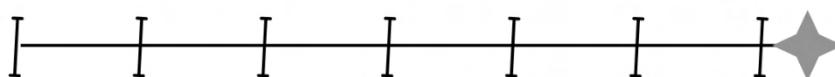
16. Načrtni mapu a vyznač místa z textu.

17. Nakresli, co bude následovat.

18. Na škále zaznamenej, nakolik tě knížka zaujala.

Příloha 9: práce s audioknihou

ČERNÝ MERKURIT-VOJTĚCH MATOCHA

Před poslechem

1. Víš, co je to audiokniha?

2. Už ses někdy s audioknihou setkal?

3. Má audiokniha nějaké východy? Jaké? Pro koho může být velkým přínosem?

Poslouchej, přemýšlej a ptej se

Pohodlně se usad' a poslechni si ukázkou z audioknihy.

4. Rozuměl/a jsi všemu?

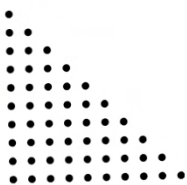
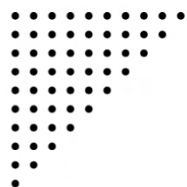
5. Jak to na tebe působí, když příběh posloucháš?

6. Jak na tebe hlavní postavy působí?

7. Kde se příběh odehrávat?

8. Nakresli, co jsi při poslechu „viděl/a“

Můžeš to popsat i slovy.

Ohlédnutí za poslechem

9. Je lepší knihu číst nebo poslouchat?

Svou odpověď zakroužkuj.

10. Co ti bylo příjemné/nepříjemné.

11. Budeš teď více poslouchat audioknihy?

12. Oznamkuj práci s audioknihou?

1 2 3 4 5

13. Vypiš výhody a nevýhody knihy a audioknihy.

+

+

-

-

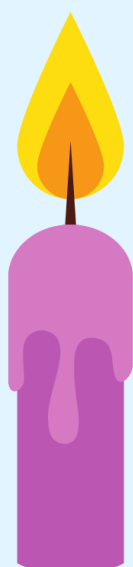
Vojtěch Matocha BÍLÁ KOMNATA

Než začneme číst

1. Napiš slova, která tě k tématu napadají.

**S
T
R
A
C
H**

2. Měli jste někdy strach? Z čeho byl? Proč?

3. Co všechno plamen svíčky symbolizuje?

4. Napiš krátkou báseň, která bude spojena s plamenem svíčky (např. dobrodružství plamene, setkání s postavami v temné noci)

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Čti, přemýšlej a ptej se...

“Křivý otvor ve stropě, těsně u pravé stěny koryta. Jirka se zaradoval. Je to ta šachta, kterou zmiňovala Dorota? Tonda dovnitř opatrně posvítíl a po krátkém zaváhání se obrátil k Jirkovi. Snažil se tvářit klidně, ale oči ho zrazovaly – měl strach. Podal Jirkovi lampu, ukázal prstem na sebe a pak vzhůru Jirka přikývl. Tonda se otočil, změřil si otvor pohledem, našel chodidlem ve stěně příhodný výstupek a přitáhl se. Jirka zůstal s lampou opodál. Jestli se v klášterní zahradě někdo pohybuje, světlo by je prozradilo. Tonda se ztratil v otvoru ve stropě a Jirka zůstal ve stoce sám. Křečovitě svíral držadlo lucerny a naslouchal. Z šachty na hladinu dopadaly drobné kamínky, uvolněné pod Tondovým nohama. Shora přitékala voda, hnala se kolem Jirky a mizela mu za zády. Plamínek lucerny se chvěl, odháněl tu studenou, vlhkou tmou, která se krčila vzadu v tunelu a čekala na příležitost, jako když vlci krouží kolem dohasínající ohniště Jirka se otřásl zimou. Vteřiny plynuly.

Na hladinu pleskl konec lana a za okamžik se na něm objevil Tonda. Dal Jirkovi prstem znamení, aby přišel blíž. „Nikdo tam není, asi všichni spí,“ zašeptal, když se Jirka ocitl dost blízko, aby ho slyšel. „Není to vysoko a ve stěně jsou díry, vylezeš jak po žebříku. Lano se ti bude hodit až úplně nahoře, tam je to o něco těžší. Až budeš v zahradě, uvidíš vpravo po svahu takovou šikmou zeď a vlevo vepředu stromy“ (Matocha, 2020).

Je to tam fakt dost zarostlý, nic moc není vidět. Přišlo mi, že po té zdi nahoru vede nějaká cestička.“

„Bude to chtít lampu,“ rozhodl Jirka. „Lano vytáhneme a schováme do křoví.“

Tonda šel první, staženou petrolejku si zavěsil přes paži. Jak Tonda stoupal, obestupovala Jirku tma. Držel se pevně konce lana a sledoval, jak Tonda mizí v šachtě. Jakmile s sebou provaz přestal cukat, popošel Jirka pod otvor a taky začal šplhat.

5. Víte, co je to šachta? Poradte se se svými spolužáky nebo s internetem.

6. Co si myslíte, že se stane, když Jirka a Tonda najdou šachtu?

7. Jak by se kluci během průzkumu měli chovat?

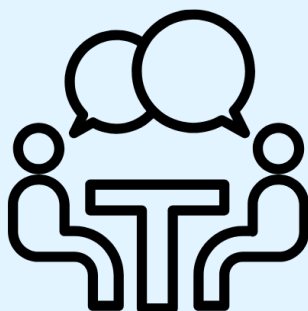

8. Zažili jste někdy něco podobného?

9. Vyber slova, která se vážou k ukázce.

Přátelství **Strach** **Nebezpečí** **Smrt**
Víra **Láska** **Praha**
Příroda

10. Rozdělte se do dvojic. Zkuste se vžít do rolí kluků.
Diskutujte o pocitech a obavách kluků.

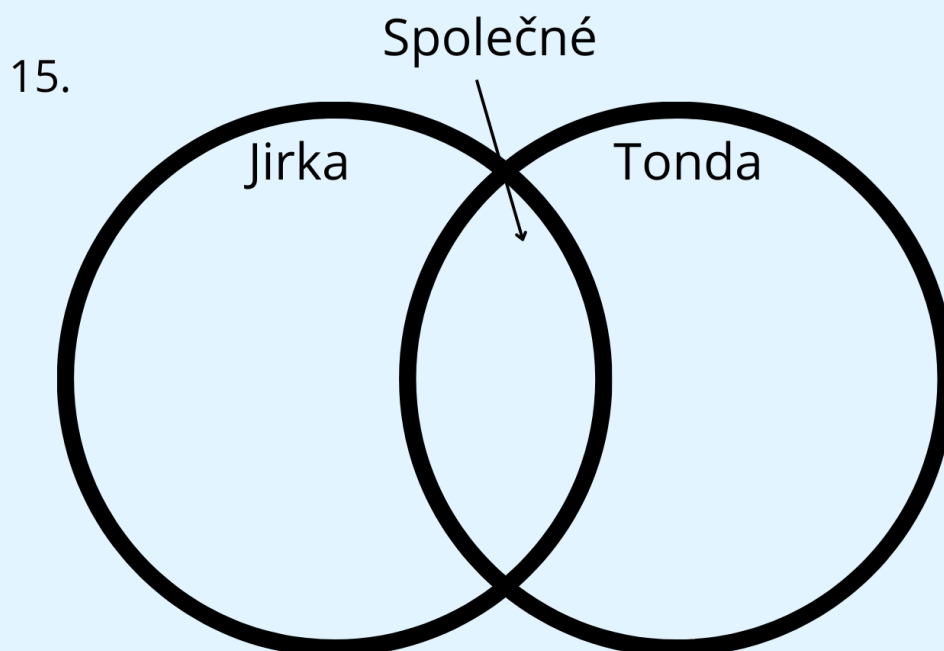

11. Co by mohla šachta symbolizovat?

12. Jaká je role světla v příběhu?

13. Jaké emoce ve vás vyvolává popis v ukázce?

14. Jaká je atmosféra v ukázce?

Ohlédnutí za čtením

16. Vytvořte pro svou postavu cenu a napište vysvětlení, za co ji dostane.

17. Připomíná vám ukázka z knížky nějakou jinou knihu nebo film?

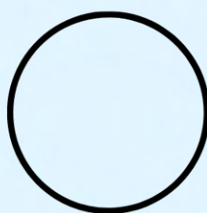
18. Jaké je oblíbené jídlo postav? Proč?

19. Na co byste se chtěli postav zeptat?

20. Označuj pracovní list jako ve škole.

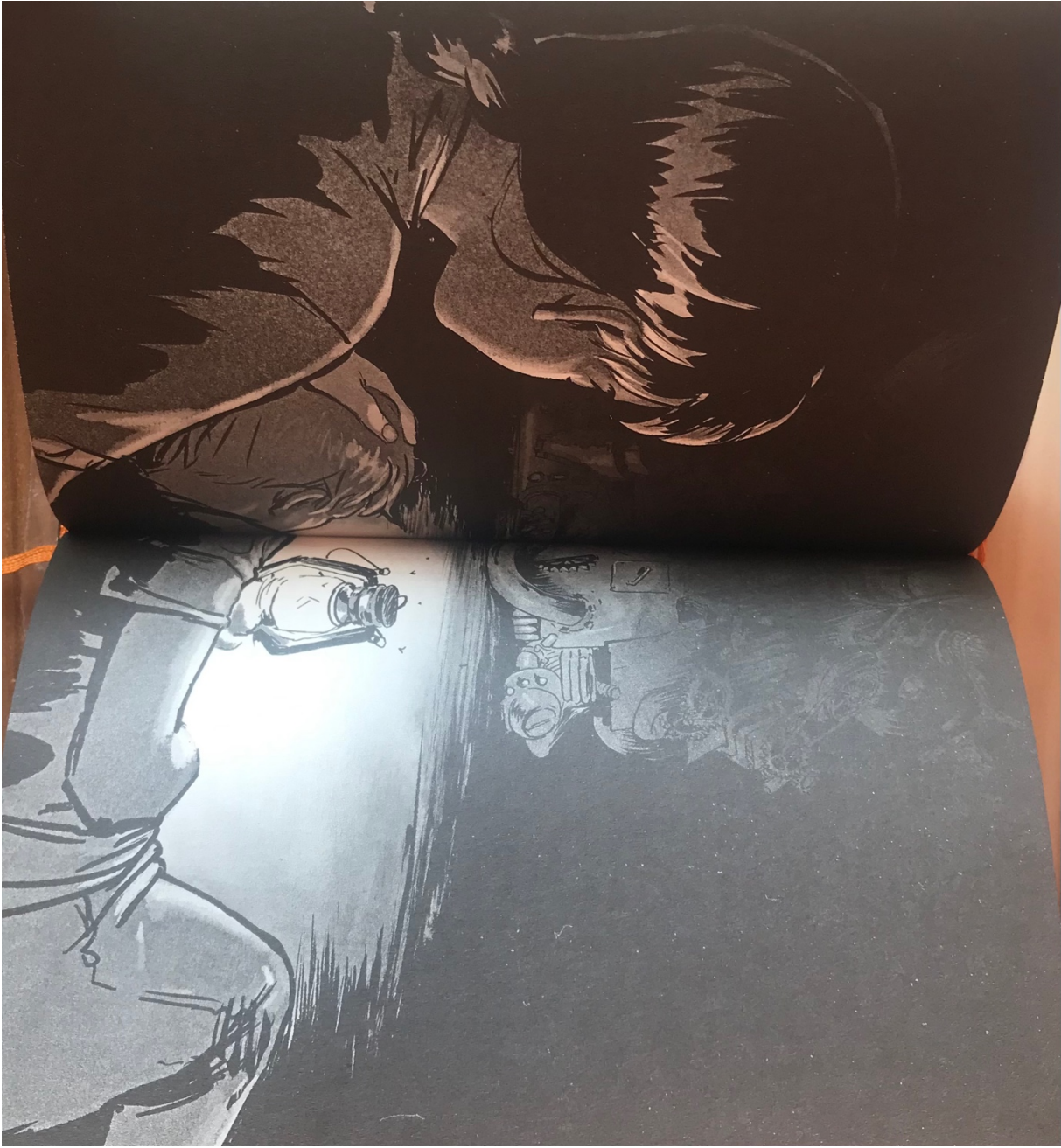

Napiš něco pozitivního...

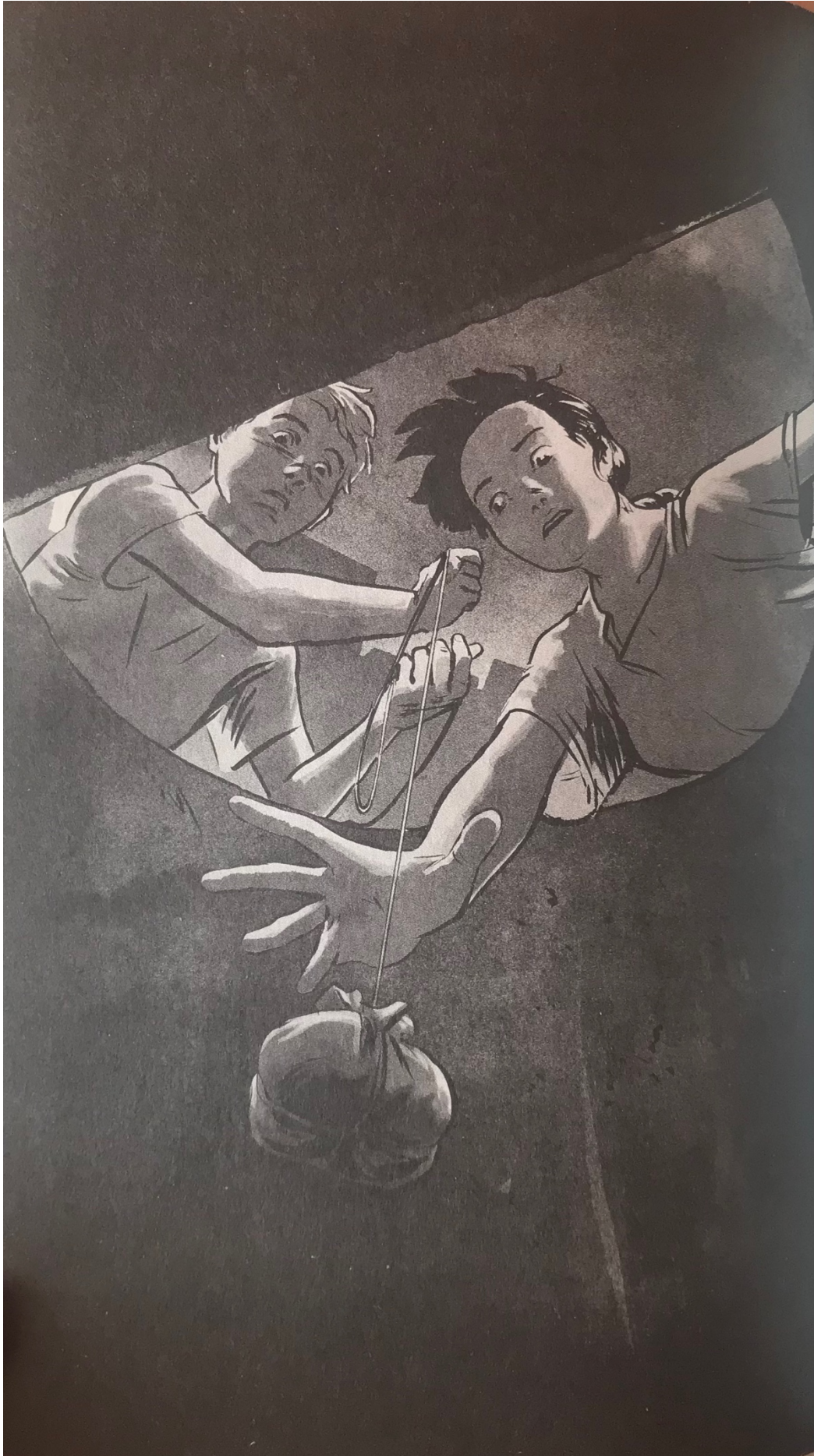
Příloha 11: vyprávěcí karty

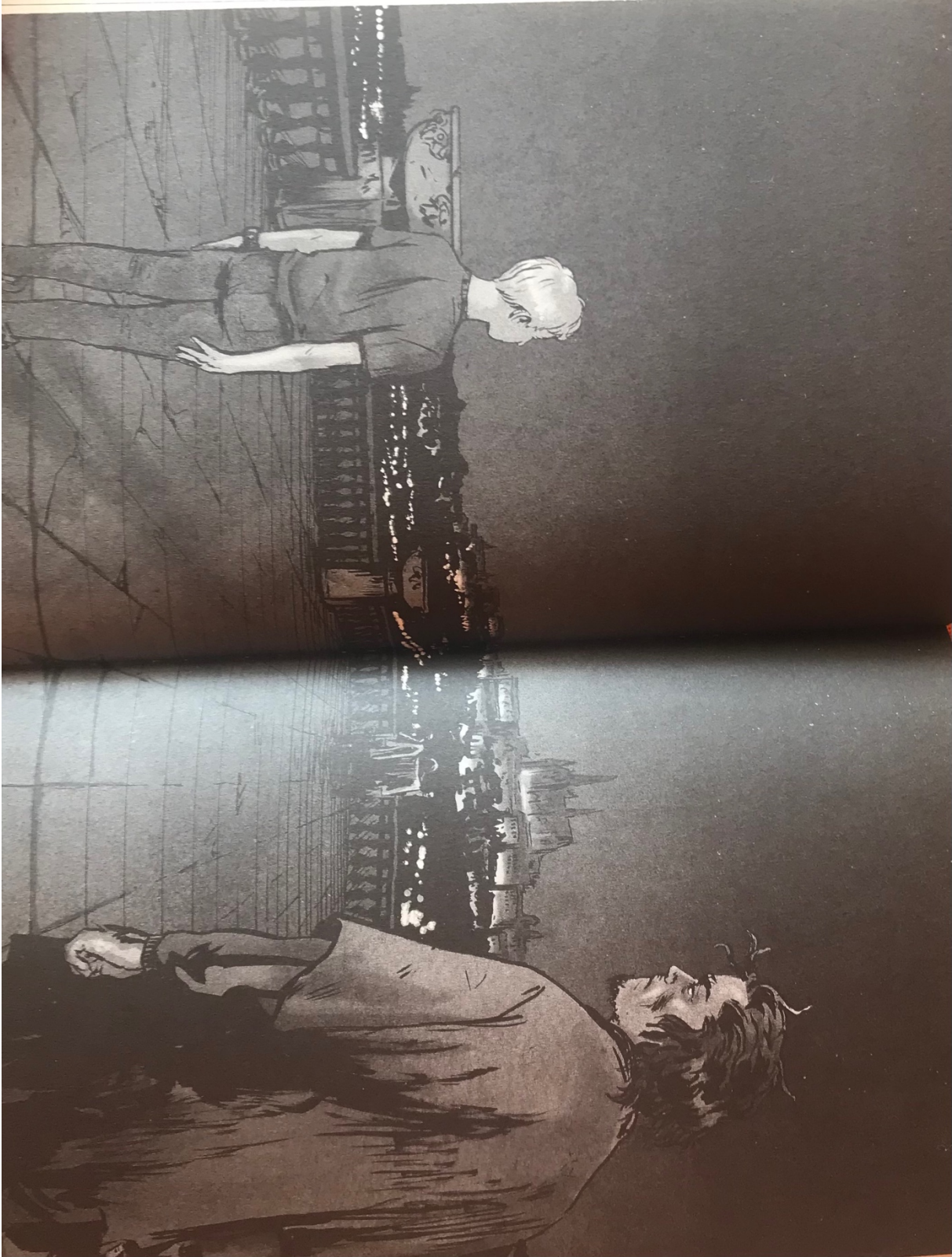

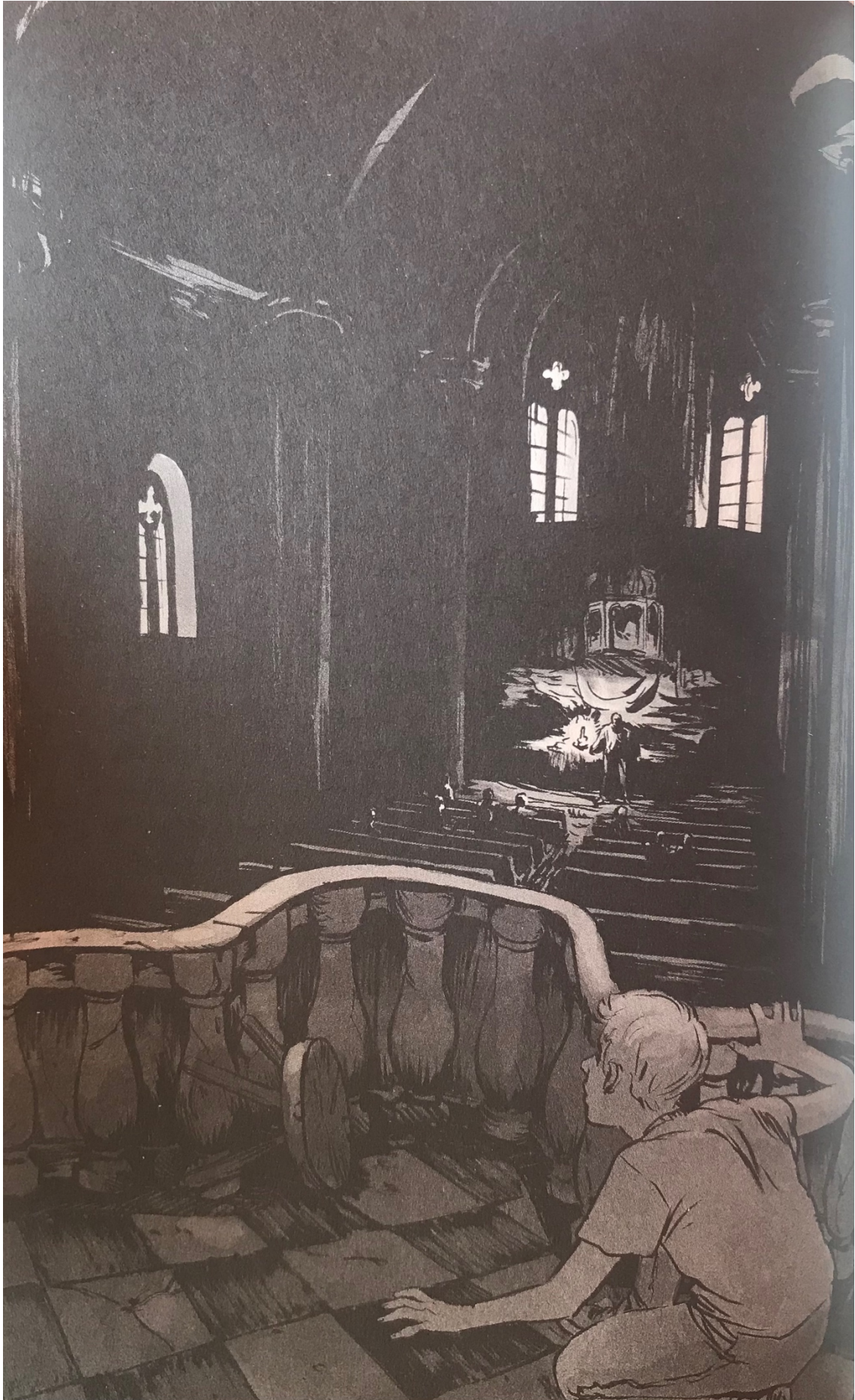

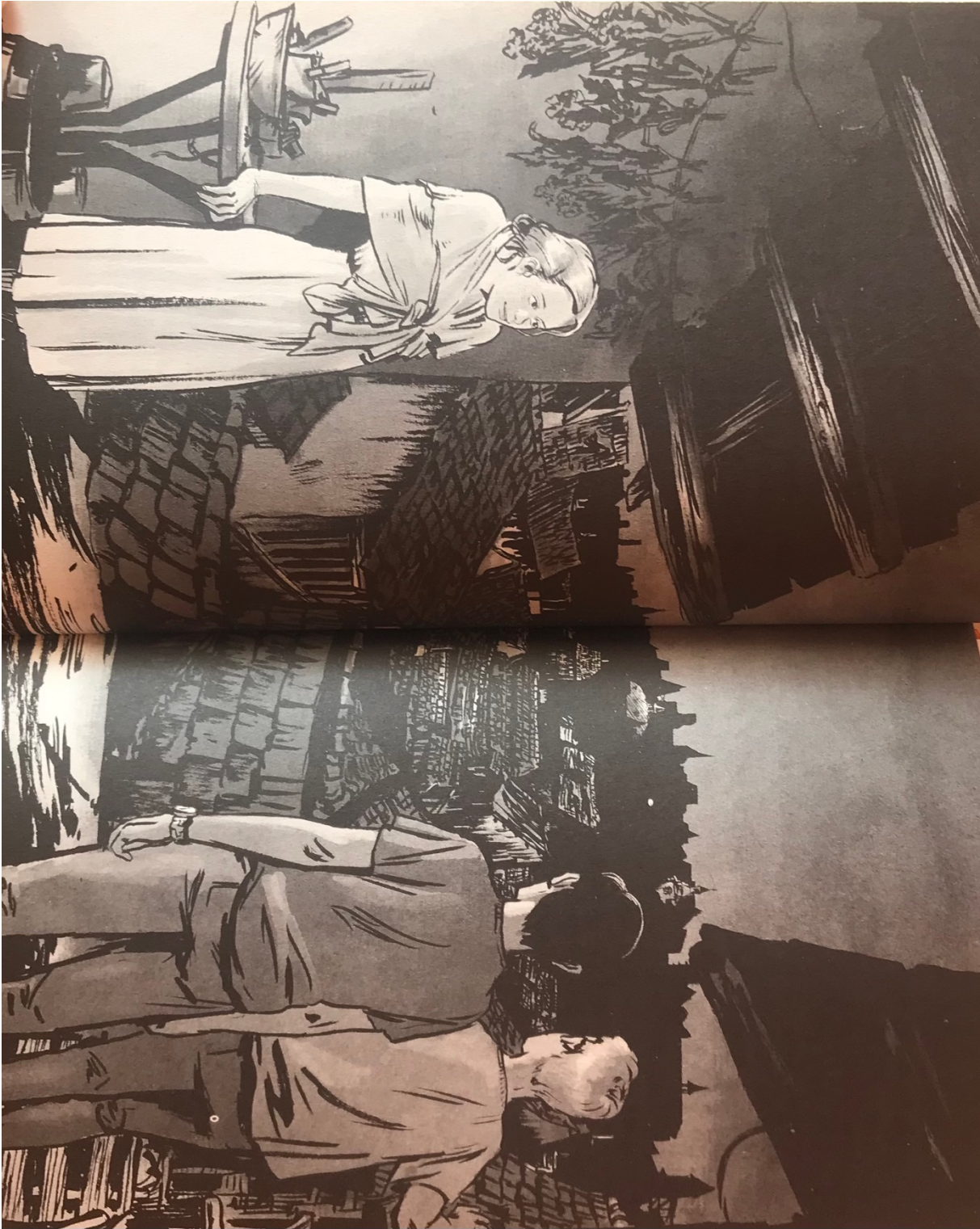

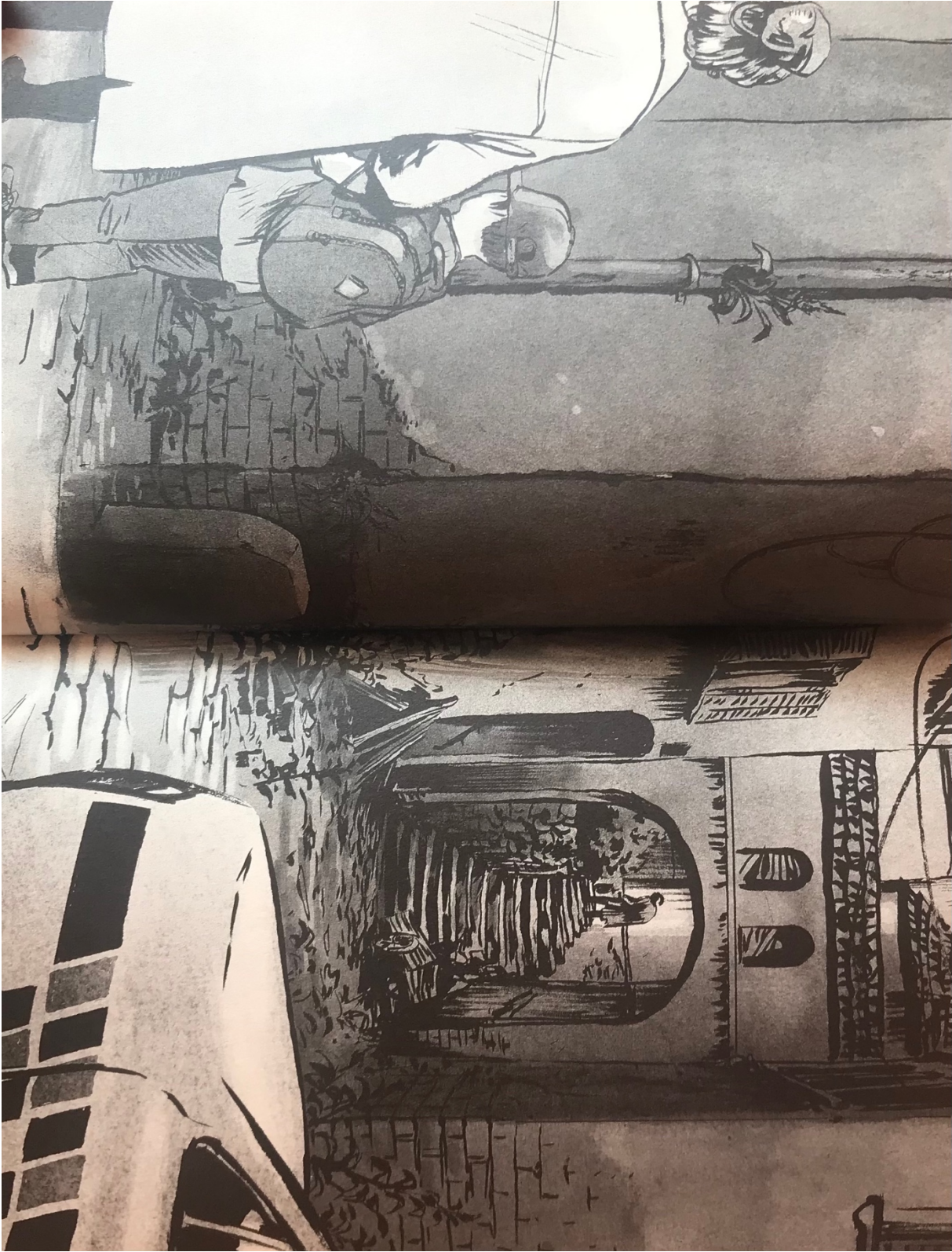

Příloha 12: pracovní list č. 1

Tajemství jeskyně pokladů Petr Hugo Šlik

Než začneme číst

-
1. Líbí se ti černobílé fotografie? Svou odpověď zdůvodni.

2. Prohlížíš si někdy s rodiči/prarodiči černobílé fotografie? Jaké to je?

3. Viděl jsi někdy černobílý film?

4. Pokud byste měli možnost cestovat časem zpět do minulosti, do jaké doby by to bylo a proč?

Čti, přemýšlej a ptej se

“Tak to už měl pan Krejčíř v ruce další film a brzy na to zase jiný, takže kluci pak na vlastní oči viděli například stavbu jejich školy, slavnostní otevření koupaliště nebo reportáž ze stavby nových domů, kterým ovšem hlas z reproduktorů říkal sídliště kosmonautů. Kluci se během těchto soukromých filmových představení například dozvěděli, že na stadionu Klárova se v dávných dobách pravidelně pořádali sokolské slety nebo že na místě dnešního koupaliště kdysi byl obyčejný rybník. Celé to hledání ztraceného času (jak to promítání později nazval Jindra) trvalo několik hodin. Asi třikrát udělali přestávku a šli na chvíli ven kluci, proto aby se mohli napít a nadýchat čerstvého vzduchu, pan Krejčíř proto aby si mohl vykouřit cigaretu. Pokaždé se ale plni elánu vraceli zpět. Bylo to fascinující prohlídka starého Klárova, při které ani nedutali. Záběr Okrouhlé ulice však na žádném z těchto filmů nebyl.

„Zkusíme ty amatérské záběry,“ řekl nakonec pan Krejčíř. Na další kotoučích byly němé záběry ulic z Klárova, na kterých se zdánlivě nic nedělo. Kdo si jen zkoušel novou kameru nebo jsi chtěla natočit nově zrekonstruovaný dům. Bylo tam také spousta záběrů z různých oslav, kluci poznali například zahrádku hospody u Hoftychů, kde několik svatebčanů tančilo na hudbu, kterou oni neslyšeli. „Tady!“ vykřikl náhle Vojta. „Tady to bylo! Vraťte to!“ pan Krejčíř zastavil promítačku a ručně vrátil právě promítaný film o kousek zpět. A skutečně, když jej znovu pustil uviděli záběr na dělníky, kteří kopali základy pro činžák na horním konci Okrouhlé ulice. Kameraman pak zabral celou stavbu ještě jednou, tentokrát z dolního konce ulice, takže se mu do záběru vešly domy na obou stranách, skála na horním konci i stará vodní pumpa přední. Když pan Krejčíř zastavil promítání, mohli si kluci prohlédnout každý strom a každý keř, který na skalním svahu rostl. Jeden z nich zakrýval vstup k jeskyni “ (Šlik, 2015).

5. Jaký máš dojem z pana Krejčíře a jeho vztahu ke klukům?

6. Vypiš, co všechno kluci viděli na záběrech.

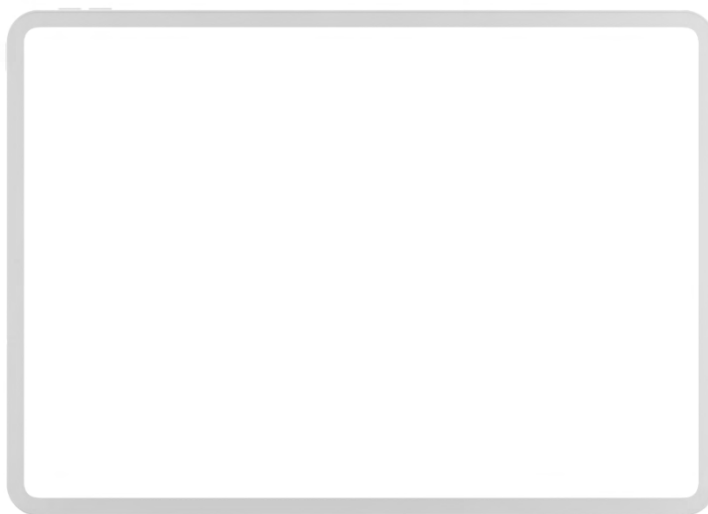
7. Vymysli další názvy ulic. Inspiruj se městem/ vesnicí, kde žiješ.

8. Pokud by měl možnost poznat historickou postavu, kterou by chtěl vidět na těchto starých filmech, kdo by to byl? Proč?

9. Co bys udělal, abys zajistil, že důležité historické okamžiky ve vaší čtvrti/vesnici nebudou zapomenuty a budou zachyceny pro budoucí generace.

10. Vyjádři atmosféru ukázky pomocí barev.

11. Který z nabízených slov nebo slovních spojení vystihuje ukázku.

- a) hledání ztraceného času
- b) přátelství
- c) hledání vstupu do jeskyně
- d) výroba filmu

12. Vymysli synonymum ke slovu činžák.

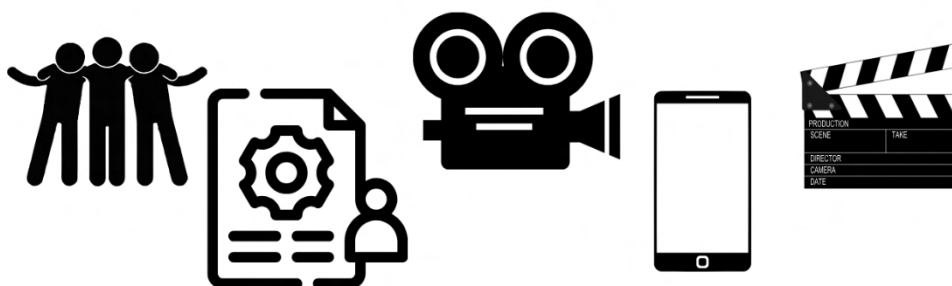
13. Pan Krejčíř kouří cigarety. Jaký vliv má kouření na člověka.

14. Jaké klíčové momenty v ukázce moukou mít vliv na další děj příběhu.

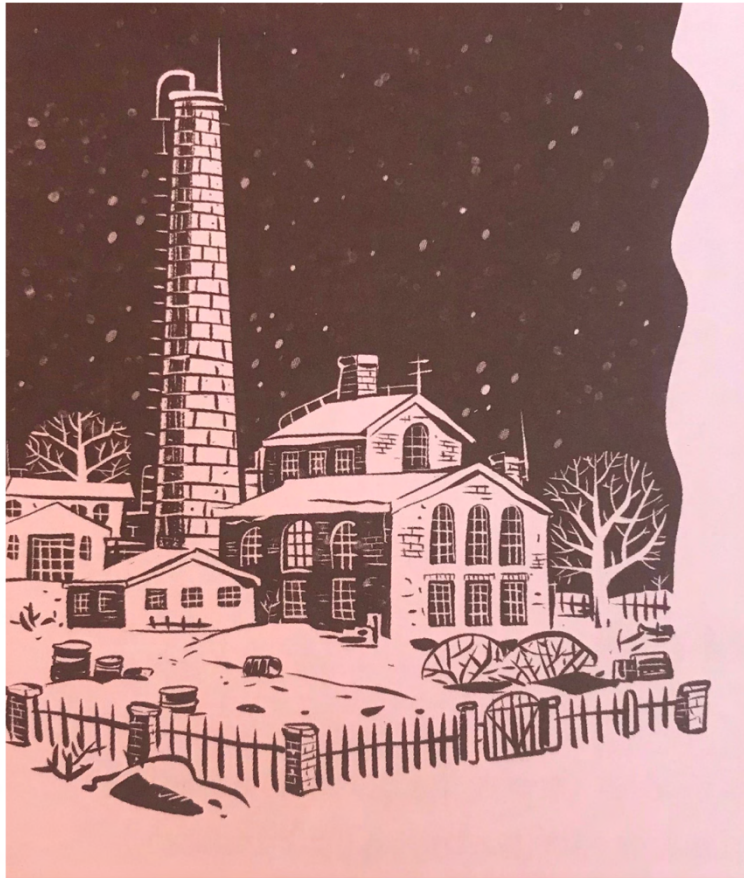
Ohlédnutí za čtením

15. Jaké filmy bys doporučil klukům? Stručně popiš děj a zdůvodni, proč by je měli vidět.

16. Ve skupinkách vytvořte krátké video o vašem městě. Natočte nejnámější a vaše nejoblíbenější místa. Pracujte ve skupinkách a rozdělte si role.

Příloha 14: pracovní list č.1

1. Co vidíš na obrázku?
2. Připomíná ti to něco?
3. Jaké roční období na obrázku je?
4. Tvým úkolem je napsat vypravování, které souvisí s obrázkem.

Příloha 14: pracovní list č. 2

Ve staré cihelně se svítí

Ukázka Petr Hugo Šlik

„Takže tam přeci jen půjdeme?“ ptala se Tereza v běhu a na hlase jí bylo poznat, že je ráda.

„To si piš. Vezmeme to zadem kolem třešňovky.“

Běželi tmou. Na cestu jim svítily jen okna posledních královských domků. Za chvíli už přeběhli dvůr se starými kolejemi a ocitli se ve výrobní hale. Tam si poprvé uvědomili, že něco není v pořádku. V cihelně bylo ticho. Absolutní ticho.

„Františku!“ zavolal trochu nesměle Vojta.

Odpovědi se však nedočkal.

Tři děti opatrně našlapovaly výrobní halou.

„Co je to za nepořádek?“ zeptala se Tereza, když míjeli všelijak poházené sudy, barely a jiné železné nádoby uprostřed haly.

„To jsou hudební nástroje.“

„Co prosím?“

„Františkovy hudební nástroje. Něco se mu muselo stát.“

Opatrně vylezli po žebříku do buňky pro mistra výroby, ale i ta byla prázdná. Zdálo se, že tam někdo něco hledal. Františkův spacák i deka se válely zmuchlané v rohu, bedny, na kterých minule seděly čili po otvírané a věci z nich se válely všude po zemi.

„Vypadá to tady skoro, jako by tady došlo k nějaké rvačce,“ řekla Tereza to, na co mysleli i Vojta s Jindrou, ale báli se to vyslovit nahlas.

Hledali pak Františka skoro hodinu. Prolezli každý kout v hale i v kancelářské budově, neustále jej volali, ale po Františkovi jako by se slehla zem.

Domů se vraceli mlčky, každý se v duchu snažil přijít na nějaký rozumný důvod, proč Františka nezastihli, ale ať se snažili, je chtěli, vždy ve svých úvahách došli k vysvětlení, které se nabízelo jako první. Totiž že Františkovi se stalo něco zlého“ (Šlik, 2017).

-
-
1. Kdo jsou hlavní postavy?
 2. Kde se příběh odehrává?
 3. Jaké myšlenky se honí postavám v hlavě?
 4. Vytvořte seznam věcí, které postavy naleznou ve výrobní hale.
 5. Napište dopis, který by mohly postavy zanechat v cihelně, kdyby se František objevil.
 6. Vytvořte plakát, který by postavy použily k hledání Františka ve svém okolí.
 7. Jaká situace vedla tomu, že se Vojta, Jindra a Tereza vydali do výrobní haly?
 8. Co si myslíte, že se stalo s Františkem?
 9. Jak se bude příběh dál vyvíjet?
 10. Rozdělte se do skupin a vytvořte možnosti o osudu Františka. Poté prezentujete své nápady a argumentujte.

Příloha 15:
pracovní list č. 3

Ve staré cihelně se svítí
Petr Hugo Šlik

Sotva dopadla celou svou vahou na zábradlí, ozvalo se křupnutí, zábradlí se přelomilo v půlce a chlapec padal volným pádem dolů. Konečně dopadl na led, prolomil jej a zmizel hluboko pod ním.

1. Jaké nebezpečí hrozí chlapci, který zmizel pod ledem?

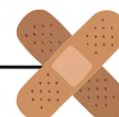

2. Co byste udělali jako první v dané situaci?

3. Jaké preventivní opatření by mohla být přijata, aby se takové nehodě předcházelo?

4. Popiš první pomoc.

5. Jak to dopadne v našem příběhu?

Pokračování příběhu

(...) “To vše se odehrálo během několika vteřin, ale Jindra, Vojta i Tereza měli pocit, jakoby celou událost sledovali na nějaké zpomalené filmovém záznamu, a v první chvíli nebyli schopní se hnout z místa.

„Pepíku!“ probral je zoufalý výkřik jednoho z těch malých kluků.
Nebylo co rozmýšlet.

Okamžitě se rozběhli ke břehu potoka. V prolomené díře v ledu se objevila Pepova ruka zoufale hledající oporu. Konečně se zachytila o okraj díry a nad hladinou se objevila i chlapcova hlava. V příštím okamžiku se však kus ledu, kterého se držel, odlomil a on opět zmizel pod hladinou.

„Rychle, rychle!“ volal Vojta a za běhu si svlékal bundu.

(...) U břehu si Vojta klekl a otočil se na Jindru: „Chyť mě za nohy!“

Pak si opatrně lehl na led, a když viděl, že se Pepík opět objevil nad hladinou, zavolal na něj: „Chytej!“ a hodil mu svoji bundu, jejíž jeden rukáv pevně držel v napřažené ruce.

„Tahej!“ zavelel Vojta a Jindra zabral za jeho nohy. Tereza k němu hbitě přiskočila a společnými silami rychle vytáhli Vojtu i Pepíka na břeh” (Šlik, 2017).

6. Čekali jste takové pokračování? Zdůvodni.

7. Na jakém místě ve tvém okolí by se to mohlo odehrávat?

8. Napiš na závěr nějaké poselství.

6. Které místo se ti líbí nejvíce?

7. V čem se mapy liší?

Příloha 17: ukázka vyplněného pracovního listu

PRAŠINA - VOJTĚCH MATOCHA

NEŽ ZAČNEME ČÍST

1. Co si představíš pod pojmem Prašina?

Spálený prach.

2. Podívej se na obrázek a zkus odhadnout, o čem příběh bude.

Dva hrdinové buclan

tvorit nějaký stroj.

ČTI, UVAŽUJ, PTEJ SE

Od čtvrtě jménem Prašina se říkalo leccos, ne všechno byla pravda. Jedno ale bylo jisté: na Prašině nefungovala elektřina. Lampy tu nesvítily, tramvaje nejezdily, rádio nehrálo a hodinky na baterky se zastavily, když se s nimi člověk na Prašinu vydal. Proč? To nikdo nevěděl. Když byl Jirka menší, pozval Pražský primátor vědce a univerzitní profesory z celého světa, aby té zahradě přišli na kloub.

Důstojní páni měřili, zkoumali a přemýšleli, psali články do odborných časopisů a pořádali v Praze konference. Na nic ale nepřišli. Prašina byla čtvrti jako každá jiná a elektrina by v ní fungovat měla, jenže zkrátka a dobře nefungovala. Tedy ne že by nefungovala vůbec, to zase ne. Lidé na Prašině žít mohli, někteří tu dokonce bydleli. Když byla bouřka, blýskalo se nad Prašinou vždycky nejvíc. Jako kdyby bouřkové mraky naopak přitahovala.

Svítilna ale na hranici Prašiny vždycky zhasla. Krok zpátky a rozsvítla se. Krok do Prašiny a zablikala a zhasla. Ještě v druhé půlce 19. století patřila Prašina mezi nejvýstavnějších pražské čtvrti, kolem dvou pahorku mezi dnešním Václavským a Karlovým náměstím se stavěly honosné měšťanské domy, sázely se parky a dláždily silnice. Na konci 19. století se ale všechno změnilo. Čas na Prašině se jednou provždy zastavil. Zatímco se po celém městě rozsvěcovali první elektrické lampy, do pohybu se daly první tramvaje a ulice zkřížily první dráty elektrického vedení, Prašina den za dnem ztrácela svou někdejší slávu. Kdo mohl, odstěhoval se jinam a do opuštěných domů se začali stahovat ti, kteří se stranili světa nebo neměli na vybranou: žebráci, zločinci a podivíni. Paláce chátraly, dvory a zahrady zarůstaly plevelem, obchody jeden po druhém krachovaly. Prašina zůstala temná a tichá, nebezpečná, nasáklá příběhy a tajemstvím.

3. Kde se Prašina rozkládá?

Rozhlédněte se na kvazi Prahu

4. Víš, kdo to je primátor? Pokud nevíš, zeptej se spolužáků.

Starosta města

5. Jaké to na Prašíně bylo?

temná, tichá, nebezpečná, smutná

6. Dokázal/a bys na takovém místě žít? Proč ano/ne?

Ano

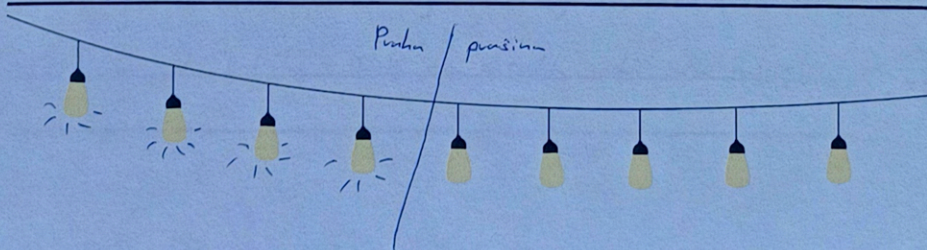
Ne

- mám rád slunce
- mám rád elektřinu
- tuž se bojím

7. Co se stalo se svítilnou na hranici Prašiny?

Zhasla

Praha / prašiny

„Co myslíš, že je uvnitř? Podíváme se?“ špitla En. Jirka rozevřel sáček. Oba se naklonili dopředu, aby lépe viděli. Jirka ucítil, jak ho její vlasy polechtaly na čele. Zachraňujeme svět, opakoval si v duchu. Všechno ostatní počká. V sáčku ale nebylo nic vidět, a tak museli jeho obsah vytáhnout ven na světlo. Posadili se ke stolku a svíčku položili každý z jedné strany. Tři předměty tvarem a velikostí připomínající žárovku, ale žárovky to nebyly. Chyběl jim závit, místo něj měly jen mosazný čtvercový výstupek. Byly taky mnohem těžší. Baňka, stejně jako u žárovek skleněná, totiž nebyla prázdná. Vyplňovala ji zvláštní, nazelenalá tekutina. Když Jirka předmětem zatočil, tekutina v baňce se rozproudila. Pluly v ní nepatrné zlaté tečky. Mosazný konec sloužil jako zátka, nejspíš by se dal odšroubovat a obsah baňky vylít. (...) „K čemu to může být dobré? Myslíš, že je vyrobil tvůj děda?“ napadlo En. „Možná,“ soudil Jirka. Tak málo toho o dědovi ví! „Měli bysme se vrátit,“ dodal po chvíli ticha, „děda na nás čeká.“

8. K čemu divné žárovky mohly sloužit?

Mohli to být "baterky". Místo aby svítily, mohly něco uložit.

9. Co žárovce chybělo?

Zavít

10. Proč si Jirka myslí, že zachraňuje svět?

Jirka toužil po En a kontakt jeho čela s jejímí vlasy mu vnutí
jeho myšlenky

11. Z textu vypiš nespisovné slovo.

bysme

OHLÉDNUTÍ ZA ČTENÍM

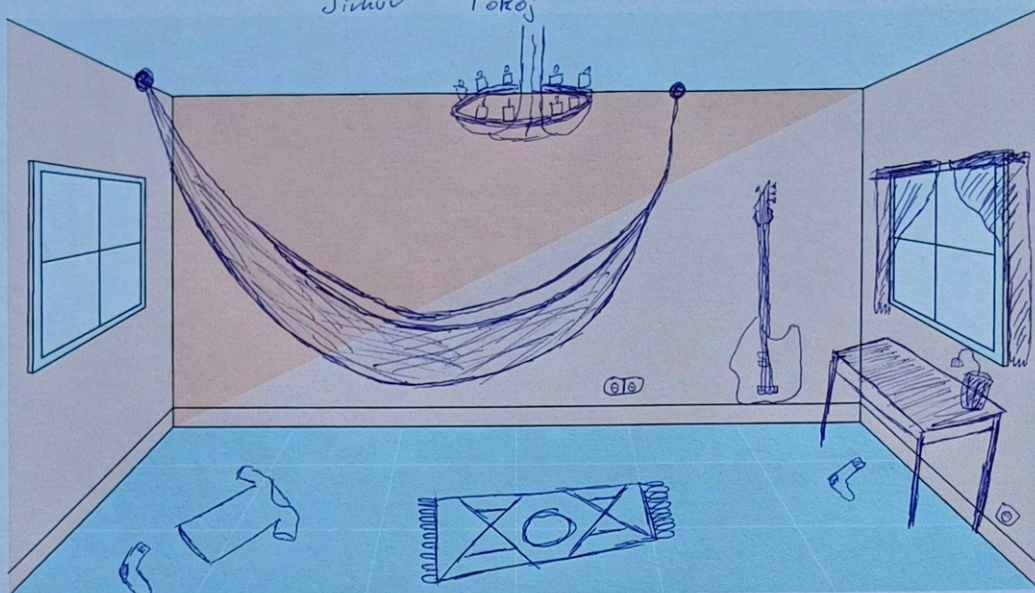
12. Co bude v našem příběhu následovat?

Děda čelí venku s ~~luchou~~ autem a odvezl
huding domů.

13. Nakresli pokoj hlavního hrdiny (En, Jirka). Uvažuj o tom, jak má uspořádaný nábytek, co má ve skříních a na stěnách. Zdůvodni, proč jsi vybral/a tyto věci?

Jirka's Pokoj

Zdůvodnění:

Má stůl, protože stůl potřebuje kávu.

Má zavazadla kufříky na stole, protože je nezalil.

Má v pokoji zásuvky, aby mohl umístit elektrické zařízení.

Má v pokoji vozíček oblečení, protože je nepořádek.

Má v pokoji koberec, protože mu ho tam rodiče dali.

Má na stěně basgitaru, aby vozil své kytaristické věci.

Má v pokoji křeslo, protože vozil svůj křeslový život.

Má v pokoji lustru, protože se mu nechtělo houstit světlo.